nr. 1, ianuarie 1987

Proletari din toate țările, uniți-vă !

(anul XCIII, nr. 1205)

CONVORBIRI LITERA[RE]

REVISTĂ LITERARĂ FONDATĂ DE SOCIETATEA «JUNIMEA» DIN IAȘI LA 1 MARTI[E]
EDITATĂ DE UNIUNEA SCRIITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

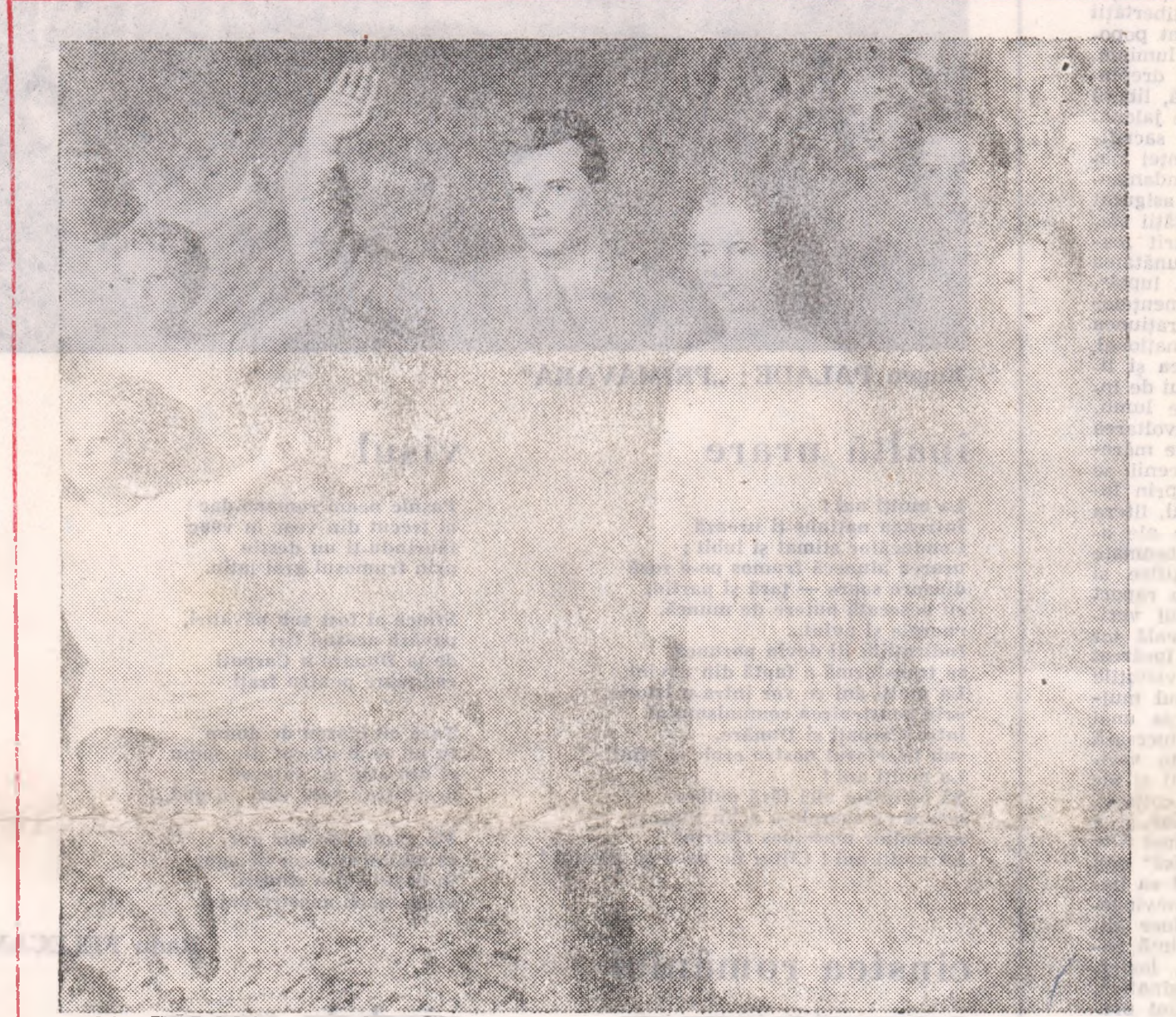
ianuarie sărbătoresc

Luna ianuarie nu are pentru noi, românii, doar tradiționala semnificație a începutului de an, cînd — privind în urmă la cîte am făcut — ne continuăm drumul cu noi energii, animați de proiecte grandioase, hotărîți a ne depăși pe noi înșine. Istoria noastră trecută și prezentă i-a conferit semnificații particulare, a îmbogățit-o cu alte înțelesuri, în [illegible] ființa națională a poporului se oglindește întreagă. Căci într-un ianuarie de acum o sută douăzeci și opt de ani s-a înfăptuit unirea Moldovei cu Muntenia, vis de aur al atîtor generații de patrioți. Vor mai trece aproape șase decenii pînă ce trupul țării va fi întregit, dar unirea din 1859, eveniment celebrat de iluștri reprezentanți ai spiritului nostru artistic, a pus bazele României moderne. Despărțiți pînă atunci de bariere administrative, românii aveau acum cadrul adecvat manifestării depline a energiilor creatoare, muncind umăr la umăr pentru propășirea patriei. Unitatea în muncă a poporului a fost și a rămas o constantă în istoria noastră atît de greu încercată. Solidaritatea românească în jurul ideilor nobile și generoase, devotamentul pentru binele public, spiritul de sacrificiu [illegible] la răscruce în spirite alese, devenite reprezentative pentru modul nostru de a fi și a gîndi, animate de iubire de țară și dăruite ideii de necontenit progres al acesteia. Luna ianuarie este și fericitul prilej de a le aduce un omagiu fierbinte, de a le cinsti fapta și vizionarismul, de a ne exprima profundul atașament față de mărețele idealuri de progres și pace cărora le-au dat viață. Personalitatea secretarului general al Partidului Comunist Român, binecunoscută și prețuită în lumea contemporană, sinteză a însușirilor specifice ale neamului, aureolînd o lungă tradiție de luptători pentru mai bine, este liantul puterilor creatoare ale poporului. Realizările obținute în cei douăzeci și doi de ani de cînd tovarășul Nicolae Ceaușescu conduce destinele țării, fără precedent în întreaga istorie românească, sînt cea mai limpede dovadă a justeței drumului pe care mergem și o garanție a viitorului. România de azi, țară cu un ritm impresionant de dezvoltare, este concretizarea politicii sale înțelepte, clarvăzătoare. Poate însă că și mai însemnat decît progresul material, ce se impune cu puterea evidenței, este progresul interior al omului României socialiste, devenit conștient de posibilitățile proprii, animat permanent de gîndul autodepășirii, om cu adevărat nou și partizan al noului, de o extraordinară bogăție lăuntrică. Noua calitate este în primul rînd sufletească și pe ea se clădesc toate performanțele societății noastre contemporane, care a descoperit adîncile sensuri ale îndemnului, repetat cu îndreptățire de secretarul general al partidului, de a fi revoluționar. Mesajul de Anul Nou al președintelui țării, sinteză a realizărilor și a mărețelor sarcini ce ne stau în față, a afirmat încă o dată în chip răspicat sensul politicii generale, interne și externe, a României, convinsă că nimic nu se poate înfăptui decît într-un climat de pace și de colaborare, din care să fie eliminate forța și politica de forță. Inițiativa de reducere a bugetului militar al României, unanim sprijinită de întregul popor, și care a găsit un larg ecou în opinia publică mondială, arată limpede că faptele, nu simplele vorbe, sînt decisive în acest domeniu, esențial pentru viața de mîine a planetei. Tovarășa Elena Ceaușescu, tovarășă de o viață a secretarului general, savant de renume mondial și om politic, e, deopotrivă, prezentă în întreaga viață a țării, veghind destinele științei și culturii românești, ce au cunoscut în ultimele decenii un progres incontestabil.

Gîndurile noastre bune, urările de sănătate și putere de muncă, să le fie amîndurora alături pentru binele țării și pacea ei !

La mulți ani, în acest ianuarie sărbătoresc !

C. L.



Sabin BALAȘA : „OMAGIU"

imn conducătorul iubit

El a simțit în vîrste rodnici[...]
Cînd a înfruntat a iernilor ză[...]
Întîiul care-a ascultat cîmpi[...]
El, rostul vieții a putut să v[...]

Cum păsările duc în zborul
Lor peste mări și țări solia,
E brav și demn Conducătoru[l]
Cum demnă este România !

În pace îl slăvim în cînt.
Credința-n mîndru Tricolor
Este supremul jurămînt
Că-l vom urma în evul viitor.

Eroul care ne păzește munții
Eroul ce-l avem aproape
În dimineața limpede a frunții
Și-n arcuirea gingașă din pleoap[e]

Clădind vom înălța spre astre,
Cerul vom aduce pe pămînt,
[illegible] unison bat inimile noastre
Cu Ceaușescu-n vise și în gînd.

În pace îl slăvim în cînt.
Credința-n mîndru Tricolor
Este supremul jurămînt
Că-l vom urma în evul viitor.

Constantin MĂNUȚĂ

autentic moment de referință națională și internațională

Poporul român aniversează, la 26 ianuarie, ziua de naștere a celui mai iubit și stimat fiu al său, secretarul general al partidului nostru, președintele Republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Un asemenea moment oferă prilejul de a traversa, cu ochii minții, drumul parcurs de România pe planul dezvoltării economico-sociale și al afirmării în concertul statelor lumii, în anii care s-au scurs de la Congresul al IX-lea al P.C.R., de cînd, prin voința unanimă a poporului, tovarășul Nicolae Ceaușescu se află în fruntea partidului și a țării.

Acești ani se caracterizează, în primul rînd, printr-o concepție novatoare de conducere, la baza căreia stau aplicarea creatoare a legităților generale ale materialismului dialectic și istoric, a experienței altor partide și popoare la condițiile concrete ale României și fiecărei etape, a unei strategii revoluționare și a unei tactici mobilizatoare avînd drept țel suprem edificarea noii orînduiri în patria noastră cu poporul și pentru popor.

În al doilea rînd, ultimii 21 de ani se definesc prin realizarea unui cadru organizatoric calitativ nou, a unui sistem normativ-juridic capabil să determine aplicarea normelor de drept în valorificarea superioară a tuturor resurselor materiale și umane, cît și a unui sistem democratic larg, care asigură oamenilor muncii posibilitatea de a participa atît la elaborarea deciziilor, cît și la înfăptuirea lor. În acest spirit, promovînd un dialog permanent cu masele, în perioada la care ne referim, tovarășul Nicolae Ceaușescu împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu au efectuat peste 650 de vizite de lucru în toate județele țării și în Capitală, discutînd direct, la fața locului, cu colectivele din peste 2 300 unități economice și sociale.

Realismul politicii promovate de partidul nostru, la baza căreia stau tezele, ideile și orientările care se desprind din opera secretarului general al partidului, se exprimă prin transformările economice fără precedent. Înscriem, aici, industrializarea socialistă, pe seama căreia producția a sporit în anii socialismului de peste 111 ori, nivelul înregistrat în anul 1965 realizîndu-se acum în mai puțin de 60 de zile. Efectele acestui proces complex se reflectă și în faptul că aportul industriei la realizarea venitului național a crescut de la 26,5%, în 1945, la 48,9%, în 1965, și la peste 60%, în 1986. Înscriem, de asemenea, transformarea socialistă și modernizarea agriculturii, ramură de bază a economiei, a cărei producție a sporit de peste 4 ori, din care de circa două ori în intervalul 1965—1986 Ritmuri mari de creștere au înregistrat celelalte ramuri și sectoare ale producției materiale.

În această perioadă, mai mult decît oricînd altădată, a fost pusă în valoare vocația constructivă a poporului român. Au intrat în funcțiune mii de obiective economice și sociale, din rîndul cărora se disting Canalul Dunăre — Marea Neagră, Metroul bucureștean, Transfăgărășanul, hidrocentralele de pe Dunăre și rîurile interioare, s-au cristalizat 250 de zone și platforme industriale în principalele centre ale țării. Astăzi, fiecare județ este înzestrat cu fonduri fixe în valoare de peste 20 de miliarde de lei. Totodată, acești ani consemnează o amplă dezvoltare a vieții spirituale, a învățămîntului, cercetării științifice, creației literar-artistice, precum și a culturii de masă în cadrul generos oferit de Festivalul Național „Cîntarea României". Țara noastră a parcurs drumul de la situația dinainte de revoluție, cînd circa 40 la sută din populație era analfabetă, la cea de astăzi, cînd unul din patru locuitori este preșcolar, elev, student sau cadru didactic.

Promovarea, și în acest domeniu, a unei doctrine originale, la baza căreia stă îmbinarea organică a învățămîntului cu cercetarea și producția, afirmarea cercetării proprii, atît pe plan fundamental, cît și aplicativ, au condus la amplificarea tot mai puternică a vieții spirituale și implicarea sa hotărîtoare în creația materială. În acest cadru este locul să dăm expresie prețuirii deosebite față de prestigioasa activitate desfășurată de tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu, eminent om de știință, de largă recunoaștere internațională, activist de seamă al partidului și statului nostru, care cu înaltă competență, îndrumă și coordonează întreaga muncă pe tărîmul cercetării, învățămîntului și culturii, orientează ferm potențialul științific și tehnic în direcția soluționării problemelor majore privind dezvoltarea intensivă a economiei naționale, progresul general al țării.

Realizări de prestigiu sînt înregistrate în fiecare colț de țară, în fiecare județ și localitate, în viața fiecărei familii. Un loc distinct îl ocupă, în acest cadru, anul 1986, primul din cel de-al 8-lea cincinal, cînd România înregistrează o creștere cu peste 7 la sută a producției-marfă industriale, cu 9 la sută a venitului național și obține peste 28 de milioane de tone de cereale, cel mai ridicat nivel din istoria țării.

Asemenea realizări au condus la îmbunătățirea, an de an, a calității vieții. Au fost create, numai în ultimii 21 de ani, peste 3,4 milioane noi locuri de muncă în ramurile neagricole ; 82 la sută din populația țării locuiește în case noi, cea mai mare parte fiind construite din fondurile statului sau cu sprijinul direct al acestuia. La dispoziția populației, au fost puse, în 1986, mărfuri în valoare de 280 de miliarde de lei, de aproape 3,5 ori mai mult decît în 1965. Astăzi, 85 la sută din numărul familiilor au aparate de radio, aproape 70 la sută au televizoare, 58 la sută — frigidere, două din cinci familii au mașini de spălat rufe, iar una din opt posedă autoturisme, proprietate personală. Oferta de servicii publice a crescut de la 9,4 miliarde lei, în 1965, la 59,4 miliarde lei în 1986. Dimensiunile unor asemenea realizări sînt cu atît mai grandioase, cu cît ele au fost obținute în condiții de muncă și luptă cu vicisitudinile naturii și ale societății contemporane, generate de cutremure, secetă, inundații, cît și de implicațiile tot mai complexe ale crizei economice mondiale, ale dobînzilor exorbitante la datoria externă.

În al patrulea rînd, anii la care ne referim pun în valoare, cu puterea faptelor, desfășurarea unei intense activități pe plan internațional. În această perioadă, au fost întreprinse peste 200 de vizite oficiale la nivel înalt în țări de pe toate continentele. În același timp, pe pămîntul României, tovarășul Nicolae Ceaușescu a avut întîlniri și convorbiri cu peste 300 de șefi de stat și guverne. Cele peste 100 de Declarații solemne și Declarații comune și circa 560 de alte documente oficiale, încheiate cu aceste prilejuri, au deschis ample perspective de dezvoltare a colaborării țării noastre cu aceste state pe plan bilateral, ca și pe arena internațională, pentru promovarea păcii, destinderii și progresului. În anul 1965, România întreținea relații diplomatice cu 67 de țări, iar cu 98 — relații economice ; astăzi, asemenea relații sînt statornicite cu 155 de state. Drept urmare, valoarea comerțului exterior a crescut de 8,2 ori, în ansamblul căruia exportul s-a majorat de 9,3 ori.

Pornind de la realitățile lumii contemporane, de la evoluția acestora, președintele țării noastre, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a evidențiat constant, marile pericole pe care le prezintă pentru soarta și viitorul omenirii înarmarea aberantă, căreia îi sînt consacrate anual valori însemnînd peste 1 000 de miliarde de dolari ; inechitățile în relațiile economice și pericolul agravării implicațiilor datoriei externe, ale cărei scadențe depășesc, prin nivelul dobînzilor neavute în vedere la contractarea împrumuturilor, veniturile țărilor rămase în urmă ; tendințele raporturilor dintre forțele progresiste și cele reacționare, militînd activ pentru dezarmare și, în acest cadru, pentru dezarmarea nucleară, oferind, prin referendumul de la 23 noiembrie 1986, un exemplu de concordanță între vorbe și fapte. Poziția României pornește de la faptul că, din 1945 pînă în prezent, s-au efectuat peste 1 600 de ex-

(continuare în pag. 10)

Alecu Al. FLOAREȘ

… naţional … militantă … lui … onar (X)

tică a conceptelor, la rîn-
ıu îmbogăţite de necesită-
care partidul operează ne-
ıirea politicii sale gene-
ɔciale, economice şi spiri-
este o cerinţă permanent
e de secretarul general al
al Partidului Comunist
olae Ceauşescu. Cînd vor-
aspectele perene sau în-
naţional, însăşi raţiunea
se referă doar la un mă-
stici în general de recunos-
, la cîteva evenimente ce s-au
în conştiinţa poporului, defi-
ecăţii colective a acestuia, uni-
ală şi lingvistică într-un anumit
ic locuit neîntrerupt şi nu doar
perioadă sau etapă a evoluţiei,
nbrăţişează într-o arcuire plena-
, amprenta caracteristică a acti-
r generaţiilor trecute şi viitoare.
ai vechi timpuri, spunea tovarăşul
uşescu, idealurile unirii, libertăţii
nţei au însufleţit permanent popo-
constituind făclia care a luminat,
ıpă generaţie, drumul spre drepta-
gres, spre o viaţă mai bună, liberă
Milenara noastră istorie este jalona-
ımărate bătălii, de jertfe şi sacrifi-
eamăn pentru păstrarea fiinţei na-
ntru apărarea drepturilor fundamen-
oporului". Toate acestea au asigurat
atea, au dus la realizarea unităţii sta-
dobîndirea neatîrnării, au făurit „ca-
poporului român, dîrzenia, bunătatea
ia, mîndria şi neînfricarea în luptă".
centul nucleu stabil al permanenţelor
ıalitate românească asigură raţiunea
nai departe a destinului naţional,
neclintită de a apăra unitatea şi li-
ţării, prin promovarea spiritului de în-
şi omenie între toate popoarele lumii,
şi progresului multilateral. Dezvoltarea
o-socială a patriei, construcţiile măre-
ırabile ale ultimelor două decenii se
în planul vieţii spirituale şi prin lu-
artă ce armonizează în sunetul, litera
area lor aspiraţii fundamentale ale a-
neam. Ideile, cît şi imaginile subsumate
semenea viziuni profund ştiinţifice şi
te în acelaşi timp nu se află în raport
nic sau asincronic, căci conceptul veri-
de practică, percutat la îndrăzneală tot
actică, se prelungeşte în imaginar, încărcat
ensiune lirică şi psihologică, de virtuţile
tivităţii individuale. Astfel progresul mul-
teral şi dinamic nu-i decît sinonimia unei
zofii mobile, revoluţionare, care lucrează
upra necunoscutului şi căutîndu-şi în veri-
area cu realul argumentelor depăşirii şi ale
autodepăşirii, ca o teorie a muncii şi culturii, a transformărilor corelative a lucrurilor şi a omului implicat şi chiar demiurg al unei alte naturi. Astfel că arta nu poate fi „ucisă" nici de empirism, nici de raţionalism, neted ea bazîndu-se eminamente pe infinitatea convingerilor în vise şi imagini, fără a introduce abstractul excesiv şi paralizînd, în consecinţă, satisfacţia estetică. Gîndirea raţională, logică, convergentă şi gîndirea poetică, imaginativă, divergentă se sprijină reciproc în modul prefigurat de a concepe viaţa, cultura, devenirea.

Aşadar, formarea şi dezvoltarea conştiinţei socialiste revoluţionare, întemeiată pe concepţia materialist-dialectică şi istorică despre lume şi viaţă, pe cele mai noi cuceriri ale ştiinţei şi cunoaşterii universale, transformarea întregului mod de a munci, trăi şi gîndi al oamenilor, corespunzător principiilor socialismului ştiinţific, ale umanismului revoluţionar se află în centrul preocupărilor partidului nostru, constituind un important obiectiv al activităţii ideologice şi politico-educative. Parte componentă a procesului de făurire a omului nou, constructor conştient al socialismului şi comunismului, activitatea de educaţie materialist-ştiinţifică şi umanist-revoluţionară este chemată să contribuie, în mod activ, la ridicarea nivelului de cunoştinţe şi înţelegere a lumii înconjurătoare, la combaterea fermă a concepţiilor neştiinţifice, inclusiv în domeniul reprezentărilor artistice a mentalităţilor şi atitudinilor care constituie o frînă în lupta pentru progresul multilateral al omului si al patriei : „Marile transformări revoluţionare, noile relaţii sociale şi economice, cuceririle ştiinţei, ale cunoaşterii universale, arăta tovarăşul Nicolae Ceausescu, impun ca o necesitate intensificarea activităţii politico-educative, de ridicare a conştiinţei revoluţionare a oamenilor muncii, a întregului popor".

Umanismul revoluţionar al patriotismului socialist, un alt concept de largă circulaţie, nu poate nici el rămîne un complex de teze şi principii abstracte într-o societate bazată pe cultul muncii, al creativităţii în raport cu care factorul uman este deopotrivă, resursă si beneficiar. Lărgit şi diversificat considerabil prin crearea unui mediu instituţional dinamic, cîmpul acţiunii sociale implică tot mai mult competenţa umană, ansamblul atributelor care conferă omului capacitatea de a stăpîni şi valorifica optim condiţiile propriei sale identităţi creatoare. Aflat la intersecţia formativului cu informaţionalul, profesionalităţii cu concepţia generală despre lume, specialistul din orice domeniu, sublinia tovarăşul Nicolae Ceauşescu, trebuie să fie „un bun cunoscător a tot ce este mai nou în domeniul său, dar, în acelaşi timp, să aibă şi un nivel general de cultură, de cunoştinţe, să înţeleagă sensul dezvoltării lumii, a societăţii". Totul depinde, deci, de capacitatea de a pătrunde modelator înăuntrul realităţilor şi de implicare activă şi eficientă în procesul transformării. Se instituie, pe bună dreptate, progresiv, un nou „determinism al competenţelor", generator de noi calităţi umane într-un cadru cu adevărat democratic care îngustează evaziunea cît şi formalismul, neconvertirea gîndirii în act socialmente creator. Convergenţa dintre politic şi profesional devine astfel o necesitate pe fondul specificităţii.

Iuliu MOLDOVEANU



Eugen PALADE : „PRIMĂVARĂ"

să fi[…]rtidului soldat!

Departe, peste atîtea şi-atîtea curcubeie...
Sînt duşi acum mult îndrăgiţi cocorii ;
Dar ŢARA-n prag de an e parcă-n primăvară,
Deschide larg fereastra să-i intre-n casă...
ZORII !

Rostirile prind rod de sori şi de senin.
Pe veşnicii se-nscrie-al nostru TIMP.
O flamură de pace s-aprinde în Carpaţi,
Şi trece vămi de zare, ca zeii din Olimp.

Pămîntul nostru darnic şi dornic de lumină
Rodeşte fructul dulce-al armoniei-n lume ;
E dăltuită-n inimi ca dar de la strămoşi,
Această floare-aleasă ce-i fără preţ şi nume !

Trăim un TIMP eroic clădit din biruinţe ;
Ni-i scut voinţei noastre şi ţel viteaz BĂRBAT.
Credinţele în bine sporesc precum ni-i vrerea,
Şi singura dorinţă-i să fii Partidului soldat !

Departe, peste atîtea, şi-atîtea curcubeie...
Sînt duşi acum mult îndrăgiţi cocorii ;
Azi, ŢARA mea, la marea-i sărbătoare,
Deschide larg fereastra să-i intre-n casă...
ZORII !

Constantin CLISU

înaltă urare

La mulţi ani !
Întreaga naţiune-ţi urează
Conducător stimat şi iubit ;
urarea alunecă frumos pe-o rază
dinspre soare — ţară şi partid,
cu nesecată putere de muncă,
energie şi avînt...
Indicaţiile îţi devin poruncă,
se transformă-n faptă din cuvînt.
La mulţi ani ce vor intra-n istorie
prin construirea comunismului
între Carpaţi şi Dunăre,
sub tricolorul nostru eroic şi sfînt.
La mulţi ani !
Să edificăm aici fără pulbere
o ţară ca soarele-n ochii tuturor
românilor maestuos răsfrînt.
La mulţi ani ! Ctitor de pace pe pămînt !

cinstea româniei

Contemporanii din întreaga lume
auzindu-i numele nu se miră,
că-i om de ştiinţă cu renume.
Poeţii-i cîntă faptele din liră.

Fie-mi îngăduit gestul şi mie
un vers să scriu cu înrourat parfum,
inspirat de marea-i omenie ;
Ea-i cinstea României de acum.

Ca ploile de vară cu mult soare
pentru un cultivat şi însetat ogor,
întotdeauna-i însufleţitoare
şi e iubită de-un întreg popor.

Savant şi om politic, bună mamă,
cu patria îşi contopeşte fiinţa
mereu prezentă-acolo unde-o cheamă
ca să-i desăvîrşească biruinţa.

visul

Paşnic neam romano-dac
ai trecut din veac în veac
făurindu-ţi un destin
prin frumosul grai latin.

Stîncă-ai fost sub năvăliri,
pavăză acestei firi
de la Dunăre-n Carpaţi
roditoare pentru fraţi.

Ţară cu blazon de domn
tu nu te-ai născut din somn
ci din ochi de voievod
deschizînd spre zări un pod...

Vis român de aur pur
se-mplini sub cer de-azur
în cugete şi-n simţiri,
visul marii noastre-uniri.

Radu FELECAN

gînd de urare

Un gînd al sărbătorii ne întregeşte clipa
Văpaia bucuriei zideşte-n noi un timp
Ce-n visurile tale el şi-a crescut aripa
Să poată-acestei patrii să-i fie astăzi nimb.
Nici un poet mai bine nu poate să te cînte
Şi a-ţi slăvi trecutul cu-al nostru-ngemănat
De cît poporul însuşi ce liber se avîntă.
Înnobilîndu-i munca el pururi te-a urmat
Partid al României în cuget şi în faptă
Purtînd doar adevărul al bravilor străbuni
Destinul conturîndu-l în tîmpla-ţi înţeleaptă,
Partid, azi, călăuză prin anii noştri buni.
Un gînd al împlinirii ne întregeşte clipa
Şi flacăra-ţi iubire zideşte-n noi un timp
Ce-n visurile tale el şi-a crescut aripa
Pe care niciodată nu voi dori să-l schimb.

Dumitru GRIGORAŞ

locul naşterii

Locul naşterii —
Izvorul dintîi al cuvîntului
Rotunjind pietrele timpului.
Sau păsările curcubeie
Bînd seva din trupul pămîntului.
Sau cercurile anotimpului
Răsfrînte de cer în cofeie.

Locul naşterii —
Primul zbor reuşit al ţărînii
Jinduind o ieşire din sine.
Sau prima silabă-a mirării
Răsărită în frunzele mîinii.
Sau cerul arcuit peste tine
Ca poarta cea mare-a intrării.

Locul naşterii —
Sub iarba : o carte a paşilor,
Început şi sfîrşit al tăcerii.
Sau numele (două silabe)
Lăsat moştenire urmaşilor.
Sau dulcele pîinii şi-al mierii,
Ispita privirilor slabe.

Locul naşterii —
Spaţiu şi timp (minus, plus infinit)
Neputînd să încapă-n cuvinte.
Sau descoperirea luminii
De ultimul dus şi-ntîiul venit.
Sau semne de luare aminte
La miracolele rădăcinii.

Vasile FILIP

bucuriile începutului

Trenul a intrat de mult în viaţa noastră. E ca şi aerul pe care îl respirăm, ca şi apa pe care o bem. E un tovarăş drag, a cărui vedere ne bucură întotdeauna, de vreme ce ne oprim locului ori de cîte ori ne iese în cale, şi-l privim pînă se pierde şerpuind în zare. El înseamnă distanţe cucerite, victoria în bătălia cu spaţiul. Ştiind acestea, nu-mi închipuiam, totuşi, că apariţia unui tren pe o linie nouă mai poate stîrni încă entuziasmul din veacul trecut, cînd se iveau ca nişte comete sau ca nişte cai nărăvaşi locomotivele, scoţînd aburi pe nări şi scuipînd scîntei de jăratec pe hornurile metalice. Ceea ce nu credeam a mai fi cu putinţă la sfîrşitul acestui secol al rachetelor cosmice, mi-a fost dat să trăiesc, să văd cu ochii mei duminică 29 decembrie 1986.

Un tren în straie de sărbătoare, plin de o lume ce trăia parcă sentimentul marinăresc al unei lansări la apă, înainta cu o lentoare de melc printre păduri sure, printre dealuri albe, printre case luminate de brazii împodobiţi în prag de an nou. Oamenii ieşiseră la porţi, se buluciseră pe peroane, se opriseră din drumul lor ca să vadă „minunea". Nu era printre ei nici unul despre care să se poată zice că nu văzuse trenul în viaţa lui, cum se mai întîmpla nu demult cu unii bătrîni din sate pierdute în întinderi de cîmpie, ori pitite în văgăuni de munţi. Trăind în apropierea Paşcanilor, trenul făcea de mult parte din viaţa lor. Acei oameni din Topile, din Cristeşti, din Timişeşti, din Plăeşu şi Tîrgu Neamţ, se bucurau cu tot sufletul, cu toată fiinţa lor. Se întîmpla ceea ce nu credeam să se mai întîmple. Auziseră de la bunii lor că fusese vorba cîndva să se lege Paşcaniul de Tîrgu Neamţ printr-o cale ferată. În timpul primului război mondial se începuseră chiar lucrările. Totul s-a sfîrşit înainte de vreme. Apoi se cheltuiseră vorbe. Politicienii de dinainte de al doilea război mondial făcuseră din calea ferată Paşcani — Tîrgu Neamţ un cal de bătaie. Vorbe şi iar vorbe. Calea ferată, de care oamenii locului aveau atîta nevoie ca tot ce ţine de viaţă, rămînea un vis. După 1980 visul a devenit realitate. Constructorii de cale ferată din Iaşi, Roman şi-au aşezat taberele lor pe valea Moldovei. Tuneliştii de la Braşov au început sfredelirea dealului de la Hereşti. Zile şi nopţi de muncă eroică. Visul a prins conturul realităţii. Priveam şi înţelegeam bucuria acestor oameni. La incandescenţa simţirii lor se conectaseră constructorii, proiectanţii.

Ce este mai minunat decît să ai sentimentul că faci ceva pentru semenii tăi ! Aceasta a fost, cred, starea pe care a încercat-o în aceşti ani cel care a condus întreaga operaţiune, directorul general al Regionalei de căi ferate Iaşi, Alexandru Filioreanu. Este un om care pune pasiune în tot ceea ce întreprinde. Se rupe cu fiecare lucrare ceva parcă din fiinţa lui. O cheltuire de energii sufleteşti, ce se dovedesc inepuizabile. Aceasta — pentru că iubeşte cu o patimă frumoasă locurile şi oamenii, „tot ce mişcă-n ţara asta / rîul, ramul". Emoţiile mi s-au părut a-l copleşi acum la inaugurare şi nu întîmplător. Despre această cale ferată, despre nevoia de a exista, ca să înlesnească viaţa oamenilor de aici, el auzise încă din casa părintească, în Filioara din preajma Tîrgului Neamţ. Ceea ce părinţii lui nu au mai apucat să vadă, a dus el la bun sfîrşit, împreună cu atîţia şi atîţia oameni de suflet.

Visul devenise realitate. Trecuse, e drept un amar de vreme. Oamenii se bucurau cu acea bucurie pură, copilărească, a celor care în veacul trecut priveau pentru prima oară trenul. Era cu atît mai tulburător cu cît se petrecea asta la sfîrşit de al doilea mileniu, în era rachetelor cosmice. Sufletul omenesc se dezghioca ca un mugur în primăvară. Era o zi aspră, dar frumoasă de iarnă. 29 Decembrie 1986. Trenul înainta cu încetineală, dar victorios, mîndru, pe noua linie ferată Paşcani — Tîrgu Neamţ.

Grigore ILISEI

magiu în ianuarie



Conducerea partidului in mijlocul oamenilor muncii (din expoziţia omagială a studenţilor Conservatorului „George Enescu" Iaşi)

Vizionar Eroul

E simbolul de ţară, e ţării cale dreaptă
Şi ştim că prin durere şi luptă şi prin chin
În timpuri de răştriste prin exemplara-i faptă
La aprigă-ncercare şi-a pus al său destin.

Şi la Braşov, Doftana, prin carcere şi ger
Aproape prunc el totuşi în frunte se afla
Şi prevedea că steaua aceea de pe cer
Era emblema ţării, era a ţării stea.

El prin urgii şi lupte, prin nopţi de neodihnă
E-n legămînt cu ţara. Mereu cu fruntea sus.
E simbolul cu care noi ne mîndrim în lume
C-atîtea ctitorii în stema ţării-a pus.

Vizionar în toate Erou de epopee,
A ctitorit în stemă columnă de granit.
E Ceauşescu-n toate a noastră demnitate,
Emblemă-a tot ce socialismu-aici a construit.

Un cîntec

Omagiu-aducem astăzi sub viscolul de stele
Femeii care-alături de primul Om al ţării
Odihnă nu cunoaşte prin viaţa-i exemplară :
Omagiu-aducem astăzi cînd ninge-n pleoapa zării

Savant şi comunist ce-i luptător de frunte
Aşa o ştim în toate ce pentru ţară face
Din fragedă pruncie pe rînd avea să-nfrunte
Viltori spre-al ţării bine, pentru a ţării pace.

Un cîntec de-nchinare acelei care-i mamă
Şi comunist de frunte şi luptător ne-nvins,
Un cîntec de-nchinare Savantului de seamă
Pe cerul ţării astăzi cu-n porumbel am scris.

Omagiu-aducem astăzi sub viscolul de stele
Femeii care-alături de primul Om al ţării
Odihnă nu cunoaşte pentru progres şi pace
Omagiu-aducem astăzi cînd ninge-n pleoapa zării

Emilian MARCU



Mircea ISPIR : „TOVARĂŞA ELENA CEAUŞESCU"

Din inimă

În fiecare an, ziua de 7 ianuarie este o mare sărbătoare şi pentru noi toţi creatorii de artă, ziua tovarăşei academician Elena Ceauşescu.

Strălucit om politic, savant de renume mondial, tovarăşa Elena Ceauşescu este şi un mare iubitor al artelor, asupra cărora se apleacă cu interes, respect şi admiraţie, ştiind să preţuiască deopotrivă opera şi artistul, ştiind că lucrătorul din uzină sau de pe ogor, beneficiind de cuceririle cele mai avansate ale ştiinţei, are nevoie pentru îndeplinirea planurilor şi de condiţia spirituală.

Îi sîntem recunoscători şi ne angajăm să realizăm în continuare lucrări valoroase şi originale, care să contribuie la îmbogăţirea patrimoniului naţional.

Personal, aş vrea să găsesc la această mare sărbătoare cuvintele cele mai potrivite şi mai iscusite, în încărcătura emoţională, care să transmită gîndurile mele cele mai bune, mulţumirile mele, urările mele de sănătate, fericire şi ani mulţi de viaţă !

Dan HATMANU

Omagiu în ianuarie

Ianuarie. Început. Alb. Imaculat.

Ianuarie. Miez de timp cînd fiecare dintre noi simte că este, măcar pentru o clipă, punctul de întîlnire a două raze eterne : trecutul şi viitorul.

Şi pentru că sîntem copiii părinţilor noştri, ai părinţilor părinţilor noştri... şi pentru că avem copii, care vor avea copii şi pe copiii copiilor lor..., iată cum luminile gîndirii şi simţirii noastre se suprapun, cu sfioşenie şi cutezanţă, peste cele două raze, ca două braţe puternice ţîşnite din noi, menite să ne ancoreze şi mai ferm în Prezent, în prezentul scris cu majuscule, în care viaţa noastră înseamnă muncă neobosită şi rodnică, întru cinstirea a ceea ce ne-au lăsat străbunii şi zidirea a ceea ce trebuie să lăsăm şi noi, ca semn al trecerii, cu rost, pe acest binecuvîntat pămînt al muncii libere.

Şi pentru că avem copii, care vor avea copii... şi care, în fiecare ianuar al vieţii lor vor încerca să descifreze, cu sfioşenie şi cutezanţă, dimensiunile acestui Prezent, să-i învăţăm să ţină minte şi să transmită mai departe numele celor care l-au ctitorit, cu eroism şi mare dragoste de neam : tovarăşul Nicolae Ceauşescu şi tovarăşa Elena Ceauşescu.

Ianuarie. Pe albul imaculat al zăpezilor eterne, două cifre care ne rotunjesc istoria : 7 şi 26.

Ianuarie. Pe albul imaculat, dansul literelor de foc ale urărilor noastre fierbinţi : „La mulţi ani !"

Angela TRAIAN

cîntec de ţară

Munţii-însăşi veşnicia !
Uluieşte pieptul lor.
Aerului bei tăria
Ca răcoarea de izvor.

Şi-ntinzind spre creştet mîna,
Poţi luceferi să aduni.
Mai în sus, pe-aici, e vîna
Şi orgoliul de străbuni.

Un tărîm de basm şi-o lume
Cu văpaia unui grai,
Împletit prin văi anume
Ca şi luminosul strai.

Vatră cu vestiţii meşteri,
Leagăn unic al fiinţii,
Cumpene trăite-n peşteri
În belşugul suferinţii.

Pulberea drept mărturie
A străvechilor ruine,
Volbură de vitejie
Suie-n bucium din Rovine.

Mult pătruns de răscolirea
Anilor de frămîntare,
Văd cum s-a făcut zidirea
Peste aprigă vîltoare.

Ape, — şarpe prin zăvoi, —
Cu iuţeală se strecoară.
Sub al frumuseţii roi
Cîntec e cuvîntul „ŢARA" !

Octav SARGEŢIU

pacea noastră strămoşească

Cîtu-i ţara românească
nu-i român să nu iubească
cu mîndrie să rostească
dulcea limbă strămoşească,

cîntecul de pe ogor
susurul de la izvor
cu balada codrilor
la poalele munţilor
în graiul părinţilor.

Vatra noastră s-a născut
din durere şi din lut
din baladă s-a cernut
într-o doină de-nceput
şi din dor am făcut scut.

Dimineaţa cînd răsare
soarele pe-un colţ de zare
dintr-un scîrţîit de care
ne-am făcut cîntec de jale

şi-l închidem cu zăvoare
că din plugul de-pe-ogor
şi din snopul de mohor
ne-am făcut un gînd şi-un dor
să ni-l spunem tuturor.

Ne-am ţesut mîndre ştergare
ca să fluture pe zare
să ne ştie-n depărtare
că avem o ţară-n care
dulcea limbă românească
ştie-n lume să rostească
pacea noastră strămoşească.

Constantin MATEI

Un savant dăruit păcii

Într-o epocă în care orice proiect, plan sau program trebuie raportat la omenesc, solicitînd participarea tuturor la explorarea şi soluţionarea problemelor planetei noastre, destinul omenirii, făcîndu-ne responsabili pe fiecare dintre noi, încrederea în om, în capacităţile lui creative, ca şi încrederea în semeni, pacea dintre oameni şi pentru oameni reprezintă raţiunea supremă de a trăi.

O înţelepciune dictată de cerinţele simple ale vieţii ne îndeamnă să ne dăm seama că orice efort venit din partea oricărui înalt for de decizie va fi zadarnic fără necesara înţelegere între oameni, între locuitorii aceleiaşi planete. În cuvîntarea sa, de la tribuna Marii Adunări Naţionale, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a reafirmat cu putere marele adevăr, care trebuie să stăruie în conştiinţa tuturor popoarelor, şi anume că problema fundamentală a epocii noastre este aceea a dezarmării generale şi nucleare, a asigurării păcii pe planeta noastră : „Nu există şi nu poate exista astăzi o altă problemă mai importantă decît asigurarea dreptului suprem al oamenilor, al popoarelor la existenţă, la libertate, independenţă, la viaţă şi pace". Apărarea acestui imperativ comun cere o modificare radicală în modul de a gîndi şi acţiona. Pacea şi bunăstarea trebuie să fie ale tuturor.

Toate acestea ne determină ca la aniversarea zilei de naştere a tovarăşei academician doctor inginer Elena Ceauşescu să aducem înalt omagiu şi preţuire savantului, omului politic, femeii şi mamei, care îşi consacră gîndul şi fapta dezvoltării multilaterale a patriei şi afirmării ei în lume, instaurării unui climat de pace şi înţelegere, afirmării celor mai înalte însuşiri umane.

În problematica complexă a lumii contemporane, tovarăşa Elena Ceauşescu, preşedinte al Comitetului naţional „Oamenii de ştiinţă şi pacea" militează cu înaltă abnegaţie şi cu prestigiul savantului cu o impresionantă operă ştiinţifică, pentru ca oamenii de ştiinţă să-şi folosească munca şi influenţa pentru a preveni războiul, a dezvolta colaborarea pentru punerea uriaşelor forţe ale ştiinţei în slujba existenţei umane. Acestui crez i-a subordonat preocuparea permanentă de orientare a ştiinţei şi învăţămîntului românesc spre slujirea progresului multilateral economico-social şi spiritual al ţării, afirmării personalităţii umane. O societate şi o cultură românească superioară sînt de neconceput fără o şcoală de înaltă competitivitate, care să asigure tineretului pasiune şi dorinţa de a sluji idealurile perene ale umanităţii.

Vorbind despre direcţiile de dezvoltare ale învăţămîntului, la Plenara Consiliului Naţional al Ştiinţei şi Învăţămîntului, tovarăşa Elena Ceauşescu sublinia necesitatea de a se acorda o mai mare atenţie însuşirii cunoştinţelor de bază din domeniul disciplinelor fundamentale : matematică, fizică, chimie, biologie, alături de disciplinele cu o puternică înrîurire educativă asupra tinerilor, cum sînt limba română, istoria şi geografia patriei. „O datorie de onoare a şcolii, sublinia academician doctor inginer Elena Ceauşescu, a fost şi rămîne educaţia revoluţionară, profund ştiinţifică şi larg umanistă a tinerei generaţii". Preocuparea pentru educarea tinerelor generaţii, cele mai înalt interesate în salvgardarea păcii şi eliminarea pericolului nuclear, în spiritul lucidităţii ştiinţifice, a omeniei, a valorilor păcii şi înţelegerii între popoare, în actuala conjunctură mondială, este însuşită ca un imperativ de toţi cei ce lucrează în domeniul şcolii, de întregul nostru popor.

Profund umanistă şi revoluţionară, concepţia românească asupra ştiinţei şi învăţămîntului, în realizarea căreia un rol hotărîtor are tovarăşa academician doctor inginer Elena Ceauşescu, se bucură de o largă recunoaştere internaţională. Numeroasele state de pe toate meridianele, care s-au alăturat iniţiativelor româneşti, referitoare la tineret, în cadrul O.N.U. şi organismelor sale, dau expresie înaltei aprecieri de care se bucură în prezent acţiunile noastre. Fapt unic în lume, expresie a grijei atente pentru viitorul patriei, viitor realizabil într-o lume fără războaie, la Referendumul din noiembrie a.c. şi-a exprimat voinţa de pace cea mai tînără generaţie a României de azi. Elevii de pe băncile şcolilor, începînd cu vîrsta de 14 ani.

În calitatea sa de preşedinte al Comitetului naţional român „Oamenii de ştiinţă şi pacea", promovînd constant idealurile paşnice, constructive ale neamului nostru, tovarăşa Elena Ceauşescu militează pentru ca forţele şi mijloacele de cercetare să fie orientate spre accesul neîntrerupt la cuceririle ştiinţei şi civilizaţiei moderne. De la tribuna înaltului forum al ştiinţei şi învăţămîntului românesc, tovarăşa Elena Ceauşescu a adresat o vibrantă chemare oamenilor de ştiinţă pentru ca aceştia, asumîndu-şi marile responsabilităţi ce le revin în lumea de azi, să-şi întărească conlucrarea şi alături de popoarele lor să spună un NU hotărît oricăror experimentări de arme nucleare, pentru ca să se elaboreze pe plan mondial un program complex, realist de dezarmare.

Binemeritatul prestigiu internaţional de care se bucură, ca membru al unor prestigioase academii străine, ca doctor „Honoris causa" al unor universităţi şi institute ştiinţifice de reputată tradiţie, tovarăşa Elena Ceauşescu susţine ideea schimbului de valori între naţiuni şi culturi ca o condiţie de apropiere de acel mult visat ideal al păcii. Totodată, tovarăşa Elena Ceauşescu este recunoscută şi preţuită ca promotoare a ideii creării accesului real la patrimoniul cunoaşterii umanităţii al tuturor naţiunilor şi popoarelor lumii.

Tovarăşa Elena Ceauşescu arată că oamenii de ştiinţă şi învăţămînt din ţara noastră trebuie să se implice mai hotărît, să-şi sporească contribuţia la transformarea pămîntului şi sufletului ţării, la procesul revoluţionar general de înfăptuire a unui viitor paşnic al omenirii, prin crearea de noi valori ale ştiinţei şi culturii româneşti. Un apel călduros a fost adresat de la tribuna Plenarei Consiliului Naţional al Ştiinţei şi Învăţămîntului tuturor organizaţiilor internaţionale ale oamenilor de ştiinţă din toate ţările lumii pentru a acţiona împreună în afirmarea politicii de destindere, dezarmare şi pace.

Toate măsurile vizînd progresul ştiinţific şi învăţămîntul românesc, legarea lor mai strînsă de viaţă decurg, de fapt, din cerinţa asigurării dreptului elementar la viaţă. Tot ce gîndeşte cu matură chibzuinţă şi tot ce întreprinde ca savant şi om politic tovarăşa Elena Ceauşescu traduce un crez, crezul său adînc şi al întregului popor, că o pace statornică este realizabilă, dacă se recunoaşte faptul că fiecare naţiune are o însemnătate primordială pentru toate celelalte naţiuni, că identitatea intereselor fundamentale trebuie acceptată, nu numai teoretic, ci transpusă în acţiune prin fapte.

Pătrunşi de conştiinţa răspunderilor pe care le avem, de datoria patriotică şi umanistă de a da ţării oameni capabili şi destoinici, apărători ai valorilor culturii autentice, în acest ceas aniversar, ne îndreptăm gîndurile şi sentimentele de preţuire către tovarăşa academician doctor inginer Elena Ceauşescu. Iar omagiul adus distinsei personalităţi a vieţii noastre ştiinţifice şi politice se constituie într-un angajament solemn de a spori efortul, ca profesori şi cercetători, pentru a asigura viitorul comunist al patriei.

Conf. dr. Elena PUHA
prorector al Universităţii
„Al. I. Cuza" Iaşi

contexte

recitind cărțile ultimelor două decenii

Unul dintre romanele de referință apărute în ultimele două decenii: **Păsările**, al lui Alexandru Ivasiuc. Această carte, vedem mai bine la o nouă lectură după mulți ani, constituie un început de drum în proza noastră actuală, de altfel de incontestabilă valoare și originalitate prin diversitatea stilurilor și formulelor romanești. E vorba de o direcție ilustrată de romanele care ne introduc, în alt mod decît pînă atunci, în ceea ce am numi universul industrial. Aproape fără excepție — de la **Păsările** pînă la **Pumnul și palma** al lui Dumitru Popescu, de la Sebișan și Domide la Manole Suru și Vladimir Cernea — poarta prin intermediul căreia pătrundem în această realitate, definitorie pentru epoca noastră, o formează conștiința intelectualului, cel mai adesea a intelectualului investit cu o funcție de conducere, și a activistului de partid. Roman-eseu, roman-dezbatere, **Pasarile** s-a bucurat așadar de un binemeritat succes la public, critica acordîndu-i, de asemenea, la apariție, dar și după aceea, o atenție deosebită. Recitit astăzi, după aproape 17 ani, romanul rezistă mai ales prin cîteva personaje — unele pe care le întîlnisem, și în **Interval** —, pe ale căror destine și-a pus, uneori dureros, amprenta (și) istoria.

Unii eroi eșuează lamentabil (Margareta), alții găsesc resursele necesare redresării (Dumitru Vinea), iar alții „plutesc" imperturbabil și comod. Este aici o, așa zicînd, selecție „naturală", care se produce în plan social și care operează într-un timp cînd **totul este luat de la început.** Tînărul Domide are simțul acut al viitorului, știe să privească dincolo de prezentul contradictoriu. El e unul dintre cei ce nu pot fi învinși. Pe cînd Liviu Dunca, la o vîrstă care nu mai e tînără, și care în tinerețe ni se relevă în postura de revoltat, de om „cu ochi critic", este iremediabil depășit, învins. Neputința lui de a o lua de la început, chiar și atunci cînd hazardul îl aduce lîngă Margareta, care încearcă să-l convingă, să-l determine să ignore trecutul devenit o obsesie nocivă, e profund tragică. Liviu Dunca nu rezistă selecției de care vorbeam, poate și fiindcă — așa cum singur o spune — a fost mereu frustrat de libertate: „Întreaga mea viață a fost un eșec, n-am reușit să fiu liber nici măcar o singură clipă, ca să pot duce o viață normală. Un eșec deplin. De abia acum îmi dau seama": Este opac și rupt de realitate, iar o observație a Margaretei dezvăluie întreaga dramă a acestui bărbat care e, de fapt, drama multora care trăiau o epocă de răscruce istorică: „Am început ceva cu totul nou, cu desăvîrșire nou, și el nici nu-și dă seama".

Așa cum s-a remarcat, Al. Ivasiuc analizează în romanul său raportul dintre necesitate și libertate. Liviu Dunca nu înțelege acest raport la proporțiile reale, nu știe să folosească necesitatea pentru a-și dobîndi libertatea, nu e capabil să-și refacă viața, „căci a trăi înseamnă a reface continuu, a o lua continuu de la capăt", cum observa Nicolae Manolescu într-un comentariu referitor la **Păsările.** Aceasta este, de altfel, ideea forță a romanului și aceasta este obsesia tuturor personajelor. O dovedește în primul rînd Dumitru Vinea, directorul general de uzină, cu vechi state de serviciu, om echilibrat (căruia i-a plăcut să se împărtășească din putere) lucid, capabil de a o lua mereu de la capăt atît profesional cît și familial. Mai mult, el este conștient de necesitatea „căderii" sale („Dacă nu se intîmpla asta, mă confundam cu scaunul"). Dumitru Vinea face parte din acea intelectualitate tehnică, dintre cei care, cu toate greșelile lor, au contribuit enorm la fundamentarea unei construcții de o complexitate fără precedent, a unui edificiu social-politic bazat pe o concepție și pe principii cu totul noi. El e dintre cei „tari", greu de clintit, implîntați în realitate, ironici atunci cînd au de-a face cu sofistica și cazuistica goală. Om de acțiune, Dumitru Vinea înțelege timpul, dialectica devenirii lui. Nu Victorița îl edifică, deși ea are un rol însemnat, ci vremea, sensul acestei deveniri cu care s-a desincronizat la un moment dat; desincronizare ce nu-i poate fi iertată de unii, de altfel, bine intenționați, dornici ca uzina să meargă cît mai bine, după cum nu poate scăpa nespeculată de indivizi corupți și carieriști ca Victorița și Mateiescu.

Înfruntarea dintre Sebișan și Domide, semnifică în fond, înfruntarea dintre două generații de activiști. Domide și Sebișan reprezintă două extreme, din „împăcarea" cărora ar putea rezulta linia cea bună. Pe Sebișan „îl deranja (la Domide — n.n.) independența lui, ieșirea din rîndurile știute, din tipic", îl deranjau uneltirile împotriva lui Vinea, căci Vinea făcea parte din acea categorie anonimă în formă și concretă în conținut, categoria „ai noștri". Sebișan este, fără îndoială un activist de partid rutinat, cu spirit revoluționar tocit, cu o înțelegere îngustă a noțiunii de democrație, și care atunci cînd simte că poate fi învins în planul ideilor recurge la neconcludentul argument al vîrstei. Orice transformare i se pare a fi o negare, o trecere în uitare a ceea ce au făcut **ei,** dacă nu chiar un atentat la ceea ce au făcut **ei,** cei mai în vîrstă; i se pare că oameni ca Domide nu-și dau seama de dificultățile care au trebuit să fie depășite și ca atare ar fi nedreptățiți pentru revoluție. Răspunsul lui Domide mi se pare semnificativ: „N-am spus niciodată că a fost ușor. N-am spus asta. **Dar trebuie să facem ceva nou** (s.n.). În definitiv, au murit niște oameni, alții nu s-au putut realiza, eforturile nu sînt bine conduse. Există și o altă suferință decît foamea, există și o suferință a nedreptății, a imposibilității de a face ce trebuie. Totuși avem suferințele noastre". Se impune neapărat remarcat: fiecare în felul său — și Sebișan, și Domide — crede în ceea ce spune, și în ceea ce face, iar intențiile sînt desigur, de o mare noblețe, chiar dacă așa cum comentează naratorul: „O lume numai cu Sebișan ar fi mohorîtă ca diminețile lui speciale, dar poate cea a lui Domide ar fi instabilă, fără rădăcină, haotică, și explozivă, în mișcare (cealaltă ar fi statică), dar în pericol de alunecare. Și întrebarea cea mare este dacă se poate trăi o viață într-o lume fundamentată doar pe contradicție și mișcare".

Ca și Vinea — de care se deosebește foarte mult, Domide este o **ființă profund socială,** inclusiv prin capacitatea de a se lăsa „copleșit de revelația unor adevăruri" ale societății. De aici și simpatia lui Vinea pentru el, pe care îl vede în postul de director general, în locul său, peste 15—20 ani, de fapt mult prea tîrziu decît îl vede cititorul.

Confruntările de idei, de concepții și toate întretăierile de destine din romanul **Păsările**, „mărturie dreaptă" cum a fost caracterizat, se desfășoară pe fundalul unei vieți ratate — cea a lui Liviu Dunca, care, în contrast cu toți ceilalți, trăiește și se apără, nu luptînd, ci fărămițînd la nesfîrșit, **prin gîndire, fiecare experiență trăită,** prins în mrejele unui joc iluzoriu. „Niciodată realitatea nu poate fi atît de pură și de puternică, — afirmă el — niciodată bucuria trăită nu se aseamănă celei dorite, construite în imaginație". Personajul acesta trăiește sub semnul oglinzii confecționate de închipuirea sa. Liviu Dunca este un eșec, social, față de care orice alt eșec pare fals.

Constantin COROIU

literatura română

anul literar 1986 văzut dinspre rădăcinile literaturii

Obișnuința de a distribui performanțele și eșecurile unui „an literar" pe genuri (și, eventual, pe specii), care nu pot fi altele decît cele „tradiționale", are ca efect negativ eludarea unor apariții editoriale care nu se integrează instantaneu în teritoriile poeziei, prozei, criticii și istoriei literare, și, mai cu seamă, obnubilarea unor conexiuni vitale pentru scriitor și operă. Spiritul sintetizator ordonează ultimele produse exclusiv pe criteriul literarității și într-un triunghi despre care s-ar putea crede că e „fatal". Ne aflăm în fața unei procedări puriste și mecanice. Mișcarea unui aisberg nu poate fi înțeleasă și anticipată fără a-i „vedea" și partea care se ascunde în apa înspumată a oceanului, iar coacerea fructelor apare ca miracol ochilor care nu pot vedea rădăcina pomului în pămînt. Poate fi nesocotit solul care susține literatura propriu-zisă și care se îmbogățește și se înnoiește el însuși anual?

E adevărat că literatura nu se confundă cu filosofia și că, așa cum s-a spus, pentru a deveni literatură, un precept trebuie prefăcut în mit, dar tocmai din acest motiv, al nevoii de „materie primă", trebuie să citească filosofie scriitorul. Scriitorul mare, reprezentativ pentru o școală și o direcție, pentru o epocă și o literatură în ansamblul ei, este, totuși, scriitorul care propune o viziune profundă și pregnantă asupra lumii, asimilabilă în ultimă instanță, fără a o vida de literaritatea caracteristică, unei filosofii. Nimeni nu se naște cu această viziune: pentru a o elabora, scriitorul are nevoie de „cunoașterea vieții", dar și de impactul cu ideile constituite sistemic. Iată ce îndreptățește presupunerea că scriitorul autentic e cel dintîi cititor al aparițiilor editoriale de filosofie din 1986. Nu ne putem îndoi că el nu va „buchisi" **Antologie de filosofie românească** (în trei volume) și selecția din opera lui Anton Dumitriu, **Eseuri (Știință și cunoaștere, Aletheia, Cartea întîlnirilor admirabile).** Cercetătorul de mîine va găsi, probabil, în bibliotecile scriitorilor de azi exemplare pilduitoare din aceste ediții: nu cu filele netăiate, cum ar putea să insinueze un spirit caragialesc, ci cu textul subliniat și adnotat, semn al unei lecturi grijulii, de pe urma căreia s-a profitat intelectual și creativ. Sînt cunoscute eforturile lui Marin Preda de a înțelege filosofia contemporană (foarte și prea vizibile în **Cel mai iubit dintre pămînteni)** și au fost identificate „urme" din filosofia antică și medievală în două din capodoperele lui Eugen Barbu **(Princepele** și **Săptămîna nebunilor),** au notorietate lecturile filosofice diversificate ale lui Paul Anghel, din care o parte s-au „topit" în ciclul epic **Zăpezile de-acum un veac** și au atras atenția preferințele lui Nicolae Breban pentru filosofia existențialistă, care îi sigilează principalele romane. Aceste precedente — și am putea adăuga și altele — ne obligă să introducem în tabloul anului literar cărțile de filosofia culturii (de exemplu, **Civilizație și cultură,** de Simion Mehedinți) și de filosofia științei (de exemplu, **Dialectica spiritului științific modern,** de Gaston Bachelard), care vor permite scriitorilor noștri să-și „lămurească" și să-și nuanțeze propria gîndire. Se poate nădăjdui că asemenea lecturi filosofice, pe care le prilejuiește sau facilitează 1986, își vor vădi consecințele binefăcătoare în opera lor literară din anii viitori.

Dacă tomurile de filosofie pot fi trecute în contul anului literar pentru calitatea lor „ideocatalitică", tomurile de istorie se cer reținute pentru însușirea lor de „nutriment" documentar. Cum nu se poate fantaza decît pornind de la document, proza istorică e condiționată de rezultatele restauratoare ale cercetătorilor de specialitate. G. Călinescu cerea celui ce vrea să scrie roman istoric „erudiție în materie" și „emoție arhaică". Și una și alta se dobîndesc prin lectura edițiilor de documente, a monografiilor care își fac protagonist dintr-un eveniment sau o epocă, și a sintezelor generale. Toate romanele noastre istorice care onorează rigorile genului au apărut, aproape matematic, în urma revelațiilor științifice decisive în legătură cu tema tratată. Speranța aceluiași critic, pe care o exprima în 1935 în deschiderea unei cronici la **Frații Jderi,** că, „în urma unor opere de istorie cum este strălucita, monumentala **Istorie a românilor** a d-lui C. Giurescu, cu care se începe o eră nouă în istoriografia românească, interesul literaturii pentru trecutul țării va crește", și care avea să se împlinească, semnalează indirect o dialectică a creativității literare cu materie documentară.

După „subiectul" explorării istorice de astăzi putem prevedea „tema" prozei istorice de mîine. Romane precum cele ale lui Eugen Uricaru, Mihail Diaconescu, Ioan Dumitru Denciu, Paul Anghel, ale Danei Dumitriu și Alicei Botez n-ar fi fost măcar de imaginat în absența restituirilor și reconstituirilor la care au procedat istoricii noștri în ultimele două decenii. Resuscitarea interesului științific pentru lumea geto-dacică a făcut posibile romane ca **Emisfera de dor, Călătorie spre zei** și **Luminile zeiței Bendis,** editarea documentelor răscoalei conduse de Horia, Cloșca și Crișan a „provocat" un roman ca **1784. Vreme în schimbare,** iar editarea documentelor războiului pentru dobîndirea Independenței l-a încurajat pe Paul Anghel să scrie romanul fluviu **Zăpezile de-acum un veac.** Mai buna cunoaștere a epocii întemeirii statelor românești, la care s-a ajuns în ultimul deceniu, a îngăduit un roman istoric — **Identitățile lui Litovoi** (1986), de Ioan Dumitru Denciu — la care nu se putea gîndi nimeni mai înainte. Se poate presupune că studiile despre lumea geto-dacică, pe care le-a așezat în rafturile bibliotecii 1986, între care se remarcă **Spiritualitatea geto-dacilor,** de Ion Horațiu Crișan și **Armata geto-dacă,** de Gh. Tudor, precum și noua ediție din **Dacia preistorică,** de Nicolae Densusianu vor stimula literatura pe această temă. De o productivitate pe care n-a mai cunoscut-o din ultima parte a epocii interbelice se va bucura, probabil, într-un viitor apropiat și proza istorică dedicată Evului Mediu românesc, căci 1986 a continuat să-l aprofundeze cu aceeași forță ca și anii anteriori: a fost reeditat volumul al doilea din **Istoria românilor din Dacia Traiană,** care tratează epoca **De la întemeierea Țărilor Române pînă la moartea lui Petru Rareș, 1546,** de A. D. Xenopol — după ce a fost repusă în circulație **Istoria critică a românilor,** de B. P. Hasdeu — și au apărut volumul al doilea din **Istoria militară a poporului român,** care se ocupă de **Epoca de glorie a oastei celei mari a doua jumătate a secolului al XIV-lea — prima jumătate a secolului al XVI-lea,** și cîteva studii care, împreună cu altele, anterioare, pun la dispoziția romancierului de mîine elementele necesare configurării cadrului cultural al epocii: **Sculptura medievală în piatră din Țările Române,** de Marin Matei Popescu și **Pictura murală din Țara Românească în sec. al XIV-lea,** de Daniel Barbu. Aceluiași scriitor interesat de Evul Mediu românesc, anul 1986 îi dăruiește și un studiu care propune o nouă viziune asupra Evului Mediu european **(Pentru un alt Ev Mediu,** de Jacques Le Goff), precum și o masivă antologie din artele poetice ale Renașterii. E de neconceput ca un autor să vrea să scrie un roman reconstitutiv despre această epocă sau, pornind de la ea, unul parabolic, fără a încerca s-o cunoască în toate amănuntele ei revelatoare, așa cum au făcut Mihail Sadoveanu, înainte de a se apuca de **Zodia cancerului** și Umberto Eco, înainte de a compune **Numele trandafirului.** 1986 îi oferă posibilități suplimentare de a o „vedea" atît în spiritul, cît și în litera ei. În aceeași ordine a lucrurilor, dacă nu avem încă un roman capodoperă al Marii Uniri, reeditarea documentelor ei, care a continuat și în 1986, îl face previzibil.

Din profilul anului literar nu pot lipsi nici studiile de etnologie, mitologie și folcloristică. Nu se face cu adevărat literatură pe temă țărănească — nici de evocare a satului tradițional, nici de investigație a celui modern — fără „erudiție în materie". Un prozator autentic nu poate să viseze la o carte mare a acestui univers fără să citească în prealabil sintezele anului 1986, în care sînt studiate o parte din structurile și fațetele lui cele mai importante: **Cadre ale gîndirii populare românești. Contribuții la reprezentarea spațiului, timpului și cauzalității,** de Ernest Bernea; **Tradiții de muncă românești în obiceiuri, folclor, artă populară,** de Alexandru Popescu; **Lectura textului folcloric,** de Nicolae Constantinescu; **Proza populară românească. Studiu stilistic,** de Gheorghe Vrabie; **Mitologie populară românească. I. Viețuitoarele pămîntului și ale apei,** de Mihai Coman. Cine vrea să-și creeze starea propice întreprinderii epice și să intre „în atmosferă" va găsi în repertoriul anului 1986 și cîteva impozante tomuri de literatură populară: al doilea volum din **Lirica de dragoste,** al doilea din **Snoava populară românească,** ediții ale colecțiilor Ion Pop Reteganul și C. Rădulescu-Codin, o antologie a celor mai frumoase variante ale cîntecului bătrînesc **Toma Alimoș.** Dar toate acestea (și e posibil să fi scăpat cîteva titluri) mai au o îndreptățire de a reprezenta anul literar: pe aceea că, înainte de a-i furniza autorului de proză pe temă rurală șansa de a intra în atmosferă, ele conțin literatură.

Chestiunea prezenței literaturii populare în peisajul literar contemporan cade, totuși, în afara problemei pe care am circumscris-o aici: necesitatea de a integra în anul literar, alături de literatura propriu-zisă, și materia din care se nutrește scriitorul, pe care am putea s-o numim „paraliteratură" (ceea ce este „lîngă" literatură). N-am survolat decît teritoriile filosofiei, istoriei și folcloristicii, dar dintre „instrumentele de lucru" ale scriitorului fac parte, obligatoriu, și **dicționarele** (să ne amintim cît de frecvent le citează Marquez), iar astăzi, la sfîrșitul secolului XX, mai mult ca niciodată, cărțile de **informație științifică.** Nimeni nu poate să imagineze psihologii fără a se adresa ultimelor concluzii ale psihiatriei, nici să scrie „poezie cosmică", dacă ignoră teoriile și ipotezele despre nașterea cosmosului și secretele materiei. Or, și în această privință, 1986 este bogat în apariții editoriale cu caracter științific, necesare și accesibile scriitorului.

Multe dintre cărțile subsumabile „paraliteraturii", pe care le-a adus sau readus în actualitatea imediată anul 1986, pot fi citite ca literatură. Înainte de a deveni teme de meditație pentru filosofi, logicieni, etnologi și istorici, cărți precum **Scrisori despre logica lui Hermes,** de Constantin Noica, **Ochiul și lucrurile,** de Andrei Pleșu și **Practica fericirii,** de Paul P. Drogeanu au captat interesul criticii literare grație calității lor stilistice. Aceeași desfătare o procură lectura tomurilor reeditate din opera lui A. D. Xenopol și Nicolae Iorga **(Istoria poporului românesc),** ca și versiunile românești ale sintezelor lui Gaston Bachelard **(Dialectica spiritului științific modern),** Pierre Bourdieu **(Economia bunurilor simbolice),** Jacques Le Goff **(Pentru un alt Ev Mediu),** Jean Delumeau **(Frica în Occident)** și Mircea Eliade **(Istoria credințelor și ideilor religioase II).**

Să recunoaștem că mulți dintre noi, critici și cititori, preferăm adesea literaturii de ficțiune, literatura științifică, și, foarte adesea, nu dintr-un alt interes decît cel estetic. Avem încă un motiv de a nu o ignora din rapoartele sintetice ale anului literar.

Constantin SORESCU

lectura deschisă a realului

Apariția promoției de prozatori a anilor '60 a fost precedată de momentul anului 1955 cînd au apărut Bietul Ioanide de G. Călinescu, Moromeții (volumul I) de Marin Preda și Străinul de Titus Popovici; aceste trei cărți deschideau, de fapt, orizontul prozei noastre contemporane, trasînd liniile de forță ale unor spații epice și conturînd profilul unor personaje care au dobîndit, între timp, calitatea tipului reprezentativ pentru categoriile sociale (intelectualitatea și țărănimea) devenite centre de focalizare ale narațiunii în aproape întreaga noastră epică actuală. Esențial pentru înțelegerea mecanismului care a declanșat apariția generației „Preda", ca și pentru detectarea caracteristicilor scrisului acesteia, este romanul Groapa, una dintre cărțile „preliminare" ale promoției în cauză. La doi ani după titlurile amintite mai înainte, Groapa recîștiga pentru proza contemporană un teritoriu epic „nou" (G. M. Zamfirescu, I. Peltz și ceilalți prozatori interbelici ai periferiei bucureștene erau ca și uitați sau marginalizați) și schimba atunci un unghi de vedere asupra formulei realiste, introducînd perspectiva tragicului în așa-zisa „reflectare" a realului. Pînă în acel moment, proza noastră exista în orizontul valorii estetice prin cărțile — puține — ale unor scriitori „vechi" (Mihail Sadoveanu, Camil Petrescu, G. Călinescu, Geo Bogza, Zaharia Stancu) și doar prin trei titluri ale romancierilor „tineri": Întîlnirea din pămînturi și Moromeții de Marin Preda și Străinul de Titus Popovici. Cu mult deasupra imensei cantități de literatură-maculatură care apărea în acei ani și care pune azi atîtea probleme în fața criticului oricît de harnic ar fi el, cărțile lui Marin Preda, cu deosebire, produseseră o breșă la nivelul înțelegerii adecvate a „transpunerii" vieții în structurile artisticului dar inovația în planul tematicii și al alegerii spațiului epic nu avusese încă loc; Întîlnirea din pămînturi și Moromeții se mențineau în zona largă de interes a prozei timpului: satul și problemele colectivității sale. Nici Străinul nu aborda un spațiu nou; despre cel de-al doilea război mondial se scrisese mult, chiar dacă mediocru, încît romanul lui Titus Popovici a fost primit relativ cu ușurință de critica de întîmpinare.

În pofida condițiilor aparent favorabile, impuse de apariția acestor romane ale unor scriitori „tineri", care creau premisele unei alte perspective asupra realului și a modurilor sale de exprimare în textul literar, prozatorii generației '60 au debutat cu cărți nesemnificative, cunoscute astăzi doar de istoricul literar: pentru marele public, de numele lui George Bălăiță se leagă Lumea în două zile (1975) și nu Călătoria (1965), Augustin Buzura „începe" cu Absenții (1970) și nu cu Capul Bunei Speranțe (1963), iar Constantin Țoiu este știut drept autorul Galeriei cu viță sălbatică (1976), uitîndu-i-se Moartea în pădure (1965). Excepțiile sînt extrem de rare; cu debuturi deasupra „mediei" epicii acelor ani pot fi citați doar Nicolae Velea, Nicolae Breban și Paul Georgescu. Proza, spre deosebire de poezie, s-a desprins mai greu de „normele" deceniului șase și pentru faptul că majoritatea tinerilor romancieri și-au făcut ucenicia în reportaj, învățînd să răspundă prompt imperativelor ideologice ale momentului; prima etapă a revoluției nu se încheiase, evenimente cum erau cele ale finalizării cooperativizării, ale urbanizării și industrializării rapide cereau grabnice „reflectări" în nuvele și romane. Cu toate acestea și cu toate „pierderile" înregistrate ulterior de „echipa" anilor '60, primele cărți ale generației au creat contextul care a făcut posibile transformările radicale din anii următori. Prozatorii acestei generații (re) descopereau — chiar dacă timid încă — secretele scrierii în relief, gustul pentru profunzimi: de la „fotografiile" din cărțile „programatice" ale anilor '50 se trece acum la imaginile mai complexe ale stereoscopului, în care apar ambiguități și iluzii, îndoieli și interogații, procese psihologice și lectura deschisă a realului. Prozatorii generației '60 au revigorat, mai cu seamă prin cărțile ulterioare debutului, interesul pentru roman; explicația trebuie căutată în forța de polarizare pe care personajul literar reîncepe să o exercite în spațiul romanesc propriu-zis, cît și în acela corespondent, al vieții cititorului; substanța nouă, construcția și personajul reprezintă cele trei elemente care „fac" proza și-i acordă la celălalt pol, al receptării, statutul genului literar „la zi": pe scriitorul acelor ani îl atrăgea spre roman mirajul construcției, al edificării unei lumi „concrete" mai aproape de existența sa socială decît sistemul abstract al semnelor poetice, în timp ce cititorul începea să caute în textul romanesc personajul, chipul din oglindă, omul de alături pe care norocul sau nenorocul l-au adus pe scena literaturii. Personajul începe să fie înțeles și altfel decît în ipostazele „eroice" cu care ne obișnuiseră cărțile deceniului șase. Pactul creației și pactul lecturii își descoperă premisa în ceea ce aș numi convenția verosimilității care oferă „schema" dezvoltării unei întregi serii de romane, aparținînd generației '60, aflate (nu întîmplător) la cota cea mai înaltă a interesului cititorilor. „Scriu (povestesc) despre ceea ce știu" — iată noua „deviză" a prozatorilor acestei promoții: „Voi fi un povestitor foarte exact", promite protagonistul romanului Țara îndepărtată al lui Sorin Titel, de pildă. Naratorii din romanele lui Marin Preda, D. R. Popescu, Augustin Buzura, George Bălăiță, Nicolae Breban, Constantin Țoiu, Petre Sălcudeanu, Dumitru Po-

în epoca ceaușescu

pescu întreţin relaţii cît se poate de clare cu trecutul şi, în consecinţă, vor urmări întotdeauna adecvarea modului povestirii la substanţa celor relatate. Iluzia lui „sînt acolo", pe care o afirmă naratorii din romanele generaţiei, corespunde, în instanţa lecturii, celeilalte iluzii, a lui „am fost acolo", pe care cititorii o caută de la cuvîntul primei pagini a cărţilor acestor prozatori: în această dublă ipostază a iluziei textului stă, de altfel, rolul „terapeutic" pe care îl are povestea atît pentru cel ce o creează (ori reproduce), cît şi pentru cel care o citeşte: „Important este c-am vorbit, şi acum parcă îmi este mai uşor", îşi spune doctorul Tisu din Pasărea şi umbra, la fel cum cititorul îşi va spune „important este c-am citit, şi acum parcă îmi este mai uşor".

Cu aceste premise, se poate vorbi despre recuperarea cititorului odată cu recîştigarea esteticului de către generaţia anilor '60: fapt evident, în primul rînd, în cărţile noii promoţii de prozatori, aceea afirmată în jurul anilor '80. Textele acesteia se ivesc din efortul citirii lumii şi a sinelui prin recuperarea banalului şi a termenului său „opozant", trăirea vie; viaţa nu mai poate fi „reflectată" sau „mimată", măştile cad, personajele devin nişte „simboluri vii", iar zilele îşi scriu singure (pe măsură ce se trăiesc adică) textul în care se cuprind gînduri fapte imaginate, lecturi, dar, mai ales, experienţă directă. S-a vorbit mult despre codificarea realului prin modalitatea jurnalului şi a experimentelor acestei generaţii. Termenul nu trebuie însă înţeles ca intenţie de a „încifra" realitatea, de a o ascunde în spatele unei texturi în faţa căreia cititorul cedează, de cele mai multe ori, fie din comoditate, fie din cauza supralicitării „codului" respectiv, ci ca o trans-formare a realului în text, acel real şi numai el propunînd cititorului mesajul cu care a venit în literatură de acolo, din spaţiul trăirii: „ochiul în lume" este secretul care produce literatura şi lectura. Perspectivele diferite asupra realului pot fi puse în evidenţă la toate nivelele; dacă modelele literare ale anilor '50 (Mitrea Cocor, Desculţ, Bărăgan) aveau în vedere lumea care era făcută, iar generaţia „Preda" se întorcea spre lumea care se face, prozatorii tineri percep realul ca pe un organism care face individul, îl modelează, îl exprimă şi se lasă exprimat de acesta: pasiv, reflexiv şi activ — iată cele trei ipostaze ale unui verb care poate fi pus la toate diatezele, precizînd şi prin aceasta sensul de evoluţie al prozei noastre contemporane. Atitudinea diferită implică şi distantări în ordinea folosirii limbajului narativ: tensiunea confruntării, specifică romanelor generaţiei „Preda" şi celor ale promoţiei „Ivasiuc", devine, la tinerii noului val, tensiune a exprimării.

Scrisul iese astfel de sub pecetea descrierii pentru a intra în zodia făptuirii. Nu este vorba, aşadar, doar despre „manieră" — cum s-a spus adesea —, ci despre o concepţie asupra limbajului şi, totodată, despre perspectiva asupra relaţiei autor — text — cititor, care înnoiesc substanţial mijloacele de exprimare ale epicii noastre actuale. A devenit posibil astfel un nou mod de a citi proza, tinerii selectîndu-şi publicul dintre oamenii dispuşi să „lucreze" în timpul lecturii, să „făptuiască" independent un alt enunţ, complementar celui dintre coperţile cărţii. Calitatea esenţială a prozei devine, acum, reflexivitate (nu alta era „miza" autorilor de texte ai „Şcolii de la Tîrgovişte"); textul este înţeles ca o fiinţă al cărei metabolism se conduce după legi proprii, străine convenţiilor „clasice" ale lecturii, dar cît se poate de familiare realităţii trăirii: între altele, textul este „conştient de împrejurările propriei elaborări", nu poate fi „captat" decît de un ochi „alertat", istoria sa legîndu-se de forma paginii, a locului destinat (importanţa aspectului formal, a „aranjării în pagină", este evidentă în multe cărţi ale „textualiştilor"). „Socializarea" textului, de care vorbesc insistent mulţi „desantişti", se identifică, deseori, cu ceea ce s-a numit „dezgolirea" procedeelor: prozatorii generaţiei '80 îşi stabilesc (definesc) „din mers" tehnica narativă, o pun la dispoziţia cititorului, îi arată cum se scrie şi cum trebuie citit textul; producerea, ca şi receptarea literaturii, nu mai au nimic „secret", epoca socializării extreme a oricărui tip de informaţie fiind, în aceeaşi măsură, epoca unei comunicări pe alte temeiuri între autorul şi cititorul textului: „arătînd" procedeul scrierii, autorul îşi provoacă interlocutorii, le cere participarea la construcţia edificiului epic, îi invită să producă literatură: după ce fusese „recuperat" de precedentele generaţii literare, cititorul de proză contemporană este „anexat" prin cărţile noii promoţii. Tinerii, formaţi de cele mai multe ori în climatul stimulator al Cenaclului, cunosc bine modurile povestirii moderne, pe baza cărora se proiectează (şi la noi) vîrsta postmodernistă a prozei: decupajul şi montajul secvenţelor epice, intersectarea planurilor, povestirea intertextuală, „competiţia" vocilor, precum şi un fel „agresiv" de a scrie — acestea sînt cîteva dintre elementele esenţiale prin care volumele noului val solicită capacitatea de a construi epic a cititorului: interesul acestuia este cu atît mai mare cu cît autorul îi oferă şansa participării şi plăcerea (estetică) de a descoperi pe cont propriu un mod al folosirii timpului şi spaţiului cărţii în orizontul (re)cunoaşterii lumii.

Ioan HOLBAN

> Partidul nostru acordă o atenţie deosebită creaţiei artistice. Noi pornim de la considerentul că arta şi literatura trebuie să reflecte realităţile societăţii noastre, să se bazeze pe concepţia noastră materialist-dialectică despre lume şi societate; este însă de la sine înţeles că în creaţia artistică trebuie să existe o diversitate de forme, de mijloace de expresie, că nu se poate impune o uniformizare care, departe de a favoriza dezvoltarea literaturii şi artei şi rolul său în ridicarea nivelului conştiinţei socialiste, ar limita, dimpotrivă, sfera lor de influenţă şi de atracţie.
>
> NICOLAE CEAUŞESCU

poezia ca declaraţie la scenă deschisă

În analiza prozei, se ia în mod curent în considerare relaţia autor — narator — personaj — cititor. S-a constituit şi o ştiinţă — sau, în orice caz, o disciplină cu pretenţii de ştiinţă — naratologia. Cînd se discută însă poezia, problemele de genul acesta sînt ignorate, în favoarea altora, mai... elevate. În realitate, însă, şi pentru înţelegerea creaţiei lirice se dovedeşte necesară formularea unor răspunsuri precise la întrebări precum: cine vorbeşte? cui i se adresează? Răspunsurile diferă în mod revelator de la poet la poet. În poezia lui Mihai Eminescu, de exemplu, cel care vorbeşte este un geniu solitar; el se adresează unui cititor din viitor, superior din punct de vedere moral şi intelectual contemporanilor poetului. In poezia lui Tudor Arghezi, autorul mesajelor lirice ne apare ca un modest caligraf care compune versuri pentru fetiţa lui, Mitzura sau pentru a le scrijeli în grinda casei. Şi exemplele de acest fel ar putea continua, evidenţiind diversitatea tipurilor de situare.

Dincolo de această diversitate, în fiecare epocă există *preferinţe* pentru o atitudine sau alta, preferinţe care au semnificaţia lor. Judecînd poezia noastră contemporană din acest punct de vedere, nu se poate să nu constatăm că, printre atitudinile lirice aflate la ordinea zilei, se numără una pe care a impus-o Nicolae Labiş şi care a rezistat în mod spectaculos, în cele mai diferite contexte social-culturale. Este vorba de atitudinea poetului care vorbeşte ca şi cum s-ar afla pe o scenă şi s-ar adresa unei mari mulţimi de oameni. Ne surprinde faptul că această atitudine lirică „a rezistat", deoarece sensibilitatea modernă pare incompatibilă cu declarativismul. S-a teoretizat atît de mult (sau, mai exact: s-a făcut atît de mult caz) în legătură cu întoarcerea poeziei asupra ei înseşi, încît în prezent se consideră ceva de la sine înţeles ca poetul să scrie despre modul cum scrie. Definită ca „act pur de narcisism" încă de Ion Barbu, poezia se înfăţişează multor teoreticieni desprinsă pentru totdeauna de „prozaicul" proces de comunicare între oameni. În realitate, însă, acest proces nu este deloc prozaic — din moment ce reprezintă o dimensiune fundamentală a existenţei — şi, în consecinţă, poezia care comunică (şi nu neapărat care *se comunică*) are viabilitate. Dovada cea mai clară o constituie, de altfel, însuşi faptul că poeţii scriu şi cititorii citesc versuri de acest fel. Se poate spune chiar că poezia de factura unei declaraţii făcute la scenă deschisă, în faţa unei mari mulţimi de oameni, este (şi va fi probabil încă mult timp) la modă. Tonul l-a dat, cum am precizat de la început, Nicolae Labiş. Nu contează dacă a făcut-o sau nu din proprie iniţiativă. Mai probabil este că nu. El a adoptat un tipar propagandistic specific epocii în care a trăit, însă şi l-a asumat cu siguranţă, cu energie şi, mai ales, cu candoare. Nu întîmplător, multe dintre poemele sale sînt mai mult decît declaraţii, sînt apeluri adresate direct mulţimii: „Nu vă chem în duruitul darabanei, / Nu vă chem sub flamuri negre ca vultanii, / Nu vă chem batalioane pe şosele colbuite, / Nici cu chiote de nuntă nu vă chem! / Eu vă chem să detunăm cu dinamite / Rocile, crăpînd făgaş cărării, / Cu chemarea viitorului vă chem, / Oameni mari şi tari, fii de rînd ai ţării!"

Generaţia lui Nichita Stănescu a preluat — continuat această atitudine, *deşi* principalul său atu l-a constituit depăşirea declarativismului, în favoarea unui lirism esenţial. In multe cazuri formula a rămas aceeaşi, schimbarea fiind exclusiv de domeniul calităţii estetice. Nichita Stănescu însuşi a cultivat poezia concepută parcă anume pentru a fi recitată pe scenă (desigur, fără să-i dea prioritate, deoarece, în general, a evitat să-şi divulge vreo afinitate): „Feriţi-vă să-i spuneţi ceva poetului. / Mai ales feriţi-vă să-i spuneţi un lucru adevărat. / Dar şi mai şi, feriţi-vă să-i spuneţi un lucru simţit. // Imediat el o să spună că el l-a zis, / şi o să-l spună într-aşa fel / încît şi voi o să ziceţi că într-adevăr / el l-a zis. // Dar mai ales vă conjur, / nu puneţi mîna pe poet! / Nu, nu puneţi niciodată mîna pe poet! / / ...Decît numai atunci cînd mîna voastră / este subţire ca raza / şi numai aşa mîna voastră ar putea / să treacă prin el. /.../ Dar e mai bine, dacă-mi daţi crezare, / cel mai bine ar fi să nu puneţi / niciodată mîna pe poet. // ...Şi nici nu merită să puneţi mîna pe el... / Poetul ca şi soldatul / nu are viaţă personală". Marin Sorescu, Ion Gheorghe, Ioan Alexandru, Ana Blandiana, deşi protagonişti, şi ei, ai procesului înnoitor din deceniul şapte, n-au considerat ieşită din uz poezia-declaraţie, poezia apel, poezia-avertisment sau cum altfel ar mai putea fi numită, ci au profesat-o într-un mod inteligent, ca pe o descoperire proprie. Vedeta acestui gen de poezie rămîne, bineînţeles, Adrian Păunescu, care, ca şi Maiakovski, şi-a compus adeseori versuri chiar pentru a le declama pe scenă, în faţa a mii de oameni. Rumoarea publicului va însoţi întotdeauna, ca un acompaniament obsesiv, poemele sale, indiferent de ambianţa în care vor fi recitate. Putem să ne închidem, de pildă, în biblioteca cea mai silenţioasă pentru a „studia" netulburaţi creaţia lui Adrian Păunescu şi tot vom auzi, în imaginaţie, freamătul mulţimii, în timp ce vom parcurge versuri ca: „Timpul vieţii ni-i scurt / Hai să-l facem curat, / Trăiesc unii din furt, / Alţii doar din ce-au dat, / Sînt săraci şi bogaţi / Lovesc laşii pe bravi: / Voi ce-n lună zburaţi / Pin'la cer vă urcaţi / Pe spinări de noi sclavi. // Pe pămînt avem de toate / Şi mai bune şi mai rele, / Bune, rele, / Şi-nchisori şi libertate / Şi-a putea şi nu se poate / Şi noroi şi stele".

Mult discutata poezia a generaţiei afirmate la începutul deceniului nouă nu este nici ea străină de formula adresării directe către un public tălăzuitor şi participativ, ca publicul de la un recital oferit de Tina Tourner, în aer liber. Unii dintre reprezentanţii acestei generaţii au şi teoretizat, de altfel, necesitatea de a relansa poezia-discurs, de a regăsi confesiunea şi sentimentalitatea. Multe poeme de-ale lui Mircea Cărtărescu, de pildă, sînt adevărate *spectacole*, iar practica a demonstrat că se şi bucură de succes de public.

Una dintre trăsăturile caracteristice ale poeziei româneşti contemporane poate fi considerată, deci, acreditarea şi susţinerea în noi şi noi variante a atitudinii lirice specifice poeţilor care vorbesc la scenă deschisă şi se adresează unei mari mulţimi de oameni. Cititorul de poezie rafinat poate simţi o anumită frustrare în contact cu versurile de acest fel, deoarece era obişnuit ca poetul să i se adreseze *numai lui*, ca unui confesor suprem. Însă poate descoperi subtilităţi şi în poezia-discurs, de exemplu tehnici ingenioase de captare concomitentă a atenţiei mai multor categorii de cititori.

Alex. ŞTEFĂNESCU

sensul constructiv al criticii

Comparaţia potrivit căreia critica literară actuală este un Turn Babel a făcut carieră. Sensul ei este subliniat peiorativ şi situează întreaga mişcare de idei a criticii din ultimele cîteva decenii sub stigmatul orgoliului fără acoperire şi al haoticului. Cercetată mai cu aplicaţie, acuzaţiile pe care le conţine se dovedesc fără obiect. Criticii de azi nu-şi propun să construiască „un turn al cărui vîrf să ajungă pînă la cer", ci, dacă ţinem cu orice preţ la acest simbol, mai multe turnuri, ceea ce, în mişcarea de idei a umanităţii nu reprezintă un fapt nou şi nici senzaţional. Culpa destructurării limbajului, a dispariţiei unităţii, este întru totul falsă şi nu dovedeşte decît spaima celor care o formulează în faţa diversităţii tendinţelor contemporane, nostalgia punctului de vedere unic, ignorarea dialecticii fenomenelor culturale. Totuşi metafora Turnului Babel merită să fie reţinută; interpretată neconvenţional, ea are o semnificaţie constructivă: diversificare a limbajelor şi doctrinelor ce nu conduce la dezagregare, galimatias ideatic, ci la o dezvoltare polifonică fără precedent, cu care, e drept, urechile dedate cu comode omofonii critice nu prea se împacă.

Privită din perspectiva stării permanente de îmbogăţire tematică şi diversificare metodologică fără precedent, condiţia criticii literare româneşti din ultimele două decenii este elocventă nu numai pentru sine însăşi, ci şi pentru procesele mai complexe în care s-a angajat cultura noastră în perioada de timp la care ne referim. Critica literară furnizează astfel un argument peremptoriu că această (totuşi!) ştiinţă este un mod de exprimare a conştiinţei de sine a unei culturi. Iniţial, deşi modificările de statut estetic preexistau, s-au impus mutaţiile de ordin cantitativ. Nu ne gîndim la amplificarea producţiei editoriale, cu toate că şi ea se face simţită tot pe la mijlocul deceniului al şaptelea, ci la saltul spectaculos care se produce, tot atunci, în publicistica literară. Între august 1964 şi aprilie 1972 apar, sub titluri care exprimă continuarea unei tradiţii, nu mai puţin de zece reviste de cultură în care paginile dedicate literaturii sînt, numeric, preponderente; în limbajul cifrelor, aceste noi titluri înseamnă o triplare a ceea ce existase pînă atunci. Numărul rubricilor de critică a crescut însă în progresie geometrică şi, o dată cu el, posibilităţile de afirmare a unor voci care, altfel, ar mai fi avut încă de aşteptat, poate mult şi bine. La polul opus, noua deschidere îmbrăţişează pe marii nedreptăţiţi. Cine însă mai stă acum să-şi amintească de faptul că între 1966—1969 au fost reintroduse în circulaţie aproape toate numele de primă mărime ale splendidei generaţii critice din perioada interbelică? Nu era vorba numai de o reparaţie morală, ci de afirmarea programatică a unui statut de continuitate a actualităţii cu o tradiţie pe care, în forul său interior, omul de cultură nu o renegase niciodată. Este, printre altele, şi momentul readaptării mentalităţii obştii literare la diversitatea de opinii. Pontificatul critic expia, nu fără convulsii, uneori patetic, alteori grotesc. Dar refuzul justificat al unui centru unic al opiniei critice a provocat şi consecinţe nedorite: la ora actuală avem numeroase autorităţi critice incontestabile, dar nici un şef de şcoală şi nici o grupare cu personalitate bine conturată. Din cele vreo douăzeci de reviste cu profil exclusiv sau inclusiv literar, cîteva posedînd redutabile echipe de critici, nici una nu dezvoltă un program propriu în acest domeniu. Există catedre universitare în care lucrează autorităţi în materie de talie europeană, dar nici ele nu-şi asumă această răspundere. Nici o explicaţie extraliterară nu stă în picioare şi în nici un caz cele de ordin ideologic. Estetica marxistă şi teoria criticii care emană de la ea sînt sisteme în plină expansiune, tinere, am zice, capacităţile lor de absorbţie a unor noi modele de inovare sînt, după cum o arată evoluţiile din ultimele decenii, nelimitate. Să fi apus vremea unor astfel de convergenţe intelectuale? Să fie tinerii de astăzi mai puţin dispuşi să accepte subsumarea la un program, mai dornici de autonomie, mai grăbiţi, mai rebarbativi? Exclus, dacă programele şi autorităţile sînt reale. Atunci cauza trebuie căutată dincolo, la virtualii magiştri. Ei sînt însă retraşi în inespugnabile citadele ale studiului. Timpul îi presează. De obicei, au de recuperat nişte ani şi îşi pun, la urma urmei justificat din punctul lor de vedere, veşnica întrebare: „ce rămîne?". Nevoia de discipoli o simt, de obicei, tîrziu, prea tîrziu, chiar. Credem că motivaţii aparent plauzibile pot fi căutate şi în altă parte, anume în unele mentalităţi păgubitoare ale obştii noastre literare: prejudecaţi de cele mai diverse etiologii, egolatrii de diferite calibre şi vîrste, mici şi mari laşităţi, mă rog, „...toate relele ce sînt / Într-un mod fatal legate de o mînă de pămînt". Să ne alarmăm, să căutăm ţapi ispăşitori, să ne punem cenuşă în cap pe motiv că am fi mai răi decît predecesorii noştri? Nu credem.

Cauza reală considerăm că se află în altă parte. Deşi avem personalităţi care pot impune o direcţie, pe ansamblu teoria criticii şi critica noastră literară contemporană nu au atins acel stadiu care să impună o structurare lăuntrică, nu sînt încă în măsură să genereze centre de iradiere a unor sisteme deplin constituite. Diverse panorame ale criticii de azi propun criterii de organizare străine specificului materialului. Desigur nu autorii acestora sînt în culpă; pur şi simplu, lipsesc liniile de forţă revelatoare.

O polemică serioasă, măcar ca aceea între R. Picard şi noua critică, sau un dialog mai tensionat, cel puţin, în jurul unei orientări critice recente nu ştim să se fi consumat; şi ocaziile propice nu au lipsit. Ne mulţumim să constatăm că, de pildă, structuralismul, şi aşa asimilat cu întîrziere, s-a stins fără a lăsa urme prea adînci; că fervorile metodologice ale ultimului deceniu s-au calmat; ne autoliniştim: e bine aşa. Dar, într-adevăr, e chiar aşa de bine? S-au scris numeroase studii şi cărţi, unele absolut remarcabile pornind de la mai toate orientările critice contemporane, dar nu este de-ajuns atîta timp cît ele nu se constituie în fluxuri, în serii coerente. Critica literară românească a inaugurat al treilea mare moment al ei. Literatura noastră nu a avut niciodată atîţia exegeţi cu o capacitate superioară: inteligenţă, intuiţie, luciditate, informare, multilateralitate creatoare. Şi parcă niciodată nu a existat o mai mare diversitate a temperamentelor critice: insurgenţi, contestatari, neutri, justiţiari, apolinici, moralişti, sceptici, polemişti, sarcastici, vaticinari. Din păcate, marea majoritate cultivă o păgubitoare strategie a izolării dacă nu şi a ignorării reciproce. Orientările n-au fost, nici ele, vreodată atît de diverse. Să le considerăm epuizate încă din momentul cînd scolasticismul teoretic a fost depăşit ar însemna o pierdere. Din păcate travestită în propensiune către multilateralitate, o asemenea tentaţie pluteşte în aer. Nivelul sintezelor presupune însă cucerirea cu pasul a cît mai multor teritorii ale gîndirii critice contemporane, iar nu survolarea lor.

Mihail IORDACHE

Am subliniat permanent că țara noastră, societatea, au nevoie de opere literare militante, cu profund conținut revoluționar, care să contribuie la marea epopee a edificării lumii noi în România, să cînte lupta și munca eroică a poporului, bucuriile și necazurile, speranțele și visurile sale, să însuflețească milioanele de creatori ai orînduirii socialiste, să dea glas năzuințelor lor arzătoare spre o viață liberă, demnă și fericită. Cît de plastic și de emoționant exprimă acest deziderat, încă cu un secol în urmă, marele nostru poet Mihai Eminescu, cu acea forță vizionară care îi era caracteristică : „Credem că nici o literatură puternică, sănătoasă, capabilă să determine spiritul unui popor nu poate exista decît determinată ca însăși, la rîndul ei, de spiritul acelui popor, întemeiată adică pe baza largă a geniului național... Fără îndoială, există talente individuale, dar ele trebuie să intre cu rădăcinile în pămîntul, în modul de a fi al poporului lor, pentru a produce ceva permanent." Dacă ar trăi acum Eminescu, cred că această frază ar putea figura în programul partidului nostru.

NICOLAE CEAUȘESCU

marile repere ale

ipostaze ale umbrei

Frumusețea ideală — din perspectiva artei — fiind expresia perfectelor raporturi între componentele lumii, iar în plan existențial întreținînd sentimentul participării reînnoite la miracolul cotidian, realizează consonanța eului liric cu cel reflexiv și, implicit, acordul acestora cu universul. Privită în grabă, umbra poate părea o stare de suferință a clarității, cu repercusiuni nu numai în ordine afectivă. Nu totdeauna însă umbra e disonanță. Dimpotrivă, alternanța lumină-umbră, dozajul plastic de intensități variabile, favorizează perceperea mai vie a reliefurilor schimbătoare, ducînd finalmente la imersiuni în fantastic, la reconstrucția perpetuă a lumii. Pentru Eminescu, pentru Sadoveanu, umbra e mister consimțit și, deopotrivă, formă de evaziune. Înainte de Sadoveanu, Poetul fusese un căutător patetic, perseverent, al *Țării de dincolo de negură*, tărîm cu reverberații metafizice, spațiu luciferic de extaze și reverii difuze, orizont rezervat dezmărginirilor, proiecțiilor în imaginar. Umbra, în același timp, e ceea ce tonurile joase în muzică, tonurile mate în pictură sînt față de cele înalte și strălucitoare. Umbra nu e numai de domeniul văzului, dar și de cel al auzului ! Formele nete se dizolvă, asperitățile se estompează, ordinea reală din univers lasă loc lumii misterelor interioare, la care se accede cu ochiul sufletului. În viziunea celor vechi, ca la Dante mai tîrziu, *Infernul* era un imperiu al umbrei, forfotind de tipuri spectrale. Nici umbra diurnă, nici cea nocturnă, la Eminescu, nu orientează spre abisuri terifiante, menținîndu-se, mai totdeauna, într-un impresionism tandru, apropiat amintirii. În fondul eminescian esențial, e știut, intră *lumina, codrul, teiul, izvorul, marmura, luna, stelele, visul, dorul*, dar și umbra, aceasta mutînd atenția de la concret și tangibil la rezonanțele de adînc. Un semnificativ spectacol de umbre e cel din *Înger și demon*, dar, practic, spectacolul e pretext de meditație : *Ea* un înger ce se roagă — *El* un demon ce visează / *Ea* o inimă de aur — *El* un suflet apostat : / *El* în umbra lui fatală, stă-ndărătnic rezemat — / La picioarele Madonei, tristă, sfîntă, *Ea* veghează. // Pe un mur înalt și rece de o marmură curată, / Albă ca zăpada iernei, lucie ca apa lină, / Se răsfringe ca-n oglindă a copilei umbră plină — / Umbra ei, ce ca și dînsa stă în rugă-ngenuncheată. // Ce-ți lipsește oare ție, blond copil cu-a ta mărire, / Cu de marmur albă față și cu mîinile de ceară, / Văl — o negură diafană mestecată-n stele ; clară / E privirea-ți inocentă sub a genelor umbrire ; // Ce-ți lipsește să fii înger — aripi lungi și constelate. / Dar ce văd : Pe-a umbrei tale umeri vii ce se întinde ? / Două umbre de aripe ce se mișcă tremurînde, / Două aripe de umbră către ceruri ridicate. // Dar de-i umbra ei aceea — atunci *Ea* un înger este...

René Huyghe consacră un seducător comentariu unor *pictori ai umbrei* : Caravaggio, Gentileschi, Saraceni, Georges de La Tour și în special El Greco, acesta din urmă trăgînd complet perdelele la ferestrele atelierului său, pentru ca astfel, „departe de lumina lumii", să mediteze. Despre pictorii „în plină lumină", René Huyghe crede că sînt „fără mistere interioare", departe de „universurile supranaturale, ireale, ale marilor meditativi, universuri cu totul nutrite de umbră..." (*L'Art et l'âme*, 1966, p. 493, 496, 504). Un Eminescu al umbrelor, deschis ca toți romanticii — reculegerii, alternează cu un adorator al luminii, și în funcție de o asemenea alteritate a eului omul de penumbre rememorează momente senine. Dacă raporturile lumină-întuneric, viață-moarte sugerează opoziții structurale totale, umbra traduce relații medii, specifice spațiilor de tranziție. Dar, bunăoară în *Mortua est !*, umbra bate vădit spre lumină : călătoria tinerei răposate spre „bolta de sus", „prin ploaie de raze" e lunecarea unei umbre „de-argint strălucită, cu-aripi ridicate la ceruri pornită...". Dorul din umbră al poetului e ca peste propriu-i mormînt să răsară — „din umbră de cetini" — luceferi consolatori. Umbre ale iubirilor de odinioară revin tipic la „asfințit de sară", cînd — ca în *Din valurile vremii* sau în *Trecut-au anii* — timpul clatină noimele, învăluindu-le în melancolie. Se ajunge la variațiuni pe aceeași temă, în înțelesul că *albul, marmura, negrul*, în reluări obsesive, compun o atmosferă, un scenariu canonic de iubiri revolute. În cea de-a cincea *Scrisoare*, o lună strălucind prin alei „pătează umbra verde cu misterioase dungi" ; aceeași „umbră umedă" rătăcește prin codri, sub „stele ce ard de-a pururi". O apariție feminină în albe „marmură cu ochii negri". Orchestrare cromatică identică în *Făt-Frumos din tei* : „umbră-n codri", o enigmatică Blanca pe cal alb „ca neaua", un făt-frumos pe cal negru —, din nou lună, feerie nocturnă. Și iarăși un chip străveziu, cel al iubitei *Din valurile vremii*, „cu brațele de marmur, cu părul lung, bălai", marcat de „umbra duioaselor dureri !...".

Printr-un proces de polisemie iterativă, umbra indică frecvent spații de intimitate, de unde — în *Luceafărul* — „umbra negrului castel" în noapte, sau, mai restrîns, „umbra falnicilor bolți", arhitecturi favorizînd elanul erotic. „Dulce" fusese — în *Pe aceeași ulicioară* — iubirea-n „umbra tăinuitului boschet...". În noaptea albă, de „pare-ar fi căzut zăpadă", altă dată (*Scrisoarea IV*) se invocă „umbra parfumată a bucurului". Umbre unificînd melancolice, regrete, tristețe, fac din *Despărțire* și *O, mamă* pagini elegiace memorabile. Ca la alți romantici, umbra devine un dublet imaterial, aerian, al obiectului prim. Așadar imagine de al doilea grad, reflex fără sînge al realului palpabil, despovărare de detalii și reducere la contururi fundamentale. Tonurile vătuite din *Nopți de iunie* de Victor Hugo — poem din *Les Rayons et les ombres* — ilustrează procedeul : „Les astres sont plus purs, l'ombre paraît meilleure ; / Un vague demi-jour teint le dôme éternel ; / Et l'aube douce et pâle, en attendant son heure, / Semble toute la nuit errer au bas du ciel...". Același *diminuendo* la Eminescu, la care, ca în oglinzi aburite, corpurile devin doar siluete. Femeile ? „Măgulite toate sunt / De-a fi umbra frumuseții cea eterne pe pămînt" (*Scrisoarea V*). A crede în ele e tot una cu a te rezema de o umbră (*Pe aceeași ulicioară*). Un vechi poet italian definea existența drept *L'ombra di un sogno fuggente*. Analog, la Eminescu regăsim oximoronul : „visul unei umbre și umbra unui vis" (*Despărțire, O, stingă-se*). La Shakespeare, umbră răposatului rege apare mustrătoare, terorizînd sfîrșitul fratelui ucigaș. La Grigore Alexandrescu, *Umbra lui Mircea la Cozia* era purtătoarea unui mesaj istoric dinamizator. *Umbra lui Istrate Dabija-Voievod*, din postumele eminesciene, e motiv de interludiu bachic.

Constantin CIOPRAGA

convorbiri — 1887

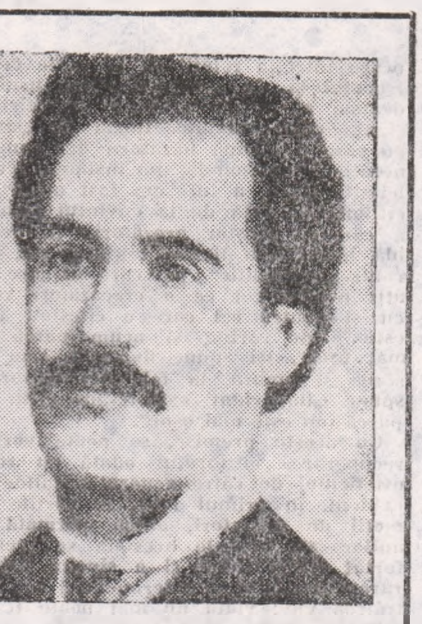
Ziua Unirii Principatelor este celebrată în paginile revistei, mai cu seamă, de amplul poem al lui Vasile Alecsandri dedicat evenimentului de încheiere a lucrărilor de restaurare a monumentului de la Curtea de Argeș, eveniment ce a prilejuit o solemnitate cu adînci semnificații naționale. Bardul de la Mircești, aflat printre participanți, amplifică vizionar ideea de unitate a tuturor conaționalilor săi prin trainicia peste secole a ctitoriei Basarabului inițiator și a iscusinței de dincolo de sacrificiu a lui Manole meșter : „Ș-acea lume în pornire / Pasă, vesel s-o admire / În cereasca-i strălucire... Dar tăcere !.. de o dată / În mulțimea-n-fiorată / Resuflarea stă curmată // Inimile bat mai tare. / Bătrîni, tineri fiecare / Mai pătruns, mai viu tresare... / Ce să fie ?.. pe-orice munte / Țipă vulturi, șoimi de frunte, / Sboară umbre mari, cărunte. // Orice frunză reînverzește, / Orice rîu apele-și crește, / Orice pom din nou rodește. // Însuși soarele-n splendoare, / Sol trimis la sărbătoare, / E mai nou, mai splendid soare... // Taina este săvîrșită !... / Ascultați lavra sfințită, / Zice lumei pironită : «Voi ce-n viață vă luptați, / Vii ca raiul căutați, / Sînu-mi e deschis, intrați ! / Eu sînt mama mîngîierii, / Eu sînt balsamul durerii, / Eu sînt cumpăna puterii»". Această putere o dă de fapt unitatea neamului astfel simbolizată, cît și „paloșul neatîrnării", „marama", „fota națională" aflate în sărbătoreasca lor înfrățire (moldoveni, munteni, „albi mocani pe cai mărunți", „purtînd flori, purtînd ștergare", dorobanți și călărași, mai toți „talpa țării") deasupra mantiei și stemei regale estompate de faldurile tricolorului etern. Tenta legendară sporește iarăși, în final, dăinuirea unității românești fiind reconfirmată de sfatul solemn al lui Neagoe cu Manole și alte cinci personalități reprezentînd provinciile : „Astfel umbrele șopteau / La popor cu drag priveau / Ochii lor se-nveseleau. // Apoi tainic, cu sbor lin / Dispărut-au în senin / Ca un vis, ca un suspin. // Iar în urmă-le, în soare, / A rămas strălucitoare / Lavra-n veci nepieritoare".

Aceleiași teme îi e consacrată și captivanta istorisire a lui V. A. Urechia în căutarea mormîntului lui Miron Costin, decapitatul năprasnic din poruncă plînsă apoi cu suspinare și amar, ca și fragmentul din volumul al doilea (atunci inedit) al amintirilor generalului T. C. Văcărescu despre „Luptele românilor în resbelul din 1877–78". Episodul consiliului de război de la Radenița, la care generalul a participat și la care comandantul armatei româno-ruse din Bulgaria apuseană a expus chiar obiectivele sale strategice (acceptate) marelui duce Nicolae înaintea atacului decisiv asupra Plevnei este și el de natură, prin rigurozitatea informațiilor și justețea dovedită a unor puncte de vedere, să exalte sentimentul de patriotism conștientizat de un factor istoric cu adevărat memorabil. Un alt fragment este o traducere din cartea „Transilvania", Leipzig, 1885, însumînd 410 pagini, de Rudolf Bergner, despre țara moților și locuitorii ei, în care autorul arată, documentat și cu observații directe deosebit de relevante, latinitatea, vechimea cît și dreptatea răscoalelor acestor pașnici și tăcuți fii ai ținutului, răscoale naționale și sociale conduse de crăișorii Horia și Iancu.

„Cestiunile de gramatică" ale lui G. Gr. Băleanu, dovedesc în continuare erudiția și verva „discutantă" a unui simplu și modest profesor „liceal" de dincolo de veac, nereținut pe nedrept de specialiștii ulteriori, dornic să lumineze inclusiv ceea ce din punct de vedere lingvistic poate fi sau nu „de admis în literatură". Și un poet complet uitat, V. Codreanu, alături de George Vasiliu, atunci un tînăr (dedicație des repetată : „Domnișoarei I.E.") tributar lui Eminescu, dar cu destule note personale în gravitatea cadenței sale lirice. Aceeași forță evocatoare de luat în seamă, desigur apreciată de contemporani, la cernăuțeanul T. Robeanu și o *Scrisoare* de data asta evident împăciuitoristă față de precedenta, *Lui X...*, a Veronicăi Micle : „Îți ziceam că e minciună / Cînd spuneai că eu ți-s dragă, / Că ești un împușcă-n lună, / Drac ce apa o încheagă. // Și că n-aș putea vreodată / Nici a te iubi, nici crede. / C-a mea inimă jurată / Nici n-aude nici nu vede. // Sireteniі de muere / Ca să-ncerc a ta iubire... / Dar tu trist și în tăcere / Ai plecat plin de mîhnire // Haide, vino, fii cuminte / Dac-ai fost împușcă-n lună, / Eu am fost, adu-ți aminte, / Și zglobie și nebună !"

Lucian DUMBRAVĂ

Eminescu — fascinația labirinticului



Tema labirinticului — tema enigmei omenești în integralitatea ei — este una din dominantele creației eminesciene, cu pregnanță în domeniul prozei, unde imaginea „înnodării lumilor" constituie un puternic element de coeziune între texte. Sufletul omenesc face, la Eminescu, relația între ordinile separate ale lumii, fiind principalul mijlocitor între trecut și viitor, între niveluri cosmice, între realități contrastante. „Trecut și viitor e în sufletul meu — susține eroul nuvelei **Sărmanul Dionis** —, ca pădurea într-un sîmbure de ghindă, și infinitul asemene, ca reflectarea cerului înstelat într-un strop de rouă". Dar pentru a ajunge în acest „centru" al concordiei absolute trebuie consumate mai multe trasee labirintice, cu o configurare concretă și finalitate inițiatică. „Dac-aș pute și eu să mă pierd în infinitatea sufletului meu, pîn în acea fază a emanațiunii lui" — iată virtualitatea de maximă fascinație care echivalează cu ieșirea din captivitatea mărginită a cunoașterii, dar și cu acceptarea rătăcirii îndelungi pentru găsirea firului conducător al adevărului. Pribegirea lui Dionis începe într-o noapte ploioasă, „pe stradele nepavate, strîmte și noroioase" ale Bucureștiului : eroul consumă sau ratează două paradisuri false, de popas — cafeneaua și apoi propria cămăruță de pustnic, situată în „hățișul" unei grădini părăsite, — spre a putea miza pe „semnul ce-i în stare de a te transpune în adîncimile sufletești", semn pierdut într-o carte astrologică, pierdută la rîndul ei între cărțile răvășite ale mansardei.

Deci, un prim șir de coincidențe trebuie să se producă, așa încît „ateistul superstițios" al nuvelei să se poată deplasa după plac pe traiectul timpului, spre înapoi, în vremea lui Alexandru cel Bun, unde va funcționa nostalgia „unui spațiu zidit cu totul după voia mea", pe care e îndemnat să-l caute nu în afară, ci în tainița sufletului, „nesfîrșit în adîncimea lui". Orice ideogramă labirintică anunță întotdeauna o alta, comunicația între ele executîndu-se prin **rupturi** succesive și prin **modalități** magice. Re-centrificarea înseamnă găsirea trecerii spre un alt nivel ontologic și, implicit, a punții spre un nou loc închis care favorizează deschiderea. Cufundarea în anterioritate a lui Dionis nu aduce după sine neapărat paradisizarea eroului, izbăvirea lui, ci doar verificarea concentrării sinelui și acceptarea unui nou labirint în care e aruncată ființa. Avatarul Dan trebuie să întrunească, la rîndu-i, un șir de coincidențe capabile să îl re-centrifice, să-l facă disponibil extremei autonomizări. El traversează tîrgul sinuos, „cu case vechi și hirbuite", al Iașului, poposind la casa maistrului Ruben — „dascăl de matematică și filozofie la Academia din Socola" — după care, „ca o umbră aspru — zugrăvită prin lungile și întunecoasele ulițe", se îndreaptă spre chilia sa, unde se cufundă — ca și Dionis — în lectura unei cărți vechi.

Remarcabilă este, la Eminescu, această implicare hotărîtoare a livrescului în cotitura miraculoasă pe care o execută eroul nuvelei, semiotica ezoterică pretinzînd cedarea necondiționată în fața unor reguli inflexibile, dar și disponibilitatea pentru o concretețe senzitivă, „mătăsoasă" (Roland Barthes) a semnelor, în care semnificantul s-a pierdut definitiv de semnificație. Cartea veche aduce un tărîm al semnificanților puri, prin înlocuirea înțelesurilor cu totalizarea lor vizual-tactilă, de o vitalitate ascunsă, potențată. Labirintul cărturăresc face posibilă semnificarea golirii de semnificație, echivalarea simbolisticii opace oricărui transfer în limbaj („...literele bătrîne ale cărții căpătau înțeles și se introduceau în visuri și-n cugete, ce-i împleau capul fără de voință"), avînd ca efect direct desprinderea umbrei de trup, eliberarea semnificantului existenței lui Dan de conținutul său material. Imaginea de pe perete își pierde consistența conotativă, devenind o hieroglifă, asemenea celor din cartea lui Zoroastru, dar se reintegrează matricei originare a semnelor, a arhetipurilor, a gîndurilor în sine : „Umbra lui îi șoptea în gînduri lungi tocmai ceea ce voia el să i se răspundă". Umbra nu se sinonimizează sufletului, deși cunoaște taina inițială a acestuia, ascendența sa ilustră („Sufletul tău, fără ca azi să și-o aducă aminte, a fost odată în pieptul lui Zoroastru, care făcea ca stelele să se mute din loc cu adîncul grai și socoteala combinată a cifrelor lui".) ; o dată cu separația umbrei de materialitatea cogitativă, aceasta din urmă dobîndește calități, de o putere neobișnuită, „uriețească" („Simt brațele mele perind în aer și cu toate astea căpătînd puteri uriașe ; simt cum, deslipindu-se atomele greoaie ale creierilor mei, mintea mea devine clară ca o bucată de soare".), în vreme ce fantasma făpturii pîlpîie, este gata să piară și redevine **om**, un dublu al lui Dan, grație întoarcerii unor file în cartea magică. Din acest pasaj misterios al labirintului regresiv ne este greu să știm dacă scapă pentru a merge mai departe Dan-umbra-luminoasă (semnificantul înviat prin formule, funcționînd ca o memorie a anteriorității arhetipale) ori Dan-eterizat-și-puternic (redobîndind atributele divine ale sufletului, între care și acela de **ischyros**, în sens platonician de „tare", „rezistent", „puternic", aplicat unei materialități neperisabile), deoarece „pasurile lui de umbră nu se auzeau pe stradă", în schimb operația recomandată Mariei, iubita sa („umbra ta... ea rămîne în locul tău"), certifică tocmai debarasarea de apartenența grea, infernală a ființei („O ! ce liberă și ușoară mă simt...").

Tărîmul paradisiac din lună, spre care se îndreaptă Dan și însoțitoarea sa, nu e altceva decît un labirint al perfecțiunii, avînd în mijloc un palat modularizat din constituienți naturali : „Colonade — stînci sure, streșine — un codru antic ce vine în nouri. Scările înalte coborau printre coaste prăbușite, printre bucăți de pădure ponorîte în fundul rîpelor pînă într-o vale întinsă tăiată de un fluviu măreț, care părea a-și purta insulele sale ca pe niște corăbii acoperite de dumbrave. Oglinzile lucii a valurilor lui răsfrîng în adînc icoanele stelelor, încît, uitîndu-te în el, pari a te uita în cer". Oglinda este unul din cele mai solidare elemente temei labirintice, oferind — alături de concepte cum ar fi hieroglifă, enigmă, punct central, vis, umbră etc. — posibilitatea combinatorismului universal („Oglindirea nesfîrșită este precursoarea labirintului abstract al irealității totale" — observa Gustav René Hocke, în studiul său „Die Welt als Labyrinth", 1957). La Eminescu, labirintul în labirint se multiplică la infinit tocmai prin această oglindire pe spații ample, care practic îi epuizează funcționalitatea, dîndu-i profunzime, dar mai ales strălucire anaturalistă, spirituală. O construcție artificială se răsfrînge din acumulări genuine, incredibil de autentică în luxurianța ei îmbietoare și totodată rece, vitregă, neprielnică : „Insulele se înălțau cu scorburi de tămîiie și cu prund de ambră. Dumbrăvele lor întunecoase de pe maluri se zugrăveau în fundul rîului, cît părea că din una și aceeași rădăcină un rai se înalță în lumina zorilor, altul s-adîncește în fundul apei...". Se pare că un șir întreg de calități contradictorii, îmbinînd fascinația și voluptuosul cu reținerea și prudența, caracterizează labirintul paradisiac, unde — puțini autori au făcut-o cu atîta artă — intimitatea se suprapune sălbăticiei, iar unicatul pluralității obscurizante. Realitatea fizică „naturală" e astfel montată, restructurată, încît să rezulte un sublim în exces, extravagant în tranșele de perfecțiune pe care le convoacă.

Labirinticul, în starea sa de extrem miracol, pe deplin absorbit de lumea fantasticului, presupune senzualizarea ingenioasă — nu fără a ocoli plasticizarea de tip baroc — a naturalului, pînă la artificializare încît să nu mai poată naște comparații sau corespondențe. Lumea se închide definitiv, prin halucinația de luxură a concretului pe care o cultivă spre a dramatiza perfecțiunea : „Greieri răgușiți cîntau ca orologii aruncate în iarbă, iar painjeni de smarald au țesut de pe-o insulă pînă la malul opus un pod de pînză diamantică, ce sticlește vioriu și transparent, încît a lunelor raze pătrunzînd prin el, înverzește rîul cu miile lui unde". Întreaga descriere, cu atenție deosebită pentru detaliul arhitectonic menit să contribuie la măreția ansamblului, aspiră la armonie desăvîrșită, de un normal ostentativ presărat cu efecte de șoc. Imaginea adamică mizează pe acest activism „fermecat" al lumii, pe spiritualizarea ei — ceea ce înseamnă o concentrare de sacru, prin selectarea segmentelor de perfecțiune sau a celor care o conservă, abolind în rezistența lor orice eroziune venită din partea timpului. Stîncile, codrii „antici", fluviul „măreț", livezile, fauna măruntă de dumbravă, păsările „măiastre" — toate alcătuiesc un fel de concentrație a eternului, oferind o virtualitate și abolind-o totodată, închizîndu-i orice devansare proteică.

Este știut că funcția primordială a labirintului, în codexul simbolurilor, este aceea de probă inițiatică și semantismul său intervine ori de cîte ori se evocă o călătorie în altă lume decît cea obișnuită. Cum am văzut, Eminescu propune o sintaxă afinitară a labirintului în labirint, cu trei trepte corelative, dintre care ultima cumulează și statut edenic, desăvîrșind o construcție care se susține prin rolul acordat modificării condiției umane, recuperării nemuririi pierdute. De fiecare dată, labirintul concret este transgresat de un metaparcurs livresc, finalizînd un interval inițiatic și revelînd un altul. În cazul labirintizării paradisiace, transformativul semnelor vide ale cărților hermetice e înlocuit — pentru petrecerea perechii fericite — de un joc de cărți „inventat", imitînd tarotul, după descrierea oferită de autor : „Regii, reginele și fanții de pe cărți erau toți chipuri copiate din basmele ce și le spuneau serile. Jocul însuși era o poveste lungă și-ncurcată, ca din **Halima**, în care reginele se măritau, regii se însurau și fanții îmblau înamorați, poveste căreia nu-i mai dedeau de capăt pînă ce nu-ncetau, apăsați de somn". Oricît de sumară, prezentarea acestui joc nu poate să nu ducă cu gîndul la încifrata combinație de figuri de sorginte medievală, la a cărui complexitate tradiția ocultistă contribuise din plin : un joc de-a cosmosul, de-a simbolurile, de-a imaginația. Funcția astrologică a semnelor, principiul lor modificant se resorb în joc și gratuitate, în viața fără început și fără sfîrșit a basmului. Inițierea se sublimează astfel, își recuperează ritualismul, fie și pe calea acestei reprezentări feerice.

Cristian LIVESCU

literaturii române



Eminescu şi maturitatea comparatismului

Tentaţia comparatismului a fost încă de la începuturile eminescologiei o constantă deloc neglijabilă. Ba chiar decenii întregi curiozitatea cercetătorilor s-a canalizat, cu precădere, spre identificarea surselor, filiaţiilor, influenţelor legate de poetul naţional. Utilitatea acestor investigaţii nu trebuie pusă la îndoială. S-au clarificat multe lucruri privitoare la cultura impresionantă a poetului, în varii domenii, încît aceste cercetări coroborate cu materialul pus la dispoziţia de ediţia tezaur a Academiei — care totuşi se află pe un drum al ritmului de apariţie încurajator — l-au putut determina, în anii din urmă, pe un erudit de talia lui Edgar Papu să afirme ceea ce George Călinescu încă ezita, anume că poetul face parte, neîndoielnic, din stirpea rară a personalităţilor de formaţie enciclopedică. Cîştigurile investigaţiilor sînt departe de a se reduce la atît.

Dar întorcînd faţa medaliei, dăm inevitabil şi de latura proastă a comparatismului, care — din păcate — a jucat multă vreme rolul viorii întîi, însă al unei viori improvizate, dintr-un material rău, menită a scoate sunete discordante. Nu există domeniu al civilizaţiei şi culturii neameninţat de *gratuitate*, cu consecinţe contrare tuturor aşteptărilor. *Inutilul* este căderea spiritului în capcanele saturaţiei. Maladia comparatismului s-a numit, în ce-l priveşte pe Eminescu, *izvorism* sau *sursologie*. Sursologia este o formă de factologie în care mecanismul cauză-efect funcţionează fără scrupule. În consecinţă, obiectul cercetării, recte opera poetului, a trebuit să suporte stigmatul *dependenţei*. Cutare poezie eminesciană era văzută ca o transplantare în româneşte, e drept, într-o formă poetică „superioară", de cele mai multe ori, modelului. Romantismul eminescian ? O adaptare autohtonă a celui german. H. Sanielevici spunea textual că Eminescu n-a făcut „decît să răsădească, în literatura noastră, întreaga concepţie de viaţă a romanticilor germani". Se-nţelege că Eminescu nu putea fi decît un produs al pesimismului filosofic schopenhauerian.

Se pare însă că nimic nu este total inutil în cultură. Exagerările în sine au trezit reacţiile cuvenite, mai devreme sau mai tîrziu. Semnele maturizării comparatismului românesc, în ce-l priveşte pe Eminescu, s-au ivit încă între cele două războaie mondiale, prin T. Vianu, L. Blaga, M. Eliade, D. Caracostea ş.a. Deşi n-a fost un eminescolog în sensul consacrat al cuvîntului, Blaga a putut atrage atenţia cercetătorilor prin teoria sa privind influenţele *catalitice* (cultura germană) şi *modelatoare* (cultura franceză), argument preluat şi de Zoe Dumitrescu-Buşulenga în ultima carte a domniei sale despre poet — *Eminescu şi romantismul german*, Ed. Eminescu, 1986. Cu toate aceste premise, comparatismul eminescologic s-a maturizat destul de greu şi abia după 1960 s-au înregistrat progrese mai substanţiale. Interesant că tonul l-au dat chiar unii cercetători străini, ceea ce poate fi deosebit de grăitor : Alain Guillermou, Rosa del Conte, Giuseppe Ungaretti, W. Závada etc. Alain Guillermou nu mai e preocupat să depisteze „sursele" străine ale inspiraţiei eminesciene, ci caută „geneza interioară". Reacţia din partea eminescologilor români — de fapt, terenul era pregătit în critica noastră — n-a întîrziat. Cu Edgar Papu, George Munteanu, Zoe Dumitrescu-Buşulenga, Eugen Todoran etc., eminescologia a intratat în faza deplinei maturităţi comparatistice. În acest spirit abordează Zoe Dumitrescu-Buşulenga relaţiile dintre Eminescu şi cultura germană, cultură frecventată, evident, prioritar de marele poet.

Zoe Dumitrescu-Buşulenga este unul dintre cercetătorii cei mai statornici şi mai pasionaţi întru Eminescu, semnînd nu mai puţin de trei cărţi (*Eminescu*, 1963, *Eminescu — cultură şi creaţie*, 1976 şi cea deja amintită), plus numeroase articole risipite prin reviste. În ultima lucrare, într-un amplu *Argument*, autoarea face precizări metodologice în măsură să evidenţieze stadiul comparatismului eminescologic actual. Domnia sa vorbeşte de un comparatism *sans rivages*, care ne-ar putea trimite şi la Etiemble cu al său „Comparaison n'est pas raison". Fireşte, nu este vorba de a nega evidenţa, anume contactele directe ale poetului cu opere diverse ale culturii universale, ci important devine dacă reacţia eminesciană a fost sau nu epigonică. Cărţile se nasc din cărţi, spusese Malraux, şi nimeni, oricît ar pretinde contrariul, nu se poate sustrage acestei legi. Numai că teza trebuie nuanţată şi nu este deloc indiferent dacă vezi sau nu în cultură chintesenţa vieţii omeneşti sau un fenomen colateral. Pe de altă parte, leul e *altceva* decît berbecii pe care i-a îngurgitat, a atras atenţia Valéry. Eminescu n-ar fi însemnat prea mult pentru literatura română dacă geniul său n-ar fi fost o entitate irepetabilă şi care oferă tocmai de aceea generaţiilor următoare fecunditate fără limite. Iar în expresia Zoei Dumitrescu-Buşulenga — o operă infinit deschisă „mai degrabă însă spre viitor decît spre prezent". (p. 5). Cea dintîi condiţie a noului comparatism este părăsirea mentalităţii sursologice. Dacă Eminescu a simţit o atracţie mai evidentă pentru romantismul german, faptul se întîmplă graţie afinităţilor tipologice şi invocarea *surselor* are, mai degrabă, rostul să sublinieze *delimitarea* poetului de alţii : „Procedînd deci la cercetarea unei analogii tipologice între Eminescu şi romanticii germani, nu-l vom alipi defel pe marele poet român la un mod străin de existenţă, de gîndire şi creaţie, ci vom încerca să desluşim acel *gen proxim* sub al cărui generic se situează, în chip fericit, şi el, şi cei mai însemnaţi dintre romanticii europeni. De aici încolo nu-l vom mai alătura decît pentru a sublinia ceea ce-l particularizează în raport cu ei, creîndu-i profilul inconfundabil naţional şi individual, realizat însă cu discreta şi hotărîtoarea lor înrîurire". (p. 32). Pe bună dreptate crede Zoe Dumitrescu-Buşulenga că „sinteza Orient-Occident" îl „singularizează pe român în romantismul european". (p. 6). Or, această sinteză a fost posibilă graţie geniului său atotcuprinzător, ca pecete inconfundabilă a românismului aflat la răscruce de civilizaţii. Informaţia Zoei Dumitrescu-Buşulenga privind romantismul german este exemplară fapt care-i permite să facă aprecieri în deplină cunoştinţă de cauză. Şi autoarea încearcă să-şi ţină promisiunea pe tot parcursul lucrării, oferindu-ne sugestii întemeiate, de referinţă. Bunăoară, după ce apreciază contribuţia Vioricăi Nişcov la clarificarea relaţiei dintre Novalis şi Eminescu în ce priveşte motivul *florii albastre*, autoarea propune două „corecturi". Ne vom referi doar la cea mai importantă. Viorica Nişcov observase că Novalis nu pierde niciodată încrederea în soluţia iubirii al cărei simbol este floarea albastră, pe cîtă vreme Eminescu rămîne doar cu „amara luciditate". Zoe Dumitrescu-Buşulenga consideră cu temei că o atare încredere — ridicată pînă la dat ontologic, am zice — a existat şi la Eminescu, dar că la el se produce *căderea* din armonia primordială datorită femeii. Aceasta e semnificaţia *ofilirii* florii albastre la Eminescu, fapt argumentat de autoare şi care-l diferenţiază de Novalis. Asta însă dincolo de ispita acuzei de misoginism de care au făcut caz unii critici. Mai mult, probele devin incitante pentru o posibilă coroborare a lor cu *ontologia arheităţii*.

Cu *Eminescu şi romantismul german*, Zoe Dumitrescu-Buşulenga a dat cea mai bună carte a domniei sale despre poet şi o lucrare de referinţă a eminescologiei.

Theodor CODREANU

Eminescu despre sine

Biografii lui Eminescu, înţelegînd unilateral avatarurile spirituale ale poetului, au explicat imensa suferinţă şi sărăcie a scriitorului ca pe nişte determinări *venite exclusiv* din afară, împotriva cărora, desigur, creatorul lui Hyperion va fi luptat pentru a-şi depăşi aspra condiţie socială. Că lucrurile nu stau tocmai aşa este suficient să amintim cunoscutele refuzuri ale poetului de a ocupa fie o catedră universitară, fie alte funcţii care i-ar fi putut asigura o existenţă liniştitoare. Într-una din marile sale poezii însă *(Odă în metru antic)*, Eminescu mărturiseşte limpede şi hotărît temeiul adînc al voinţei şi opţiunilor sale : „Nu credeam să-nvăţ a muri vreodată, / Pururi tînăr, înfăşurat în manta-mi / Ochii mei înălţam visători la steaua / *Singurătăţii* — s.n. — / Cînd deodată tu răsărişi în cale-mi, / *Suferinţă* (s.n.) tu, dureros *de dulce*... (s.n.) Pînă la fund băui voluptatea morţii / *Neîndurătoare*" (s.n.).

Revelîndu-i-se faptul că poartă în sine „steaua singurătăţii", precum şi înalta („dureros de dulce") *suferinţă* — virtuţi aureolate de „voluptatea morţii neîndurătoare", marele poet român, printr-o adeziune liberă şi totală, şi-a ales singur calea de la care nu s-a abătut niciodată, asumîndu-şi astfel şi riscul nebănuitelor drame legate de această smulgere din condiţia comună. „Dormi dusă, inima mea", îşi va spune Eminescu abandonat lipsurilor de tot felul, singurătăţii şi asprelor experienţe ale spiritului. „Moartea" visată în versurile *Odei....*, (o moarte care priveşte doar natura inferioară a insului) înseamnă pentru Eminescu o adevărată şi eternă *înviere* a spiritului demonic desprins de micile şi marile mizerii ale trăirii comune. Este, în fond, modul de dispariţie pe care poetul îl propune şi în versurile din *Povestea magului călător în stele :* „O, de ar fi o moarte, fără ca eu să mor / Eu aş cuprinde-o-n braţe şi aş strînge-o cu dor", adică o trecere epuizată în spaţiul *cunoaşterii*, unde Eminescu se simte puternic şi fortificat spiritualiceşte, capabil să încerce şi alte cuceriri : „M-oi duce pînă la poala a muntelui Pion / Ş-apoi, pe jos, de-acolo, eu muntele-am să-l sui / Ca gîndurilor mele aripe să le pui / Aripe ca să ştie ce e deşertăciunea /... Ca pasu vieţi-mi toate să-l ducă-nţelepciunea" etc. *(Idem)*.

Gîndirea lui Eminescu („Căci mintea mea pus-a simţirilor lacăt" — v. *Diamantul Nordului*) sparge cercul de fier al aservirii pămîntului şi se îndreaptă către înalt, în zonele necuprinsului şi-ale enigmei, această accedere fiind posibilă, deoarece poetul descoperă în fiinţa sa o nebănuită şi uriaşă forţă demiurgică în stare să-l *re*-integreze în ordinea cosmică. Pentru înfăptuirea acestui ideal, el consideră imperios necesară o eliberare lăuntrică de zgura lumii din afară, pentru ca, situat deasupra pricinilor meschine şi a „agitaţiunilor" mărunte din jur, să afirme : „De mult a lumii vorbe eu nu le mai ascult, / Nimic e pentru mine ce pentru ea e mult". Această *detaşare* devine omniprezentă în mai toate scrierile lui Eminescu : „Tu aşează-te deoparte, / Regăsindu-te pe tine, / Cînd cu zgomote deşarte / Vreme trece, vreme vine" *(Glossa)* astfel încît eludarea lumii exterioare înlesneşte gînditorului posibilitatea de a se regăsi pe sine : „Dară ochiu-nchis afară, înlăuntru se deşteaptă" *(Scrisoarea III)*. Cînd nu mai este tulburată, bruiată şi deviată de multele ingerinţe ale existenţei cotidiene, gîndirea lui Eminescu se împlineşte, adăugîndu-şi latura *solară* a naturii sale bivalente : „Simt acum deslipindu-se atomele greoaie ale creierilor mei, mintea mea devine clară ca o bucată de soare". *(Sărmanul Dionis)*. În urma unei asemenea concentrări a forţelor lăuntrice, spiritul eminescian „Străbate cu-aripi mîndre nemărginirea-ntreagă", ca în *Povestea magului călător în stele*, rezultînd de aici statutul cosmic al meditaţiilor sale. Şirurile întregi de experienţe, dublate de asceză şi învăţături din „vechime", nu constituie pentru Eminescu doar un simplu motiv de abstragere în sine, ci temeiul adînc al propensiunii poetului în hieratica linişte budhistă, de unde descifrează cu obiectivitate glacială gîlceava ciclică şi permanenţa patimilor efemere. Neostoirii acestora, marele creator le opune fiorul de înţelepciune ce se degajă din versurile *Glossei :* „De te-ating să feri în laturi, / De hulesc să taci din gură : / Ce mai vrei cu-a tale sfaturi / Dacă şti a lor măsură :/ Zică toţi ce vor să zică, / Treacă-n lume cine-o trece : / Casă nu-ndragesti nimică, / Tu rămîi la toate rece". Aceeaşi urmare o vor avea şi înveşmîntările culturale străine, de care, la-nceput, sufletul eminescian se simţea acoperit, făcînd să răsune în el chemările altor tărîmuri venite parcă din neguri de vremi şi de destin şi înţelese, pentru acest din urmă motiv, ca o *vocaţie* pe care poetul însuşi o mărturiseşte : „...N-auzi un jalnic ţipet ? / Răsună lung din noaptea străvechiului Egipet". *(Mureşanu)*. Aflată într-un proces de evoluţie continuă, gîndirea lui Eminescu se eliberează, pe rînd, atît de stadiul orientalizant al poeziei sale (descins, îndeosebi, din filozofia lui Schopenhauer), cît şi de pietatea de tip paleo-testamentar (izvorită din frica faţă de un Iehova necruţător), pentru ca, în final, marele creator român să ne apară detaşat şi de substratul inspiraţiei budhiste : „Eu nu cred nici în Iehova, / Nici în Budha — Sakya Muni". Înţelegem de aici că popasurile poetului în unul sau mai multe din sistemele filozofice ale lumii de pînă la el sînt doar elective. Eminescu ţinînd să statornicească (în rîndul contemporanilor şi al posterităţii) ideea credinţei în el însuşi, adică în acel principiu spiritual care a luminat cu obedienţă centrul fiinţei sale proprii, caracterizată prin cel mai vibrant romantism : „*Eu rămîn ce-am fost : romantic*" (s.n.). Or, din acest punct de vedere, aşa-zisul păginism eminescian este numai o aparenţă, pentru că poetul îşi descoperă liniştea sufletească în *sine*, ceea ce îl face să exclame biruitor : „Şi pacea numa-n inimă găsire-ar" *(În căutarea Şeherezadei)*, această fidelitate faţă de propria-i fiinţă deschizîndu-i un vast şi strălucitor orizont.

Virgil CUŢITARU

Unirea în conştiinţa europeană

Unirea Principatelor, rod al străduinţelor româneşti, rezultat al energiei, tactului şi priceperii politice, a prilejuit numeroase ecouri în presa străină cît şi în rapoartele diplomaţilor, interesaţi să informeze cu exactitate guvernele pe care le reprezentau. Cabinetele diplomatice şi politice ale continentului, ca şi opinia publică, au urmărit cu atenţie chestiunea românească din momentul în care aceasta, mai ales după 1855, a devenit un element de care depindea, în mare măsură, rezolvarea conflictului european. Întreaga diplomaţie a Europei, în funcţie de interesele pe care fiecare ţară le avea în această zonă, a acceptat sau respins ideea Unirii, dar în acelaşi timp i s-a analizat originea şi a încercat să-i intuiască implicaţiile. Mai mult sau mai puţin subiective, aprecierile diplomaţilor au totuşi unele puncte de vedere comune : rolul determinant al poporului român în alegerea propriului destin şi neputinţa puterilor Europei de a împiedica evoluţia firească a acestui popor care se dorea unit şi independent.

Intensitatea şi puterea mişcării de masă în favoarea Unirii, efect al participării întregului popor, a constituit pentru lumea europeană o veritabilă surpriză. Adoptarea moţiunilor unioniste de către cele două adunări naţionale a însemnat un prim fapt împlinit de care guvernele Europei au trebuit să ia cunoştinţă. Referindu-se la alegerile pentru adunările Ad-hoc, din Moldova şi Muntenia, ambasadorul Franţei la Petersburg, în raportul său din 11 octombrie 1857, adresat ministrului de externe Walewski, sublinia rolul revoluţionarilor de la 1848 în aceste alegeri şi remarca faptul că *„divanul valah este în totalitatea membrilor săi compus dintre exilaţii paşoptişti"*. Mai mult, diplomatul francez eprecia că evenimentele desfăşurate în Principate *„oferă o analogie cu cele întîmplate la 1789 în Franţa"*. O îngrijorare, de altfel, justificată dacă avem în vedere în serviciul cui se afla, putem remarca în declaraţia diplomatului austriac Buol-Schauenstein, care, la 12 iunie 1857, *„a recunoscut că chestiunea Principatelor este de o importanţă foarte directă pentru Austria, este pentru ea o afacere de existenţă"*. Sensul real al doleanţelor româneşti, exprimat în cadrul celor două Adunări Naţionale, este cu precizie intuit şi de cabinetul rus, în instrucţiunile trimise consulului său la Iaşi, Giers, la 10 iulie 1857, unde se specifica următoarele : *Este inutil de a semnala importanţa acestui moment solemn : a da administraţie naţională Principatelor înseamnă şi independenţa lor"*.

Naţiunea română a ştiut să influenţeze în mod hotărîtor, în direcţia aspiraţiilor sale, rezolvarea problemei Unirii prin soluţia dublei alegerei a lui Alexandru Ioan Cuza şi prin aceasta a pus Europa în faţa unui alt fapt împlinit, a unui act politic ce nu mai putea fi schimbat. Informaţii bogate se află în arhivele şi bibliotecile străine asupra acestui moment important din istoria românilor cît şi asupra celor şapte ani de domnie ai lui Cuza. Beclard, consul general al Franţei la Bucureşti, ocupîndu-se de acest *„semn manifest al dorinţei naţionale"*, în raportul său trimis ministrului de externe, scria : *„Alegerea lui Alexandru Cuza a fost o manifestare cu totul naţională. Adaug, şi nu-mi va fi greu să demonstrez, că această manifestare devenise necesară"*. Henry Churchill, consul britanic la Iaşi, dovedind multă înţelegere faţă de aspiraţiile naţionale ale poporului român, exprimate prin alegerea lui Cuza, într-un raport al său din 6 ianuarie 1859, referindu-se la situaţia din Moldova îi comunica lui H. Bulwer, ambasadorul englez la Constantinopol, că partidul unionist a dat dovadă de multă unitate şi fermitate iar *„participarea poporului a fost mare"*. Cuza, despre care consulul scria că a fost ales în unanimitate, are calităţi ce îl plasau *„deasupra oricărui alt candidat de pe listă, bucurîndu-se de reputaţia unui om onest şi drept"*. Duc de Montebello, ambasadorul Franţei în Rusia, adresîndu-se ministrului său de externe, la 6 februarie 1859, în legătură cu dubla alegere, afirma că *„ministerul de externe al Rusiei vede în această manifestare neprevăzută tendinţele unioniste care domină în Principate"*. Rusia a fost printre ţările care au aprobat Unirea Principatelor şi i-au recomandat lui Cuza prudenţă în actele sale. *„Nu-mi este necunoscut* — scria în raportul menţionat mai sus Duc de Montebello — *că prima impresie a cabinetului de la Petersburg era în favoarea respectului datorat expresiei voinţei naţionale : populaţia moldo-valahă s-a pronunţat pentru Unirea Principatelor aşa cum majoritatea comisarilor puterilor europene au constatat în rapoartele lor. Dubla alegere a domnului Cuza în Moldova şi Muntenia este o strălucită mărturie a opiniei ei susţinută în conferinţele de la Paris de către Franţa şi Rusia. Ea confirmă convingerea că unirea acestor două provincii, dorită de ele, ar putea fi sancţionată de către puterile semnatare ale Tratatului de la Paris"*.

Cu toate acestea unele dintre puterile europene nu vedeau cu ochi buni drumul pe care cele două ţări, prin propria lor voinţă, erau hotărîte să meargă. Austria şi Turcia erau două dintre ele. Prima a înţeles destul de repede că, odată unite, Principatele vor deveni punctul de atracţie al românilor aflaţi între graniţele sale. Că lucrurile stăteau aşa, ne-o confirmă consulul austriac la Iaşi, care, la 18 noiembrie 1859, îi comunica omologului său rus, Giers, că *„prinţul Cuza nu vizează nimic altceva decît să profite de circumstanţele critice în care se află Austria pentru a încuraja pretenţiile populaţiei româneşti din Transilvania şi Bucovina"*. Iar două săptămîmi mai tîrziu, colegul său din Bucureşti, Eder, nota, la 30 noiembrie 1859, că românii nu se gîndeau numai la faptul realizat al unirii celor două ţări ci la crearea unui stat daco-român care să cuprindă pe toţi conaţionalii. Desigur aceste afirmaţii nu au rămas fără un anumit ecou, ecou amplificat şi de intenţiile declarate ale oamenilor politici români, încît pare justificată afirmaţia ambasadorului Franţei la Petersburg că şeful cabinetului rus, prinţul Gorceacov, *„este foarte preocupat de agitaţia spiritelor din provinciile creştine ale imperiului otoman şi de proiectele temerare ale colonelului Cuza"*. Cînd unirea a devenit un fapt împlinit, baronul Nothomb, ministrul Belgiei la Bucureşti, nota textual în acest sens : *„Dubla alegere echivalează cu Unirea Principatelor, iar unirea reprezintă independenţa lor, aceasta este ordinea ideilor la Constantinopol şi Viena"*. Că lucrurile erau judecate astfel se poate vedea şi din dialogul pe care reprezentantul Austriei la Paris, contele Apponyi, l-a avut cu soţia lui Napoleon al III-lea, imediat după alegerea lui Cuza şi în Muntenia. *„Principatele vor Unirea. Aceasta este voinţa naţională. Se vrea unirea"*, a afirmat soţia suveranului, la care replica diplomatului a venit cu următoarele cuvinte : *„Doamnă, vor independenţa şi pentru a ajunge acolo au votat pentru unire"*.

Una din principalele probleme care stăteau în faţa noului stat, după recunoaşterea dublei alegeri, era unificarea deplină a celor două principate. Domnitorul Cuza, în colaborare mai ales cu C. Negri, trimisul său la Constantinopol, a înţeles că pentru a realiza unirea deplină trebuie făcută o pregătire metodică. În acest sens, Cuza a alcătuit, în iunie 1860, un proiect de memoriu destinat Porţii şi reprezentanţilor la Constantinopol ai Puterilor Garante, în care se demonstra necesitatea unirii instituţionale. Unul din oamenii politici ai vremii, prinţul Gorceacov, intuind semnificaţia doleanţelor româneşti remarca, la 19 august 1861, că *„Poarta se înşeală dacă crede că Principatele se vor opri la un guvern şi la o adunare unică, ele doresc unirea definitivă"*. Mai mult, un colaborator al său, ambasadorul Lobanov, afirma, tranşant, la 16 octombrie 1861, că *„a accepta pretenţiile Principatelor înseamnă de fapt ultima etapă către independenţă"*. Un firman al Porţii trebuia să confirme adeziunea Turciei şi a celorlalte Puteri Garante la proiectul lui Cuza. Cîtă importanţă i s-a acordat acestui document se poate vedea clar din discuţia pe care C. Negri a purtat-o la Constantinopol cu prinţul Lobanov, discuţie consemnată în raportul ambasadorului francez la Petersburg, Fournier, adresat ministrului de externe Thouvenel, la 20 decembrie 1861 : *„Dl. Negri a exprimat toată recunoştinţa sa prinţului Lobanov pentru opiniile generoase pe care le-a avut în favoarea compatrioţilor săi în tot cursul discuţiilor. Dl Negri i-a spus prinţului Lobanov că nu crede că Principatele vor fi satisfăcute de firman, şi că nu-i vor face o primire prea favorabilă"* şi lucrurile s-au întîmplat aşa cum prevăzuse diplomatul român. La 3/15 decembrie 1861 s-au deschis Adunările celor două principate, iar Al. I. Cuza a anunţat că se realizase deplina lor unificare şi că „Înalta Poartă, precum şi Puterile Garante au aderat la Unirea Principatelor". Prin expresia *„au aderat"* domnitorul evidenţia rolul naţiunii în realizarea Unirii. În acelaşi fel, al tendinţei de neatîrnare a statului român, trebuiesc înţelese cuvintele domnitorului din acelaşi mesaj : *„Unirea va fi aşa precum România o va simţi şi o va dori"*.

D. IVĂNESCU

Vîrsta ţării: Ceauşescu

Cursivitatea zilei în muncă şi gîndire,
ritmata înlănţuire minut după minut,
îşi află în Congresul al IX-lea-nceput,
cum în lumină firea îşi află împlinire.

Ni-i ţara întemeiată de inime viteze.
de neuitaţi, statornici şi triumfali eroi,
dar din minutu-acela începem să fim NOI,
de-atunci începe neamul mai trainic să cuteze.

Îşi are şi-nţelesul, îşi are şi firescu,
privind în noi şi-n tot ce-ne-nconjoară,
inelul de logodnă ce-ncinge-această ţară
să-i spunem, Vîrsta ţării : Ceauşescu

Şi în sublima Carte cu glorioase file,
printre măreţe fapte şi luminoase feţe,
va fi şi chipul celui ce vrut-a să ne-nveţe
să biruim în aspre şi în solare zile.

Virgil TEODORESCU

Omagiu

El e cea mai mîndră foşnire
A celui mai înstelat popor
El e cel mai uman dintre oameni,
În toate casele noastre
Stă numele lui de întemeietor.

Ca Eminescu în fruntea poeţilor,
Ca soarele în miez de soartă
Stă el clarvăzătorul fiu
Al celor douăzeci de milioane
Ce trec prin stemă ca prin poartă.

Iarna nu sînt privighetori pe plai.
Nici flori de liliac să înflorească
Dar cîntăreţi sînt toţi în România,
Fîntîni de suflet şi de grai
Să cînte-această zi ca o văpaie
Pentru partid şi Ceauşescu Nicolae.

Ovidiu GENARU

Poem de slavă

Veniţi, voi toţi, cu flamurile zării,
voi, oameni, codri, cîmpuri şi ninsori
din vîrf carpatic pînă-n ţărmul mării
aprinsă-i vocea marii sărbători.

Să fim ! şi să răsune peste vreme
imensul cor din suflete-nălţat :
„Slăvit să fie-n cînturi şi-n poeme
El, Ceauşescu, Marele Bărbat !

Slăvit să fie ! şi să ducă ţara
precum un demiurg, spre culmi de vis,
să-i fie-n suflet veşnic primăvara,
spre nemurire drumul lui deschis !"

Da, într-un pom arzînd cu nalţii sori
să-i dăruim azi imnurile noastre
şi-o Românie-n legănate flori,
flori mîndre : roşii, galbene, albastre !..

Radu CÂRNECI

Lumină şi putere

Lumina pleoapelor noastre străvezii
şi zîmbetul trecut de pe o gură pe alta,
ca un sărut,
şi haina care te fereşte de muşcătura iernii
şi mîna prietenului care îţi caută mîna,
aşa cum pasărea îşi caută cuibul,
şi mîngîierea tatălui, ca pe un drept al vieţii,
caldă încredere în care te adăposteşti,
aşa cum se adăposteşte apa fluviului în matca
singură,
puterea de a nu fi singur în singurătate,
puterea de-a iubi şi bucuria
păstrată în adîncul ochilor, în adîncul inimii,
şi puritatea frunţilor în ceasurile de noroi
şi oboseală,
şi certitudinea că oamenii se oglindesc în tine,
iar chipurile oamenilor sînt oglinda ta,
puterea de-a simţi, cînd te credeau o frunză
în copacul toamnei,
că eşti legat de oameni prin rădăcini statornice
şi lampa luminînd în ceaţă, către vis,
pe toate ni le-a dat
Partidul.

Puterea de-a urî trădarea,
puterea de-a urî călăii,
marmora tare a trupurilor în ceasurile de tortură,
puterea ochilor de a străpunge noaptea,
puterea cuvîntului, de-a sfărîma izvoarele temniţei,
puterea dragostei, puterea urii
şi arca umerilor neîncovoiaţi,
pe toate ni le-a dat
Partidul.

Gellu NAUM

boris crăciun



zarul e aruncat, principe Alexandru Ioan!

CATINCA : Văi de mine, domnule Kogălniceanu ! Se cunoaşte că dospeşti prin palate şi-ai uitat bălţile ! La masă, am numărat cu ochii mei. Ai înfulecat cinci păsăruici de baltă : prima — un ţigănuş ; a doua — un ciovlic ; a treia — un nagîţ ; a patra — un sitar ; a cincea — un sturz.

KOGĂLNICEANU *(vădit interesat)* : Cum se numeşte reţeta ?

CATINCA *(într-o doară)* : Cvintet de cîntători...

KOGĂLNICEANU *(fericit)* : C'est magnifique ! Cînd alcătuim, împreună, cartea de reţete gastronomice ?

CATINCA : Cînd termini mata de împrăştiat legi prin ţară...

KOGĂLNICEANU *(rîde cu poftă, zicînd perechii princiare din apropiere)* : Măriile voastre, coana Catinca e o inteligenţă adorabilă ! Şi-o bucătăreasă ce poate revoluţiona arta noastră culinară.

CUZA *(ironic)* : Toate-au fost straşnice, mamă soacră, numai drobul de miel prea picant. Arde pe gît, cere Cotnar.

CATINCA *(ieşind din încurcătură)* : Scumpe ginerele, am făcut drobul o zecime cu piper pisat, ca să-ţi priască, tocmai, Cotnarul. *(Risete. Ana camerista serveşte zaharicale).*

KOGĂLNICEANU *(gustă cu apetit de gurmand)* : Cum se cheamă acest deliciu ?

CATINCA : E după reţeta domniei tale : „babe opărite tare bune". *(Rîsete gălăgioase).*

ELENA : Maica e, azi, ca prîsnelul.

CUZA : E fericită că-şi revede ginerele.

CATINCA *(parînd)* : Şi pe domnul prim-ministru ! *(Voie bună).* Abia am aşteptat, de fapt, să grăiesc cu domnul Kogălniceanu, cu care am o răfuială.

KOGĂLNICEANU : Răfuială, postelnicească ? !

CATINCA : Moş Toarbă ! Ia vino-ncoa' !

MOŞ TOARBĂ : Poruncă, doamnă Catinca !

CATINCA : Eşti om bătrîn. Ia zi : 'neata dai la găini ceva ca să facă ouă tot anul, iarnă şi vară ?

MOŞ TOARBĂ *(neînţelegînd ca şi ceilalţi)* : Nu, coniţă. Găinile se ouă singure, după cum îi de puios cucoşul.

CATINCA : Păcat că, la etatea 'neatale, nu ştii. Trebuie să citeşti cartea domnului Kogălniceanu, unde ne dă o reţetă : „Mijloc ca să se ouă găinile în fiştecare vreme a anului".

MOŞ TOARBĂ : O fi, n-am auzit !

KOGĂLNICEANU : Da, este-o reţetă la urma cărţuliei mele.

CATINCA : Am folosit reţeta la Soleşti, în ograda găinilor. Le-am îndopat, cum ne sfătuieşti, c-un amestec de coajă de sămînţă uscată de in, tăriţă de grîu, făină de ghindă, am dat aluatul la găini şi...

KOGĂLNICEANU *(satisfăcut prea repede)* : Şi s-au ouat în fieştecare anotimp, din belşug.

CATINCA : Ba nu, dom' Kogălniceanu. Au pierit. *(Ceilalţi chicotesc).*

KOGĂLNICEANU *(înghiţind în sec)* : Pentru că... acolo scrie să dai amestecul în măsură potrivită. Prea mult au mîncat, coană Catinca.

CATINCA *(revelaţie sarcastică)* : Aaa ! Reţeta era bună şi eu le-am dat peste măsură. De-aceea s-au prăpădit găinile mele. *(Scrîşneşte).* Al naibii suceşti, domnule politician, cuvintele, ca şi Măria sa. Nu ştiu cum o să învîrtiţi împreună cuvintele, ca să vă asculte o ţară reformele. Aveţi grijă să fie cu „măsură potrivită". Altfel... *(Se ridică).* Mă duc să mă hodinesc oleacă...

ELENA *(o conduce)* : Du-te, maică. Ai ostenit.

KOGĂLNICEANU *(strigă din urmă)* : Abia aştept să gust potroacele.

CATINCA : Îs drese cu curechi murat, domnule prim-ministru. *(Iese).*

KOGĂLNICEANU : Cu asemenea licori şi bucate, poţi să nu fii fericit ? *(Se mîngîie pe burtă).* Ca să mă distrez, dragii mei, am să scriu alte aforisme pentru cei ce iubesc a mînca bine. Oh, masa copioasă te-ndeamnă să pătrunzi în sfera filosoficească...

CUZA : Şi politicească, Mihalache. Politica este făcută, azi, de oameni bine hrăniţi. *(Zîmbind).* Un aforism...

KOGĂLNICEANU *(în replică)* : Politica ar trebui să fie făcută, azi, şi de oameni flămînzi. Uite, aceşti clăcaşi din jur pot fi antrenaţi în lumea politică. Legile care-i privesc pe ei... electorală, agrară... să fie hotărîte de oropsiţi, de talpa ţării, nu de noi, cei „bine hrăniţi". A triumfat în '59 ideea de unire, pentru că i-am chemat pe pontaşi în divanuri. Ne chinuim, alteţă, de-atîta vreme să dăm legi noi. Am reuşit secularizarea mănăstirilor şi celelalte... Dar la cele de căpătîi oligarhia noastră stă de-a curmezişul. Dacă-n Adunarea legiuitoare ar fi şi „oameni flămînzi" pe lîngă „oameni bine hrăniţi", am zidi mai degrabă România modernă. Visul nostru de tinereţe s-ar înfăptui fără atîta zăbavă. Principatele noastre dunărene înaintează lent, ca un căluţ cu picioarele dinainte împiedecate. Să rupem frînghia, excelenţele voastre, şi căluţul ne va duce cu repeziciune în viitorime. *(Se aşează pe divan).*

BALIGOT DE BEYNE *(intrînd cu telegramele în mînă)* : Alteţă !

CUZA : Ce-i, Baligot ? Depeşe ? Abia am sosit...

BALIGOT DE BEYNE : Depeşe cifrate de la şeful telegrafului, Cezar Librecht.

CUZA : Atunci e ceva important. Citeşte.

BALIGOT DE BEYNE : „Domnul Bordeanu ne înştiinţează din Constantinopol : din pricina secularizării mănăstirilor închinate, egumenii greci pun la cale suprimarea Principelui Alexandru Ioan şi a agentului la Poartă, domnul Costache Negri.

KOGĂLNICEANU *(Elenei Cuza)* : Oh, de data asta am scăpat, principesă. Măcar la Ruginoasa să-mi priască. *(Gustă din pahar şi taifăsuieşte).*

BALIGOT DE BEYNE : „Înverşunaţii egumeni vor să asasineze pe Cuza Vodă printr-un grec Stamati, plecat spre România — se zice — cu acest scop ; are drept complice pe un Polizio, care e în ţară. E amestecat, pare-se, arhimandritul Nylos, care trimite la Reni, cu brikul elenic „Euridice", cîteva lăzi cu arme, expediate din Malta. Această uneltire e denunţată tot de-un grec, Assonidis, şi el o canalie.

CUZA : Şi ce măsuri s-au luat ?

BALIGOT DE BEYNE : Scrie în continuare, excelenţă ! „La Reni s-au trimis poliţişti deghizaţi în marinari, ca să-i prindă în cursă".

CUZA : Prea bine !

BALIGOT DE BEYNE : Pe de altă parte, domnul Negri, care se fereşte a primi lovitura de stilet de la călugări, comunică faptul că, la Muntele Athos, într-o rugăciune, egumenii imploră lui Dumnezeu să ajungă-n focul gheenei — reproduc — „păcătoşii care ne-au răpit fără ruşine bunurile noastre : Cuza şi Kogălniceanu".

KOGĂLNICEANU *(care dormita, sare)* : Vasăzică, n-am scăpat ! Am ajuns în rugăciune la Athos, ce mai vorbă ! Văd că taifasul nu-mi tihneşte, excelenţele voastre. *(Şăgalnic).* Eu visam raiul, cu cîrnaţi pe garduri, şi dumnealor mă trimit în focul gheenei. Pardon, întîi Măria sa, care i-a ras pe cîţiva. Aşa-i, moşule ?

MOŞ TOARBĂ : Aşa se povesteşte, dom' Kogălniceanu. De, poporul ca poporul, cu înfloriturile lui frumoase, ce te ung la inimă.

KOGĂLNICEANU : Ei, ce se povesteşte ?

MOŞ TOARBĂ : Cică Măria sa, îmbrăcat în surugiu cu sarică miţoasă, pleacă de-aici spre mănăstirile Neamţului. Şi colea, la Paşcani, ia-n brişcă un călugăr. „Surugiul" îl trage de limbă despre Cuza. Vlădica începe, măiculiţă, a-l batjocori pe domn. *(Către Cuza Vodă).* Permiţi, Măria ta, să zic ?

CUZA *(vesel)* : Zi, Moş Toarbă !

MOŞ TOARBĂ *(îl imită pe călugăr)* : „Mînca-i-ar cîinii oasele şi n-ar mai ajunge ! De cele sfinte să n-aibă parte, păcătosul ! Ne-a luat averile, ne-a sărăcit, mînca-i-aş coliva !" — aşa blăstăma vlădica, în brişcă. Bineee ! Şi la Tg. Neamţ „surugiul" trage la un bărbier, îşi arată sub sarică straiele lucitoare de domn şi porunceşte a-i rade barba călugărului. *(Rîsete, voie bună).*

CUZA : Mai ai ceva, Baligot ?

BALIGOT DE BEYNE : Da, excelenţă ! Depeşă pentru Domnia voastră şi Domnul prim-ministru !... „Prefecţii raportează, peste tot, că ţara-i ca un cazan ce începe a clocoti. *(Kogălniceanu vine agitat lîngă secretarul principelui şi-şi aruncă privirea în telegramă).* Proiectul de lege rurală, tipărit în „Monitor", citit în sate, i-a trezit pe clăcaşi. Semnalăm cîteva frămîntări. La Mîneciu, sătenii nu ies la semănat zicînd că nu mai este clacă ; dar au făcut linişte jandarmii. La Comăneşti, continuă neînţelegerea între ţărani şi ghiculeşti. Un sătean, snopit în închisoare, a lăsat o văduvă şi cinci prunci. Lîngă Capitală, faimosul Mălăeru, fost deputat în „ad-hoc", ce a făcut răzmeriţa de la Afumaţi şi-a stat închis la Văcăreşti, face iar agitaţie între clăcaşi, cerînd în gura mare pămînt pentru săraci. Prefectul de Dolj arată că toţi aşteaptă promulgarea noilor legiuiri...".

CUZA : Opreşte-te, Baligot ! Da, ţara-i cazan în clocot. Cunoaştem asta cu toţii, dar... *(Murmur de glasuri)* : Dar ce se aude ?

MOŞ TOARBĂ : Iertare, Măria ta ! Ţi-am ascuns pînă amu, ca să-ţi tihnească masa. O delegaţie de clăcaşi din Nordul Moldovei ! Talpa ţării doreşte să-ţi grăiască.

ELENA : Te rog să-i primeşti, Alexandre. Sînt oameni de bună credinţă.

PRIMARUL : Musafirii au înnoptat la han.

CUZA : Aaa, de delegaţie ştiţi cu toţii !

MOŞ TOARBĂ : Chiar Măria ta, mai nainte, cînd erai „negustor de vinuri", ne sfătuiai să ne-adunăm cîţiva plugari şi să-i spunem păsurile lui Vodă. Te-am ascultat...

CUZA *(învins de propriile idei, pune mîna prieteneşte pe umărul bătrînului)* : Îi primesc, moşule ! Cum să nu-i primesc ? !

MOŞ TOARBĂ *(ieşit în întîmpinare)* : Poftiţi, preacinstiţi oaspeţi ! Măriile lor îngăduie !

(Intră delegaţia de ţărani. Sătenii din Ruginoasa se alătură noilor sosiţi).

ŢĂRANII DIN DELEGAŢIE *(îşi scot cuşmele se înclină)* : Măria ta ! Plecăciune ! Săru-mîinile Doamnă Principesă ! Bun găsit !

CUZA : Bun venit, gospodari !

LEVĂRDĂ : Noi să-ţi zicem bun venit la frumosul castel al domniei tale, înalte principe şi stăpîn. Pentru că am căzut aicea înaintea Măriei tale, încă de ieri. *(Ambianţă însufleţită).*

CUZA *(cercetîndu-l)* : Parcă te cunosc de undeva, bădie.

LEVĂRDĂ : Din Adunarea ad-hoc a Moldovei. Eu am cerut să se scrie în jalbă : „săteanul să fie şi el pus în rîndul oamenilor, să nu mai fie ca pînă acum asemuit cu dobitoacele necuvîntătoare".

CUZA : Atunci matale eşti Levărdă.

LEVĂRDĂ *(bucuros)* : Da, Ion Levărdă. Pontaş ca şi Roată, Sava, Bălaş, Lupescu... *(Ridică foaia şi începe să citească pe ton oficial).* Prea Înălţate Doamne ! Încă din Adunarea ad-hoc, Domnia-ta voiai răscumpărarea boierescului şi vînzarea pămîntului către săteni. Încă de atunci ţi-ai făcut loc în inima plugarului. Sub numele Măriei tale s-a înfăptuit sfînta Unire. Cînd spunem Unire spunem Cuza Vodă, după cum...

CUZA *(îl întrerupe calm)* : Opreşte, pontaşule, cuvintele pompoase ! Roiesc de-ajuns în jurul meu slujbaşi ce-mi perie hainele, ce-mi văcsuiesc cizmele ; bărbieri ce mă ferchezuiesc. Camarilă ce mă lustruieşte şi caută foloase. Ajunge ! *(Îi ia foaia).*

LEVĂRDĂ : Măria ta, eu...

CUZA : Lasă discursul ticluit ! Aici nu sîntem la tribună. Domnul Mihalache Kogălniceanu e meşter în însăilarea vorbelor ce te ameţesc. Ba şi eu am deprins să ameţesc cuvintele. E plină ţara de oratori ce trîmbiţează.

LEVĂRDĂ *(încurcat)* : Fiecare din delegaţie are petiţie pentru domnia ta, în care...

CUZA : Adună, primare, petiţiile !

PRIMARUL : Petiţiile, oameni buni ! *(Le strînge şi le dă domnului).*

CUZA *(cu teancul în mînă)* : Ştiu ce scrie aici, în toate. Pămînt !

LEVĂRDĂ : Da, pămînt !

ŢĂRANII DIN DELEGAŢIE *(rostesc pe rînd, ca un ecou prelungit)* : Pămînt ! Pămînt ! Pămînt !...

CUZA : De asta aţi venit, ştiu. Vreţi desfiinţarea clăcii, ştiu. A podvezilor, dijmei, zilelor de meremet, ştiu. Cereţi răspicat împroprietărirea plugarului român, ştiu.

MOŞ TOARBĂ : Noi am visat, de la Unire, mîntuirea plugarului. Şi încă n-a venit, Măria ta.

CUZA : O ştiu şi pe asta, Moş Toarbă.

LEVĂRDĂ : Trăim în Moldova de miazănoapte, aproape de hotar. Am rămas de căruţă.

CUZA : Şi asta-i cunoscută de noi ! *(Se întoarce, arătînd spre secretarul său).* Dumnealui este şeful meu de cabinet, domnul Baligot de Beyne De origine francez. Spune-le, Baligot, cînd s-a rînduit reforma pămîntului în Franţa civilizată.

BALIGOT DE BEYNE : După revoluţia din 1789, excelenţă. Armata lui Napoleon a răspîndit chestiunea agrară peste Rin, în Prusia şi mai departe. Ţăranii au devenit proprietari liberi. Valul reformei a cuprins, în ultimul timp, răsăritul Europei, bătînd la porţile principatelor române

CUZA : Vedeţi ? Sîntem de căruţă, cum zicea Levărdă. Dar cine-i de vină ? Ridicat în tron de cinci ani, mă zbat cu greaua misiune de a reorganiza ţara, de a-i da noi legiuiri. În zadar am chemat la putere toate partidele, unul după altul. Am găsit înaintea mea o neîmpăcată opoziţie a oligarhiei noastre tulburătoare, ce ţine ţara ca pe-un căluţ împiedecat, cum spune primul meu sfetnic. Eu, Alesul Românilor, luptînd pentru cauza naţională, m-am ales cu ultragiul şi calomnia.

LEVĂRDĂ : Din partea bogaţilor, Măria ta, că oropsiţii te ţin căuş la suflet. *(Aprobare între săteni).*

CUZA : De la înscăunare, mă lupt cu Adunarea electivă pentru clăcaşi. Am voit să realizez marea făgăduinţă a muncitorilor de pămînt din articolul 47 al Convenţiunii de la Paris. Am voit ca pălmaşii s-ajungă stăpîni pe părticica lor de pămînt. Cum a răspuns Adunarea la înfăţişarea proiectului de reformă ? Să vă zică primul ministru !

KOGĂLNICEANU : Adunarea opune rezistenţă înverşunată, oameni buni. Ea vrea să dea vot de blam guvernului meu — şi pentru ce ? Pentru că proiectul înfăţişat e o lege de dreptate, e realizarea speranţei voastre, a celor trei milioane de ţărani români. Adunarea electivă nu voieşte împroprietărirea. Dar Alesul Românilor, Principele Alexandru Ioan, o voieşte din adîncul inimii, pentru că — se vede — iubeşte temelia casei, ţărănimea. Cine nu ştie că Domnia sa se poticneşte de Adunare ca de-un zid ? Ziceţi şi voi, gospodari, ce-i de făcut ? Chiar, voi ce-aţi face în locul excelenţei sale ?

LEVĂRDĂ : Apoi, măriile voastre, pentru că grăim fără ocoliş, ne-am da cu părerea ce-i de făcut. Hai să prăvălim zidul cela ! Vodă o să ia puterea, că are oastea în mînă, şi aşa să ne dea legiuirile cele noi. *(Larmă de aprobări).*

MOŞ TOARBĂ : Dreptatea nu se cerşeşte, se cucereşte. Aşa m-a învăţat adineaori chiar Măria sa...

CUZA *(către primul sfetnic)* : Înţelegi, Mihalache ? Talpa ţării glăsuieşte ca şi noi. Să aruncăm, deci, zarul, oameni buni !

KOGĂLNICEANU *(apăsînd)* : Zarul e aruncat, principe Alexandru Ioan ! Maxima lui Caesar, cînd a trecut Rubiconul spre Roma, se potriveşte într-astă împrejurare. E aruncat zarul, alteţă, şi-a ieşit număr mare : şase. Avem, cum s-a văzut, încuviinţarea clăcaşilor să dezlegăm chestiunea rurală.

CUZA : Păi, să surpăm îndată zidul, ca ţara să intre pe-un nou făgaş. Vom pune puterile europene în faţa unui nou fapt împlinit.

LEVĂRDĂ : Aşa te sfătuim să faci, înalte principe. Ai rămas în sufletul nostru pentru Unire, dar speranţa ţărănimii e că alesul de la 5 şi 24 ianuar ne va da pămînt, ne va duce la limanul mîntuirii. Pămîntul e „cuiul" în jurul căruia se-nvîrteşte domnia lui Cuza Vodă. Fără pămînt, cîrmuirea domniei tale ar fi deşartă. Dacă pe lîngă Unire ne dai şi Pămînt, de-a pururi vei fi viu în istoria românilor.

CUZA : A căzut şase ! Deci să surpăm zidul ! Vă făgăduiesc, oameni buni, că-n vara asta visul vostru de veacuri se împlineşte.

LEVĂRDĂ *(isteţ)* : Înseamnă că-n toamnă, de ziua Măriei tale, venim iar aici... de bucurie că-i rupt zapisul sclaviei.

KOGĂLNICEANU : Eu zic să veniţi c-o turmă de berbeci, ca s-avem pastramă lîngă ocalele de vin. *(Rîsete, animaţie).*

LEVĂRDĂ : Ocale cu vin om bea şi-acu' la han. Că ne-a poftit respectuos hangiul, să ne servească gratis, cu oca lui Cuza. Să ne vedem cu bine la toamnă, Măria ta.

(Fragment din piesa de teatru REŞEDINŢA DE VARĂ).

constantin munteanu



căutări în amurg

Nu-mi plac cele povestite, toate cîte ţi s-au întîmplat în ultimul an... Ba-mi plac, ba-mi plac! scutură Doris din cap cu înverşunare. Dar n-aş fi vrut să fie ale tale. Pe tine te vreau altfel. Aşa cum erai seara asta la Ateneu...

— Adică? ridică Mihai privirea de pe măsuţa plină cu pahare şi ceşti, din care a gustat doar de cîteva ori, la întîmplare, în timpul cît a vorbit.

Doris părăseşte canapeaua şi începe să se plimbe. Acelaşi mers al ei dintotdeauna! — ai impresia că a prins viaţă statuia unei purtătoare de ofrande din Egiptul antic.

— Ei da! face ea un gest larg depărtîndu-se. Cînd te-am zărit, nici măcar nu m-am mirat. Presimţeam c-ai să vii. Toată ziua te-am bănuit undeva, pe-aproape.

Se opreşte lîngă fereastră şi se roteşte, întorcîndu-se cu faţa către Mihai. Răsuflă scurt, ca un oftat, apoi începe să se apropie:

— Pe măsură ce veneam spre tine...

— Stai naibii locului odată! ţipă Mihai, lovind cu palma în braţul fotoliului. De cîte ori să-ţi spun?!

Doris încremeneşte, ţintuindu-l cu ochii ei mari, larg deschişi:

— Mihai...

— Nu te mai plimba; stai undeva jos!... arată Mihai nervos în jur.

Doris face cîţiva paşi, oprindu-se chiar lîngă el:

— Ce-i cu tine?

Are o voce caldă, plină de îngrijorare.

— Nu ştiu! scutură Mihai din cap. Nu... nu suport să te mai văd mergînd, asta-i! Mersul ăsta mă... mă...

Doris începe să rîdă înăbuşit, parcă ar fi scuturată de friguri. Se retrage apoi cu greu spre canapea:

— Şi eu care, la Ateneu, pe măsură ce mă apropiam de tine şi de fată, simţeam cum mă sorbi cu privirea... Mă aşteptam din clipă în clipă să faci cîţiva paşi, să mă iei în braţe... Şi asta, în primul rînd, din cauza mersului...

Se opreşte, privind într-o parte, să nu întîlnească ochii lui Mihai ridicaţi brusc spre ea.

— Da! Ştiu de la mama că-i admirai mersul. Şi nu numai mersul — fiecare gest! Dar mersul în primul rînd. Te fascina! I-o şi spuneai deseori la telefon. Şi ea era fericită!... Cineva, un tînăr, o admira... Te bănuia chiar că eşti la primul tău contact cu... nu, nu cu o femeie, ci cu misterul feminin. Se simţea mîndră şi nu voia să te dezamăgească. Apoi... Am înţeles de la ea că-i devenisesi drag şi nu şi-ar fi refuzat plăcerea unei întîlniri, dar te-a ocolit de teamă: vizavi de tine ar fi fost nevoită să se evalueze pe sine şi nu şi-o dorea. Dar îţi aştepta telefoanele, după primirea cărora era fericită. Ştiu însă că noaptea tîrziu, cînd îşi închipuia că eu dorm, plîngea. Da' ce-i cu tine, ce mă priveşti aşa?!

— Nimic! scutură Mihai din cap. A, da, face un gest de încuviinţare. De ce te-ai comportat aşa cu studenta? întrebă prompt, să abată discuţia.

Doris se uită lung în ochii lui. Nu se aştepta la întrebarea asta! Surîde — un surîs care aduce mai degrabă a oftat:

— Cînd am ajuns chiar în faţa ta, am simţit că trebuie să te fac să suferi. În prezenţa acelei fete, pe care o cucerisem de la prima privire, mi-am dat seama că-s iar puternică. Dar cînd am rămas singură în maşină, m-a cuprins frica de mine însămi şi groaza că te-am pierdut. Nu pe tine, ci conştiinţa faptului că există şi pentru mine acel *domn Mihai Vlădeanu*. Apoi, ajunşi aici, pe măsură ce-mi povesteai necazurile tale, te simţeam în întregime al meu, numai al meu!... Dacă nu te-ar fi înfuriat mersul — dar eu cred că nu mersul, ci ceea ce *s-a întîmplat* dincolo de el —, poate că seara asta ar fi fost cea mai fericită de mulţi ani încoace...

Doris s-a oprit. Şi pentru că tăcerea se prelungeşte, Mihai saltă bărbia de pe palmele puse una peste alta şi-şi retrage coatele de pe braţele fotoliului. Gustă o gură din cafeaua care s-a răcit de mult, apoi se uită spre Doris, şi o vede ghemuită pe canapea, cu picioarele strînse sub ea, acoperindu-şi-le cu poala capotului. De data asta, ochii ei au cuibărită în adîncuri o lumină palidă, pe care fiecare gest al lui o face să tresară.

— De ce te temi, Doris?

— De nimic, Mihai. Sau de toate... S-ar putea, într-o zi, să auzi c-am murit. Poate şi de-aici frenezia unor trăiri...

— Eşti bolnavă?

— Aş zice că de teamă. Teama aceea animalică, de vietate firavă, cu blană scumpă, care se ştie vînată continuu; o teamă care ne supune şi ne roade pe toţi. În cazul meu, însă, ea are o bază materială sigură: fostul soţ. Un om care era înnebunit de dragoste pentru mine, ca apoi să vrea să mă schimbe pe o cămilă, nu se va împăca uşor cu gîndul că eu, plecînd, am luat toate bijuteriile pe care mi le oferise cîndva... *El* a cimentat în mine ura ce-o port bărbaţilor încă din copilărie.

— De-aceea, în fiecare bărbat, îl cauţi, iar în cel pe care te răzbuni îl vezi deja pe el, conchide Mihai cu durere. De-aici, desigur, din căutarea infernului, senzaţia morţii apropiate. Dar chiar aşa de urîtă e lumea noastră, a bărbaţilor, că ne reduci la un mascul sinistru, pe care ai avut neşansa să-l întîlneşti? o priveşte Mihai lung, cu interes.

— E chiar aşa de frumoasă lumea noastră, a femeilor, că-n fiecare din noi doreşti s-o vezi pe Teona, sau măcar una asemeni ei?! răspunde tînăra femeie, înfruntîndu-i privirea cu un calm desăvîrşit.

Între cei doi se lasă o tăcere grea, încărcată de vorbe nerostite. Primul care o sparge este Mihai. Şoapta sa, voalată de durere, se aude slab, ca un gînd murmurat:

— Nu! Te înşeli... Teona nu-i numai atît...

— Cei vrei să faci?! tresare Doris, văzîndu-l că se ridică din fotoliu.

— Plec.

— Nu se poate! Nu te las!! ţipă femeia înspăimîntată, în timp ce sare ca o panteră şi i se agaţă de braţ. Rămîi! Vreau să rămîi aici azi şi mîine! Îl vei vedea altădată pe Manoliu; te duc eu cu maşina peste cîteva zile, dar nu azi, şi nici mîine, înţelegi? În absenţa celuilalt, fiecare din noi caută o extremă: cerul, tu; iadul, eu... Tu poţi coborî pe pămînt, o faci mereu, ai un univers real de existenţă... Dar eu, ca să revin la suprafaţă, trebuie să ştiu pe cineva aici, să-mi întindă mîna... Am motive întemeiate să te urăsc uneori din tot sufletul — ei da, ţi-o spun! —, pentru că ai dorit-o şi tu pe mama; alteori te doresc eu, pentru că te-am cunoscut, ai fost al meu; dar constant, zi de zi, în momentele mele de soare, îţi port o prietenie profundă, faci parte din sufletul meu, eşti geana de lumină a unei copilării plină de păpuşi maltratate. Îmi spun cîteodată că tu m-ai creat, am devenit matură visînd la „domnul Vlădeanu", şi-atunci, amintirea întîlnirilor noastre, cînd ai fost al meu, are gustul incestului. Dar nu-mi mai pasă! Te implor, stai aici încă două-trei zile!...

Nu pot, crede-mă! Cînd am intrat aici, în cameră, ţi-am cerut de băut. Ai rîs şi-ai zis că mă vrei treaz, să privim senin, detaşat întîmplările serii. Dar eu ştiam de ce vreau să mă-mbăt. Doream să uit definitiv pentru ce-am plecat aseară la drum, aşa cum uneori, cînd mi-e lehamite de toate, uit plecarea mea de-acasă cu ani şi ani în urmă, adevărata ieşire din adolescenţă... Eu n-am avut un „domn Vlădeanu", pe care să-l doresc venind în chip de Făt Frumos; am visat mereu o Cosînzeană, care să-mi fie alături în strădania mea de-a realiza ceva şi cu care să împart bucuria roadelor. Plecasem dintr-un sat plin de nevoi, cu oameni osteniţi de-o hărţuială continuă, nesiguri pînă şi pe apa din fîntîni, nu numai pe mila lui Dumnezeu, dar duceam cu mine un suflet bogat în speranţe... Şi eu am stat de multe ori singur; părinţii mei erau luaţi tot timpul de-un căpcăun atotputernic — pămîntul —, de pe care trebuiau să scoată roade atît cît scria în registrele altor căpcăuni, ce slujeau la curtea unui căpcăun mai mare: atrocitatea unui timp răscolit de orgoliul dominării prin forţă brută... Nu te deranja, te rog! Iau un taxi şi ajung la timp să prind trenul.

— Deci nu rămîi...

— Nu!

— Blestemată să fie Teona!! ţipă Doris şi se aruncă pe canapea, îndesindu-şi obrazul în cuvertură.

Mihai iese pe hol şi se pregăteşte de plecare. Cînd revine să-şi ia rămas bun, Doris stă lîngă uşă, rezemată cu spatele de perete şi cu ochii ridicaţi spre tavan. Buza de jos şi-o muşcă puternic, să-şi stăpînească plînsul.

— Dacă mă întorc, îi spune Mihai în timp ce-i ia mîna şi i-o sărută, îţi fac cunoştinţă cu prietenul meu, regizorul. De nu vrea să te distribuie în rolul principal din filmul intrat deja în producţie, voi scrie un alt scenariu, doar pentru tine — o meriţi! Diavolul tău interior poate da viaţă unor personaje de excepţie.

— Pe dracu! ţipă Doris, scuturînd violent capul, lăsîndu-şi-l apoi pe spate, să privească iar tavanul. Tu şi regizorul — doi...!... strînge ea cu putere ochii, răsuflînd apăsat. Uzi pe pantaloni pînă la piele, c-aţi stat cu faţa la vînt cînd... oftează prelung. Vă veţi consuma cît pentru trei romane şi veţi cunoaşte cît pentru unul de nescris, căci lucrurile prea mari sau prea mici nu-s abordate decît de genii sau de nebuni. Dar tu nu vei fi decît un om normal, al dracului de normal! Iar eu — ingrata! — în seara premierei, cînd publicul, răscolit, va întîrzia o clipă în scaune, eu, furişîndu-mă, voi ieşi prima din sală, de teamă să nu-ţi întîlnesc ochii...

Ultimele cuvinte au fost murmurate, auzindu-se greu printre buzele muşcate scurt şi des. Mihai nu înţelege explozia tinerei femei, care i-a vorbit cuprinsă de tremur, ca într-o transă. Dar mai tîrziu, cînd va traversa noaptea, îşi va aduce aminte de vorbele astea şi-o va întreba de unde a ştiut. Doris va rîde: „Vorbeşti prostii! De altfel, tot ce faci tu în ultima vreme e-o prostie". Acum o vede cum deschide ochii încet, puţin speriată, parcă s-ar trezi din somn.

— Dacă te întorci, n-am să mai vreau să te întîlnesc, murmură ea. Înţeleg că, spiritual, în ciuda eforturilor mele, îmi eşti inaccesibil. Tot la fel cum, pe alt plan, dacă tu n-ai fi însemnat o parte din adolescenţa mea, eu ţi-aş fi rămas inabordabilă, de ce să n-o recunoaştem?! Dar de cînd mi-ai telefonat şi-am venit să te iau din faţa Operei, tresar la fiecare sunet al telefonului, aştept mereu. Poate că asta m-a şi reţinut să nu-mi formulez un gînd de care mi-a fost teamă: oare de ce n-aş scăpa de calvar întorcîndu-mă singură la soţul meu?!

— Ca să-l ucizi? întrebă Mihai calm.

— Tu de ce te duci s-o întîlneşti pe Teona? coboară Doris privirea şi se uită fix în ochii lui.

Fiecare din cei doi se îngrozeşte de sine, descoperindu-se oglindit în privirea celuilalt. Mihai cedează primul; se întoarce şi iese imediat, fără să ia în seamă gestul disperat al femeii, care s-a repezit după el, să-l reţină.

— Eşti slab, Mihai! Te detest! se aude strigat din urmă.

Apoi, cînd deja a coborît un etaj, de sus, unde a rămas sprijinită de balustradă, Doris îi şopteşte:

— Nu uita că mi-e dor de copilărie, Mihai! Şi numai telefoanele tale...

Uşa mare, încărcată de metal, se deschide greu, apoi cade la loc, bubuind strident. Mihai se grăbeşte să ajungă în stradă, să caute un taxi. Abia după ce urcă în tren, reuşeşte să ofteze uşurat, iar graba sa pare preluată obsesiv de zgomotul îndrăcit al şinelor. O ţigancă în vîrstă, care moţăie ameţită de rachiu, aşezată turceşte pe o boccea în capătul vagonului, îl îmbie cu un pumn de gume de mestecat şi ţigări străine; a fost în Capitală să-şi plaseze marfa luată de la vaporeni şi n-a prea avut succes. Mihai cumpără de-amîndouă, ascultînd un timp cum femeia îşi drăcuia suratele, care s-au pus sub oblăduirea unui „patron"; ea a fost şi va rămîne cinstită, vrea să se bucure singură de roadele muncii sale şi n-o să accepte să ducă în spate pe un puturos, devenit „patron", care călătoreşte cu-a-ntîia şi are-n fiecare cartier cîte-o cadînă. Apoi Mihai se retrage în compartimentul gol. Cu ţigări şi gumă de mestecat i se pare că noaptea trece mai uşor. La Constanţa ajunge în zori. Caută o frizerie, se bărbiereşte, apoi bea o cafea în cofetăria gării. Pînă la spital, are mult de mers cu autobuzul. Cunoaşte locurile. În copilărie, ba chiar şi-n vremea studenţiei, venea aici la plajă. Cînd intră în pavilionul central, deja e trecut de ora nouă. Aflînd pe cine caută, asistenta şefă îl conduce plină de respect într-un cabinet şi-l roagă să aştepte. Peste un timp, intră doctorul Manoliu. Cei doi se uită o clipă unul la altul, apoi braţele lor se încrucişează, strîngîndu-se puternic.

— Vă iubesc, mă, pe amîndoi! se bucură medicul, clătinînd capul afirmativ. Numai cei asemănători se adună, spuneau latinii şi nu greşeau. Păcat că fetiţa nu mi-e aici! schimbă el tonul. Dar mergi după-masă, ori mîine, cu mine în Constanţa s-o vezi. Odată întors, m-am angajat aici, unde sînt copii mulţi, care au nevoie de mine. Sînt fericit! Hai, fugi, nu te mai reţin, rîde, ducîndu-l de braţ spre uşă. Eu îmi continui vizita. Tu mergi la vila de lîngă cantină, apartamentul doi. Ba nu! rectifică imediat, privindu-şi ceasul. Du-te şi fă o plimbare pe ţărm, pînă la staţiune, doar cunoşti locurile...

De la spital, spre primele hoteluri din staţiune, duce un drum îngust, cu urme de asfalt pe alocuri. De o parte, arătura de toamnă, cu rădăcini de porumb întoarse către cerul plumburiu. De cealaltă, liziera de salcîmi şi plopi, cu crengile pline de cuiburi de cioară. Printre copaci, răzbeşte zgomotul mării. Apoi liziera se îngustează, pînă se termină cu nişte tufari. Urmează ţărmul: înalt şi abrupt, din care, jos, la bază, muşcă mereu valuri uriaşe. O mare vînătă şi un cer greu, de plumb se împreunează undeva, în larg, într-o zonă neclară, dinspre care vine vîntul plin cu stropi fini de apă sărată şi alge. Mirosul lor trezeşte în Mihai amintirea verii. Ar vrea să se întindă cu faţa în sus, cu mîinile sub cap şi să doarmă, ascultînd valurile. Şi poate c-ar face-o — e marea lui plăcere, cînd vine vara la mare. Dar observă că nu e singur. În faţă, departe, pe mal, stă o femeie. Pare o cariatidă, pe creştetul căreia se sprijină greutatea cerului. Mihai încetineşte pasul. I se face teamă. Vrea să se întoarcă, dar nu-l mai ascultă nici un muşchi. Pînă şi glasul i-a pierit. Ar fi trebuit să se îmbete astă-noapte, să rămînă la Doris o zi, două... Ba mai bine l-ar fi rugat pe Liuţă să-l ducă la gară, să-l însoţească pînă pleacă trenul de Moldova...

Femeia stă chiar pe buza malului înalt, cu faţa spre larg şi cu mîinile în buzunarele paltonului de blană. La spate, de sub căciula de vulpe argintie, au ieşi cîteva şuviţe, pe care le flutură vîntul — şuviţe din buclele castanii, inconfundabile.

Mihai a ajuns chiar în spatele ei. Un singur gest, şi valurile mari ar înghiţi-o pentru totdeauna — s-ar simţi răzbunat ştiind-o dincolo, alături de Violeta şi de Iftimie, bărbatul pe care ele amîndouă şi l-au disputat. El, Mihai, n-a fost decît intermediarul, cel care procură mici momente de plăcere... Gîndul ăsta îi dă curaj. E gata să întindă mîinile spre spatele femeii... Dar la ce bun?! Mai degrabă se întoarce şi pleacă de-a lungul drumului, în staţiune. Are un tren la prînz. E mai bine! Şi totuşi, ar trebui s-o ia de braţ şi s-o întoarcă spre el. Dar ce să-şi spună?! Măcar s-o întrebe: „Ce-am făcut cu tinereţea noastră, Teona, ce-am făcut?!".

137 DE ANI DE LA NAŞTEREA LUI EMINESCU

În organizarea Comitetului de cultură şi educaţie socialistă al judeţului Botoşani şi a Asociaţiei scriitorilor din Iaşi, la Botoşani şi Ipoteşti s-a organizat un complex de manifestări intitulat „Omagiu poetului nepereche": un simpozion Eminescu cu tema „Permanenţă şi actualitate" şi o şezătoare literară „Lui Eminescu". Au participat: Mircea Radu Iacoban secretarul Asociaţiei scriitorilor din Iaşi, Mihail Iordache, Dinu Flămând, Mircea Scarlat, Ion Drăgănoiu, Damian Necula, Sânziana Pop, Ion Beldeanu, Sergiu Adam, Dumitru Ţiganiuc, Lucia Olaru Nenati, Emil Iordache, Valerian Ciopa, Gellu Dorian şi Valentin Coşereanu.

PREMII LITERARE

Recent au fost acordate premiile Uniunii Scriitorilor pentru volume apărute în 1984, printre cei premiaţi numărîndu-se criticul şi istoricul literar Liviu Leonte cu ediţia critică „C. Negruzzi—Opere". Ed. Minerva.

De asemenea, juriul stabilit de comitetul Asociaţiei Scriitorilor din Iaşi în componenţa Constantin Ciopraga (preşedinte), Paul Balahur, Ovidiu Genaru, Ştefan Oprea, Corneliu Ştefanache a hotărît acordarea următoarelor premii pentru volume apărute în acelaşi an: — Sergiu Adam, „Chipuri şi voci" (Ed. Cartea românească); — Daniel Dimitriu, „Introducere în opera lui I. Minulescu" (Ed. Minerva); — Aurel Leon, „Landoul cu blazon" (Ed. Junimea).

Între premiile ziarului „Scînteia tineretului" şi ale „Suplimentului literar-artistic" pe anul 1985 se află şi cele acordate Marianei Codruţ (pentru poezie) şi Alexandru Dobrescu (pentru critică literară).

Omul

Ne-nduplecata forţă, rigoarea şi puterea
De-a fi ostaş destoinic iar azi conducător,
Acesta-i Ceauşescu, aceasta este vrerea
A omului ce poartă în suflet, un popor.

Ce zbucium de furtună în anii tinereţii!
Vizionare gînduri treceau sub fruntea lui,
De-atunci ştia că viaţa trebuie dată vieţii
Şi chezăşie ţării în crugul veacului.

Om îndrăzneţ ca visul neîngrădit vreodată,
Lucid cum e oţelul cînd scapără-n lumini,
El n-a dorit în viaţă nici plată, nici răsplată,
Ci arzătorul suflet al marilor mulţimi.

Nici temniţa Doftanei, nici uşi capitonate —
Din năzuinţa-i dreaptă nicicînd nu l-au oprit,
Oraşe, cîmpuri, sate şi drumurile toate
Le-a cercetat cu pasul şi gîndul cumpănit

Cu el sînt toţi strămoşii ce-au ctitorit, o ţară,
Alăturea-i stau Mircea şi Ştefan şi Mihai,
Martirii traşi pe roată, coroanele de pară
Pe frunţile durerii şi-al robilor alai.

În inimă-i pămîntul, rotund precum o pîine
Şi-n echilibru-i astăzi stă veghe şi-i stegar,
Cu el e omenirea spre zilele-i de mîine,
El, ce-a trecut prin fapta-i în timpul legendar.

Cînd spunem Ceauşescu noi spunem România,
Cînd spunem Ceauşescu noi spunem tricolor,
El ni-i îndemnul sacru şi vrerea şi tăria,
De-a crede-n pacea lumii şi-al lumii viitor.

Acesta-i Ceauşescu — o inimă şi-o lume
De năzuinţi şi vise, de pîine şi de-avînt,
Din tot ce facem astăzi, rămîne. Şi rămîne!
El, Ceauşescu, ne este o lege-legămînt!

Corneliu STURZU

Profund ne e respectul

Tărie a pămîntului, lumină-n lupta mare,
Mai porţi în ochi dumineca frunzişului livezilor,
Cîmpia o mai mîngîi, visînd la locul iezilor
Esenţele ştiinţei viaţă să înfloare.

Născută să fii luptă, iubire să fii, laur
O laudă a muncii e taina tîmplei tale.
Cu frumuseţea patriei, — noi îţi ieşim în cale, —
cu biruinţa soarelui cald adevăr de aur.

Eşti flacăra şi fruntea femeilor române,
şi azi cînd bate-n oameni vîntul îngrijorării,
lucrînd doar pentru pace, eşti harul blînd al ţării,
speranţa, raţiunea ce nu pot să se-amîne.

Viaţă luminîndă, Elena Ceauşescu,
Om creator, savant cu strălucitor renume,
Victorie comunistă, îţi creşte faima-n lume,
Profund ne e respectul, Elena Ceauşescu.

Violeta ZAMFIRESCU

Flori de aleasă cinstire

Se adună puritatea supremă în cuvinte,
şi-n fiecare — o ţară trăieşte şi-un popor,
ce îşi rostesc slăvind-o, credinţa-n demnitate,
în libertate,-n pace, în veşnic tricolor.

Elenei Ceauşescu, azi îi aduce ţara
în zi aniversară cîte-o garoafă-n dar,
şi „La mulţi ani!" îi spune, spre fericirea ţării
pe care o slujeşte cu patos legendar.

Credinţa sa în ţară, şi în partid, şi-n ştiinţă
azi o cinstim, din inimi, şi o slăvim în cînt,
Elena Ceauşescu cînd spunem, spunem pacea
şi ştiinţa românească cuprinse în cuvînt.

Demn patriot în spirit, în faptă şi-n visare,
cutezătoare minte şi eminent savant,
suflet în pieptul ţării, purtînd în suflet ţara
şi dîndu-i azi în lume sclipiri de diamant,

Muncind, gîndind, visînd pentru partid şi ţară
cu inima bătîndu-i adînc pentru popor
alături de EROUL ce-i este ţării-n frunte,
gîndindu-i, împreună, un falnic viitor.

Elena Ceauşescu e-ntruchiparea vie
a dragostei de ţară, a-ncrederii-n partid
cînd „La mulţi ani!" îi spunem, acum, în România,
flori în priviri şi-n inimi petalele-şi deschid.

Dan ROTARU

urme pe zăpadă

căldura zilelor de atunci

Parcă nici un anotimp nu-mi răsucește atît de puternic fiinta spre început ca cel al zăpezii. Și, din toate zilele purificate de albul de gheață, nici una nu trece prin mine mai plină de copilărie ca cele cu care începe anul...

Sînt zilele lipsite de orice umbră de teamă, de orice adiere de suferință, ca și cum viața este primenită de toate relele. Părinții sînt tineri și puternici, cuvintele bunicilor, blînde ca o mîngîiere resimțită pînă și în ușoarele gemete, cînd se ridică seara de la masă și vorbesc despre vremea schimbătoare și oasele lor bătrîne. Casa arată trainică, spațioasă, plină de lumină — un cuib, zice uneori mama, într-o poveste, și copilul se gîndește la cuiburile de păsări, devastate de pisici sau smulse dintre crengi de furtună, însă neliniștea i se spulberă repede, ușile groase, încuietorile metalice, ca și cîinele mare, lățos, de dincolo de ele, apoi gardul ce înconjoară curtea, dar mai ales prezența celor maturi, căldura, vorbele și gesturile acestora sînt o garanție ca însăși lumina soarelui. Îi vede pe toți adunați în marea bucătărie, așezați pe scaune fără spătar, de jur-împrejurul unei mese de brad geluit, căreia cîrpa și leșia gospodinei i-au dat luciul argintului vechi, îi știe pe fiecare la locul său, exact ca în scara vieții de pe calendarul de lîngă blidar, încremeniți în vîrsta ce o au, chiar dacă, măcar odată pe lună, prin fața casei, cu bocete și miros de tămîie, trece aproape întregul sat spre cimitir, însoțindu-i cuiva ultimul drum. Nimic nu-i poate clătina credința în veșnicia oamenilor și a lucrurilor din jurul său. Nu, nu se poate gîndi la toate acestea, el doar le simte și, punînd furculița pe masă, ridicînd ochii spre tavanul cu grinzile afumate, rămîne nemișcat, pînă ce mama îl întrebă îngrijorată: De ce nu mănînci, nu cumva iar te doare ceva? Nu, răspunde el, prea serios ca însăși mama să nu zîmbească. Nu mă doare nimic, dar vreau să cînt, tare... Întîi mănîncă tot, zice mama. După aceea ai să..., dar bunicul, calm, frecîndu-și bărbia, el însuși oprindu-se din mîncat, îi zice: Ei, lasă tu, va mînca pe urmă, să auzim... Însă nimeni nu aude decît chicotelile sale, ale copilului, și-i văd capul ciufulit, deasupra farfuriei. Deja a început să mănînce. Poate chiar ar vrea să cînte sau măcar să scoată un chiot. Și nu mai știu dacă el, copilul de atunci, ar vrea să cînte ori să chiuie, sau eu...

Zilele încă miros a sărbătoare, au gustul vinului fiert cu scorțișoară și pe crengile copacilor zăpada se desprinde umplînd văzduhul de liniște și împrăștiind mireasma florilor ce dorm în muguri și semințe. Bunicul și-a încheiat scurta îmblănită și, cu căciula în mînă, îl întrebă dacă mai merge cu el și în acest an. Copilul a uitat de săniuță, de prietenii și toate plăcerile fabuloase trăite cu ei, n-au decît să mai aștepte, mai sînt zile, în zilele acestea va merge alături de bunicul său. Și pornește, se cufundă în zăpadă ca într-o pleavă de grîu chiar în fața porții, dar rîde, se scutură și pășește din nou. Așa străbate tot satul, o bucată de luncă, un pieptiș de deal, apoi se oprește lîngă bunic și îl vede aplecîndu-se și scormonind cu mîinile în zăpadă. Bătrînul scormonește, pînă ce scoate la iveală corzile de viță de vie, cu vîrfurile îngropate. Nu, nu se întreabă, nu se poate întreba de ce a scormonit bătrînul și de ce acum mîngîie locul mugurilor. Știe că bunicul său așa trebuie să facă, așa a făcut și anul trecut. I-aș putea spune că omul de lîngă el a îngrășat pămîntul de cincizeci de ori, de trei ori a replantat via, cu mîinile lui, de zeci de mii de ori a îngropat-o, a dezgropat-o, a tăiat-o, a lăstărit-o, a stropit-o, ca, la sfîrșitul fiecărui an, să-și poată culege strugurii să-i pună în sac și apoi în lin, strivindu-i sub tălpile lui goale, că și-a moșit singur iepele și vacile cu care s-ar putea face o herghelie și o cireadă, că și-a curățat singur butoaiele în fiecare toamnă, ca să le umple cu vin, că a făcut cu nevastă-sa două fete și trei băieți, că ultimii au murit în război, că și-a lăsat barbă și plete doar cînd a închis ochii femeia lui, apoi el însuși a murit în astfel de zile cu miros de vin fiert și rășină, ducîndu-se spre pieptișul acela de deal... Dar copilul de atunci n-ar înțelege nimic, așa cum poate nici eu nu mai înțeleg multe din cuvintele bătrînului acela, pe care le rostea, sfințindu-și cu mîinile și ochii, în albul zăpezii de ianuarie, via ce-și ducea somnul ei roditor de boabe, de rubine și chihlimbar...

Munții se vedeau în zare și spre ei își ridica bătrînul fruntea după ce descoperea în zăpadă corzile viței de vie. Cred că n-a urcat niciodată vîrfurile acelor munți, dar ochii lui au căutat întotdeauna spre ei. Ca și cum, de fiecare dată, ar fi ajuns cu adevărat acolo. Privirea aceea, de sub sprîncenele albite de promoroacă, și munții aceia vin mereu spre mine, cînd albul zăpezii purifică totul. Și dacă acum propriile-mi oase au relațiile lor cu schimbarea vremii, cînd simt răsuflarea bătrînului, ridicat de la pămînt după ce a scormonit zăpada, să pipăie cu degetele mugurii corzilor de vie, simt căldura zilelor de atunci, cu miros de sărbătoare, cu gust de vin fiert cu scorțișoară și aud zăpada desprinzîndu-se de pe crengi. Și mă simt la fel de calm și puternic ca și el...

Corneliu ȘTEFANACHE

autentic moment de referință națională și internațională

(urmare din pag. 1)

periențe nucleare, acumulîndu-se, în arsenalul atomic, peste 55 000 focoase, cu o forță de distrugere de circa 20 000 de megatone, adică de 6 000 de ori mai mult decît tot explozibilul folosit în cel de-al doilea război mondial. In același timp, țara noastră se pronunță constant pentru o nouă ordine economică internațională, pentru reglementarea globală a datoriei externe, pentru un climat de securitate și încredere între popoare.

Eforturile consacrate îmbunătățirii vieții politice internaționale au în vedere și asigurarea condițiilor pentru înfăptuirea obiectivelor stabilite de Congresul al XIII-lea al P.C.R., care prevăd accelerarea dezvoltării economico-sociale, ridicarea calității în toate domeniile, dublarea, pînă în 1990, a producției industriale, a productivității muncii și venitului național față de 1980, ceea ce ne va da posibilitatea să ne înscriem în rîndul țărilor mediu dezvoltate, iar pînă la finele mileniului, să asigurăm înfăptuirea prevederilor Programului de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate și trecerea la construcția comunismului.

Fiecare obiectiv, fiecare mare realizare a acestor ani, se leagă de numele și activitatea tovarășului Nicolae Ceaușescu, care, putem spune, gîndește și realizează istoria contemporană a poporului român.

Analiza proceselor și fenomenelor economico-sociale, a legităților care guvernează mișcarea acestora a permis elaborarea unei valoroase construcții teoretice, ce se înscrie ca o contribuție inestimabilă la dezvoltarea gîndirii și practicii revoluționare. Stau mărturie, în acest sens, contribuțiile aduse la definirea etapelor și stadiilor de dezvoltare a țării, a industrializării, transformării socialiste și modernizării agriculturii, fundamentarea conceptului de acumulare în condițiile socialismului, evidențierea contradicțiilor specifi- orînduirii noastre și a posibilităților ca acestea să îmbrace forme antagoniste. Importante contribuții privesc rolul factorilor de suprastructură, al statului, partidului, națiuni evoluția funcțiilor acestuia în actualele condiții. De asemenea, contribuții originale prives viața internațională, definirea raportului c forțe, a principiilor care trebuie să guvernez relațiile dintre state, a cerințelor unei noi ordini economice.

Practic, nu există domeniu sau secto deopotrivă în viața internă și internațională, în care secretarul general al partidului să nu-și fi adus o contribuție originală unanim recunoscută în lume.

Asemenea parametri definesc cea mai fertil perioadă în istoria multimilenară a poporulu român, pe care, în semn de aleasă stimă și distinsă prețuire față de ctitorul ei, o numim „Epoca Ceaușescu". In același timp, grandioasa construcție teoretică și practică face din aniversarea zilei de naștere a secretarului general al partidului, președintele țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu, un autentic moment de referință națională și internațională.

poemele păcii

muncitorii și pacea

Cu sufletele bătătorite de vise
Cu palmele mirosind a împlinire
Trec muncitorii cu fețele lor deschse
Purtînd în destine măreață iubire

Ei strigă adevărul tare pe nume
Sînt liberi și primordiali stăpîni
Muncitorii sînt ale păcii tribune
Sînt ale păcii eterne fîntîni

Ei doresc diminețile cristalului pur
Și vreau cireșul să înflorească mereu
Sufletele lor sînt o cîmpie de azur
Pe care rodește al păcii curcubeu.

anotimp de pace

Sîntem pîinea și sarea acestui pămînt
Sîntem adevărul Carpaților Bărbați
Schijele războaielor în noi au durut
Și dîrz le-am îndurat și ne-am iubit ca frați

Acum sîntem temerari în luminosul mîine
Lanurile țării sînt brațe lungi de pîine
Hainele nădejdii azi ne vin de minune
Copiii noștri sînt ale păcii tribune

Este anotimpul de pace și de țară
Statuile au miros de jertfă curată
Străbunii sînt murmurul tandru de izvoare
Străbunii sînt lumina aceasta înaltă.

Chiriac SAMOILĂ

cîntecul

Cum trece ochiul meu stîng
Crinii păcii cînd îi strîng
Peste tot ce nu mai plîng

Cum trece ochiul meu drept
Peste murmurul din piept
Către tot ce mai aștept

Cum lunecă ochiul stîng
Pe ghioceii din crîng
Pe lacul alb și adînc

Cum lunecă-n ochiul drept
Vulturul muntelui drept
Cînd din basme mă deștept.

Cristian PETRE-ARGEȘ

cunună

Pasărea Cuvîntului, — niciodată blîndă,
furîndu-mi creanga-de-aur a tăcerilor.
Tresaltă verzi depărtări pe calul
înaripat al așteptării.
Invinge-mă! strigă

Cîmpia. Clopotele hohotelor
acestor fluturi ai pîndei își
rotesc numele lor privitoare.
Bat din aripe necontenite mierea
topitului semn, ca un zvon nepereche, —
mlădiu sunet însuflețit
al călătoriei spre pace.

Petreceri nedumerite încă,
ard arcele unor aripi și, totuși,
în fîntînile mîngîierilor, tăcut, neștiut,
licăre trandafirul evanescenței.

Ion SUCIU-BRAȘOV

o zi obișnuită

Sărutul iubitei în dimineața fierbinte
E pace!
Zborul frunzei vibrînd în fereastra deschisă
E pace!
Frumusețea laptelui aburind în ceașcă de lut
E pace!
Șir neîntrerupt de vehicole pe mătasea de-asfalt
E pace!
Mîna întorcînd febril pagina de carte
E pace!
Dispute filologice, arheologice, ornitologice
E pace!
Muzee asaltate oră de oră
E pace!
Simfonia bucuriei dirijată de un copil minune
E pace!
După grădina shakespeare parcul brâncuși
E pace!
Trupul răsfățat în roua ierbii de seară
E pace!

Virginia BURDUJA

soldat cu mitralieră

Li s-a spus: A fost găsit
la treisprezece metri în pămînt
cu mîinile încleștate pe mitralieră
și fața albă ca varul.
Li s-a spus: Ochii nu
i-au putrezit în pămînt și nici
nu și-au schimbat culoarea.

Li s-a spus: A fost
împușcat drept în frunte
în timp ce privea
îngrozit cerul.
Cerul i-a înghețat în ochi,
norii i s-au scurs pe tîmple.
Mîna i-a rămas pe trăgaci;
sîngele ca un
trandafir s-a prelins în fereastră...

Li s-a spus: A fost găsit
la treisprezece metri-n pămînt
în timp ce înălțau o nouă statuie a păcii.
Li s-a spus: A fost adus aici
cu tot cu pămînt, cu tot
cu balast și așezat în vitrină.

Li s-a spus: Așa stă aici de
cinci secole și nu putrezește.

somn

— Iată aceste două case:
una clădită din cărămizi,
alta din mîinile care
au înălțat cărămizi.

— Una clădită din aur și sînge
alta din carnea
din care picură
aurul și sîngele.

— Intr-una să vă zidiți mîinile,
în alta umbra și sufletul.

Nichita DANILOV

brize

între ziduri

La **Condur** era lumină, ar fi fost prea trist să nu fie, din momentul în care am dat peste bietul Gană, la Casa Neterminată, nimeni n-a mai încercat să resuscite **antrenul** din prima parte a nopții, cineva ne supse brusc sevele îmbătătoare, lăsîndu-ne goi ca niște sertare. Și ce frumoasă fusese seara! Cînd am ieșit de la Haivas, cerul era clar, luna, întreagă, bătea tare asfaltul, puteai culege mac, mac Mahon?, punctă ieftin Zarandi, dar cine mai era în stare să rămînă riguros spiritual după vinul băut?, Haivas ca de obicei, nu se-arătase zgîrcit cu paharele, fusese una din serile noastre bune, în care ne regăsirăm, în care simțirăm iar că existăm și nu oricum, ci în formație, în-dura-formație-ingenuă-de-care-trebuie-să-se-țină-seama, cine să țină seama?, mă rog, am luat-o pe la Teatru, pe la Maternitate, în sus, pe sub zidul Goliei, aducîndu-ne aminte că tot pe-aici improvizam, altădată, din mers, pantomime grase, de iarmaroc, ehe!, unde erau anii cînd? Sub zidul mirosind a cofraj și a urină al Casei Neterminate zăcea unul, ne-am apropiat, lîngă el, în picioare, cineva ne făcu semn să ne vedem de drum, am înțeles că cel de jos era mort, luna îi bătea bine fața, plină de vînătăi, hainele rupte, mînjite, cine-i?, îl întrebă Mîntuleasa pe cel ce-l păzea, un poet, făcu efort omul, ce?, urlă Haidia și, de la cei doi, trei pași, treziți definitiv, ne-am holbat la cel trîntit, cine?, mai întrebă o dată Mîntuleasa, unu Tiberiu Miu... molfăi ăla, Tiberiu Mitu Gană, strigă Bliț, vă rog circulați, ne îndemnă cel de lîngă mort, da, mortul, vedeam bine acum, era Gană, și cine l-a..., întrebă repezit Haidia, niște derbedei, știu eu?, vă rog? circulați, din sus, dinspre Independenței, veni un ARO, coborîră nu prea grăbiți cîțiva, de data asta ni se ceru poruncitor să ne mișcăm, ne-am îndepărtat cu spatele, am intrat în Independenței și ne-am continuat drumul spre Copou, ținta fusese, încă de la Haivas, **Condurul**. Acum, năuciți de cele văzute, casa cu geamlîc, miradorul nostru, pandantul celui dintr-un obsesiv Sábato, era, într-adevăr, oaza cea mai indicată.

Am intrat, era o liniște de iatac, prin odăi, în penumbră, grupuri, grupuri, moleșite, gîngurinde, în clinchete moi de pahare, nu ne-a ieșit nimeni înainte, era, de altfel, în obiceiul casei, fără prea multă etichetă, fără marafeturi, în sfîrșit, se ivi dintre cețuri și „jupînul", curaj!, masa voastră e neatinsă și, imediat, văzîndu-ne fețele căzute, ce-i cu voi?, l-am pierdut pe bietul Gană, psalmodie imediat Haidia, pe cine?, zîmbi gazda, și ne împinse spre „firidă", ia priviți, domnilor, priviți și ascultați. Bliț își făcu cruce. Da, acolo, la masa lungă, din lemn nevopsit, masa „plebeilor", Gană, care ne și reperase, își continua una din filipicele lui, cu dreapta întinsă spre noi, cu stînga învăluindu-l pe singurul ce-l asista, părea să tragă deja concluziile: degeaba, plăpînzilor, nu există „dincolo", totul este „aici", în zidurile astea, în masa asta, în capetele astea mai mult sau mai puțin rotunde, știu, asta vă spulberă visurile, vă șubrezește puntea și așa tremurătoare pe care treceți, dar ascultați-mă, ființe rătăcitoare, lăsați dracului toate hocus-pocus-urile religiei și practicați această sfințenie ferită de miracole, sfințenia întru voi înșivă, credeți doar în voi, asta e credința de mîine, veți vedea, n-am putut rezista ispitei de-a ne apropia. Gană se ridică ceremonios, ne fixă pe fiecare pe scaune și, privindu-ne figurile perplexe, rînji: bănuiesc, sublime haimanale, că mă credeați dus, dar iată, exist, EXIST, acest ipochimen de lîngă mine mi-a adus primul vestea că aș zace mort pe sub nu știu ce zid, eroare, iubiților, Tiberiu Mitu Gană nu poate muri într-un șanț, și, la ureche, lui Zarandi, dar să auzim și noi, n-a fost, evident, vorba de mine, au și fost băieții aici, să vadă dacă exist, EXIST, scumpilor, ședeți și, pocnind din degete ca un dansator de bolero, să vină Bazarcă, parcă așa, amice Haidia, nu?, în noaptea asta dau eu...

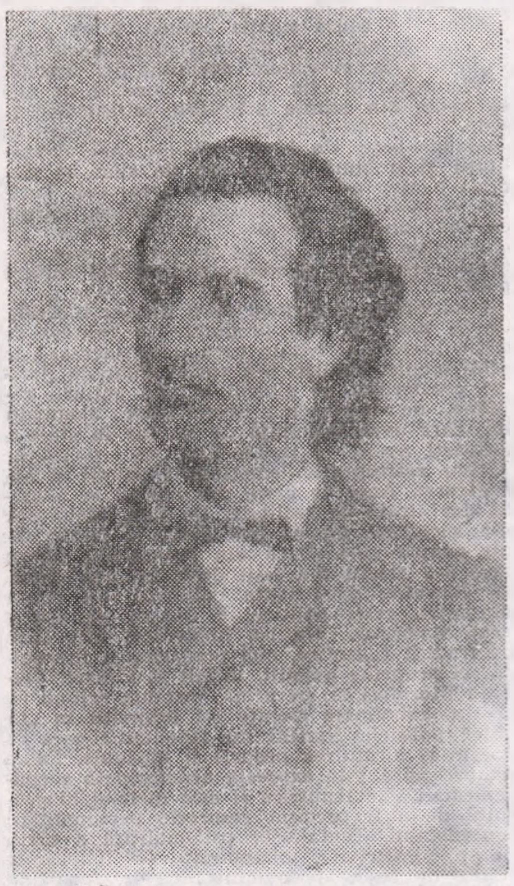
...Și pînă dimineață, în mucezelile călduțe ale „firidei", am gustat din deliciile oferite de Tiberiu Mitu Gană.

Acum, cînd știu prea bine că Gană trăiește și că trebuie să-mi însemn noaptea în caietul galben, de ce nu știu exact dacă, intrînd la **Condur**, am dat acolo, într-adevăr, peste el, de ce-i iau la rînd și-i întreb: alo!, spune-mi, trebuie să notez exact, ești sigur că Gană a fost cu noi în „firidă"? Întins în pat, levantin, cu perna rezemată, înalt, urmărind — dincolo de caiet, prin perdeaua grea, primii fulgi — mai fac încă un număr: alo, Haidia?, iartă-mă că te trezesc, spune-mi, ești sigur că Gană a fost astă noapte cu noi?

Val GHEORGHIU

dialogul artelor

chipul lui Eminescu în grafica și pictura contemporanilor săi



Desen în creion, 66/48 cm, semnat și datat : I. Doiciu, 1890

Dacă chipul lui Eminescu a fost desenat, gravat sau pictat în timpul vieții este o întrebare ce revine mereu în discuție și căreia ne propunem să-i dăm un răspuns, prezentînd atît lucrări de grafică și pictură din timpul vieții sale, cît și pe cele realizate de plasticieni în perioada imediat următoare morții marelui poet. Considerăm necesară această prezentare unitară deoarece cercetătorii, care s-au ocupat și de iconografia eminesciană, au evidențiat numai lucrările de la apusul vieții, lăsînd să se creadă că nu am avea reprezentări plastice decît după trecerea sa în neființă.

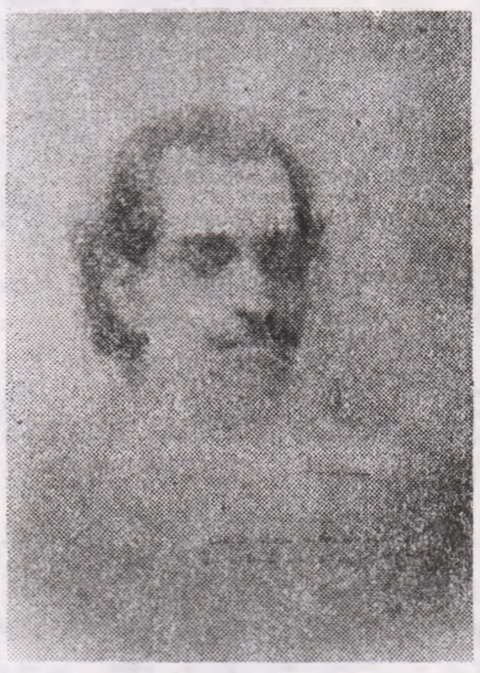
Inainte de a intra în cronologia propusă, credem necesară evocarea relațiilor poetului cu artiștii plastici din epoca sa. Este bine cunoscută prietenia din timpul studenției cu pictorul Epaminonda Bucevschi, „căruia îi admira lucrările", și alături de care străbătuse muzeele vieneze. Biblioteca universitară din Iași, al cărei director a fost din septembrie 1874 — iunie 1875, funcționa în același edificiu care adăpostea la etaj Pinacoteca și Școala de arte frumoase, director fiind pictorul Gh. Panaitescu — Bardasare. După plecarea la București, peregrinînd prin diferite imobile, Eminescu poposește în str. Biserica Enei, ca chiriaș al marelui acuarelist, pictor și fotograf, Carol Popp de Szathmary. Ne întrebăm cum a fost cu putință ca nici Szathmary să nu imortalizeze chipul ilustrului său chiriaș într-o lucrare de artă prin multiplele-i tehnici abordate (fotografie, pictură, grafică). Cînd a realizat desenul în tuș **Concert la Teatrul cel Mare** a notat pe verso : „În public : Eminescu". Dacă cea mai prestigioasă personalitate din desenul amintit era Eminescu, revenim și ne întrebăm, de ce nu s-a realizat o lucrare de proporții cu chipul lui Eminescu ? De altfel, în desenul lui Szathmary nu se poate distinge poetul. Nu e decît o legendă. De aceea, credem că marea personalitate a lui Eminescu intimida artiștii plastici contemporani, considerîndu-i lipsiți de orice „umbră de talent adevărat", în afară de Grigorescu pe care „îl socotea un exponent de seamă al artei plastice românești". Cele cîteva „chipuri" se datorează unor comenzi din partea oamenilor de litere, graficienilor rămînîndu-le doar să reproducă, cu mai multă sau mai puțină fidelitate, una din fotografiile primite o dată cu comanda.

Prima reprezentare grafică cu chipul lui Eminescu o considerăm a fi **Portretul de autor**, de pe forzațul volumelor de **Poesii** editate de T. Maiorescu începînd cu anul 1884 sau chiar dec. 1883, (după cum rezultă dintr-o scrisoare a editorului către poetul aflat la Viena la tratament). Acest miniportret de numai 30 mm. (cel de la ediția a treia — 1888 — era de 33 mm) reproduce, cu mici intervenții, fotografia poetului din februarie 1878 executată de Fr. Duschek, pentru medalionul „Junimii". Multiplicarea acestei gravuri s-a efectuat la stabilimentul grafic „Socecu et Teclu", așa după cum se poate observa în ediția a doua (1885) și a fost răspîndit în rîndurile cititorilor în cîte o mie de exemplare pentru fiecare ediție, inclusiv cea din 1889 apărută postum.

Din biografie și mărturiile celor ce l-au cunoscut nu rezultă că Eminescu și-ar fi sărbătorit vreodată onomastica sau aniversarea. Cum arată N. Georgescu, data nașterii nici nu era încă bine cunoscută : colegii de la „Fîntîna Blanduziei" o prezintă ca fiind cea de 8 nov. 1848, iar în registrul „Junimii", era trecută cea de 20 decembrie 1849. Abia în 1891 se află adevărata dată a nașterii : 15 ianuarie 1850. Și totuși, surprinzătoare pentru noi, rămîne tipărirea portretului lui Eminescu în numărul din 13/25 ianuarie 1885 al revistei „Familia", însoțit de un amplu articol evocator, tocmai în momentul cînd marele poet împlinea vîrsta rotundă de 35 de ani. După ce arată împrejurările în care l-a debutat pe poet și cum i-a schimbat numele Iosif Vulcan notează : „...noi l-am prezentat prima oară publicului, cu cea mai mare plăcere venim dar să-i aducem tributul stimei, punînd în fruntea acestui număr portretul său". Celui care a intuit în autorul poeziei **De-aș avea** pe poetul național nu i-a fost greu, credem noi, să întîmpine și aniversarea a 35 de ani de la naștere, pentru a-l omagia, publicîndu-i portretul realizat de graficianul vienez Th. Mayerhofer și multiplicat de stabilimentul grafic C. Angerer V. G. ph. Această aniversare a lui Eminescu se petrecea tocmai în momentul cînd se afla internat de mai bine de o lună în spiritul Sf. Spiridon din Iași, unde stătea cu piciorul în ghips. Portretul inspirat tot din cea de a doua fotografie, apărută în numărul din 13/25 ian. 1885, a rămas aproape necunoscut. Acesta a fost reprodus și în numărul îndoliat al revistei „Familia" din 25 iunie 1889, ca ultim omagiu adus Luceafărului poeziei românești de revista care l-a debutat. De aici a fost reprodus în albumul **Vreme trece, Vreme vine,** și apoi reluat și în alte publicații. Același grafician, Th. Mayerhofer, a mai realizat o litografie cu chipul lui Eminescu, prin anul 1888, de data aceasta inspirîndu-se din ultima fotografie a poetului, executată de Jean Bielig în noiembrie 1887. În ceea ce privește pictura, în timpul vieții poetului, se cunoaște doar o singură lucrare datorată Corneliei Emilian, fiica lui Ștefan Emilian. Această informație o aflăm într-o corespondență a Hanrietei Eminescu din 28 sept. 1888 către mama acesteia, care se entuziasma : „M-am bucurat că surioara mea a lucrat portretul lui Mihal". Portretul amintit s-a păstrat în Pinacoteca ieșeană, după cum consemnează Ion Scurtu, de unde a dispărut. Totuși, aici se păstrează un portret Eminescu, datorat lui C. D. Stahi din anul 1909, lucrare modestă ce reproduce cu fidelitate prima fotografie a poetului.

Revenind la grafică, trebuie să arătăm că dispariția prematură a genialului poet a determinat tipărirea în mai multe reviste a chipului său în chenar. Astfel, revista „Universul literar — săptăminal", din 19 iunie 1889, publică portretul poetului lucrat de un gravor anonim, pe care Elena Ciornea și Barbu Brezianu („Viața românească", br. 4—5, 1964) îl conosideră ca fiind prima imagine cu chipul lui Eminescu. Aceștia nu cunoșteau imaginile din timpul vieții ? Nu e de mirare ! Deoarece, „Fîntîna Blanduziei" din 16 iulie 1889 publică un portret Eminescu datorat graficianului. A. Rietz, pe care Augustin Z. N. Pop îl prezintă ca fiind primul desen în timpul vieții poetului. Ori acest desen, realizat după ultima fotografie a fost executat la comanda redactorilor revistei ce-l avusese pe Eminescu în fruntea ei și, deci, nu era decît un omagiu postum. De aici înainte se intîlnesc tot mai multe informații referitoare la chipul lui Eminescu. Menționam pe cele privitoare la inițiativa studenților de la Școala de Arte frumoase, care pentru a aduna fonduri pentru bustul poetului, de la Botoșani, au „realizat două tablouri în tuș organizînd cu ocazia aceasta o loterie în valoare totală de 600 lei, după cum se arată în „Drapelul" din 13 mai 1890. Și tot din acest an datează și tabloul în creion semnat „I. Doiciu — 1890", ce se păstrează în colecția pictorului Dumitru Foca. Mai amintim și activitatea graficianului gălățean Leonard Salmen, care a realizat primele încercări de grafică a operei eminesciene, reprezentînd și chipul poetului în unele peisaje luxuriante, comopoziții nu totdeauna adecvate și realizate plastic. Ceea ce am prezentat, aici, nu au fost decît realizări la comandă ale unor artiști aciuați pe lîngă atelierele de multiplicare sau ale graficienilor unor reviste. Există, totuși, o lucrare aparte : e vorba de desenul în cărbune executat de Ștefan Lucian, în perioada cînd acesta se afla la studii la München. Acest desen a fost trimis lui Titu Maiorescu în anul 1890, cum arată Petru Comarnescu, dar criticul nu l-a publicat. O va face cu mult mai tîrziu autorul său. Astfel, în ziarul „Seara", din 16 iunie 1914, Ștefan Luchian a marcat comemorarea a 25 de ani de la nașterea marelui poet, prin acest desen azi dispărut, sub care pictorul transcrise două versuri din poezia **Din valurile vremii** : „Zadarnic după umbra ta dulce le întind : / Din valurile vremii nu pot să te cuprind !". Așa cum au remarcat Elena Ciornea și Barbu Brezianu „cuvintele lui Eminescu, așternute sub propria-i imagine au semnificația mărturisirii neputinței artistului de a realiza adevăratul portret la care năzuia". Probabil că acest sentiment a fost încercat și de alți artiști din generația Luceafărului poeziei noastre. Totuși, nutrim convingerea că cercetări viitoare vor scoate la iveală și alte opere plastice cu chipul poetului, realizate, poate, chiar în timpul vieții.

Victor MACARIE



Desen în cărbune de Ștefan Luchian (1890) publicat în ziarul „Seara" din 16 iunie 1914



Gravură de Th. Mayerhofer („Familia" din 13/25, ianuarie 1885)

românii în istoria universală

Recent, sub egida Universității „Al. I. Cuza" Iași, un colectiv de cercetători prestigioși din cadrul catedrei de istorie națională și universală a Facultății de Istorie-Filozofie și a Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol" Iași, (Coordonatori : I. Agrigoroaiei, Gh. Buzatu, V. Cristian) a scos de sub tipar un volum de studii care, sîntem convinși, va fi primit cu îndreptățit interes nu numai de cercetătorii de specialitate ci, deopotrivă, de toți cei dornici să cunoască, mai în profunzimea ei, istoria minunată a poporului român. De la început ținem să ne exprimăm adeziunea la titlul volumului, autorii omițind, în mod deliberat, termeni mai cunoscuți ca **rolul** sau **locul** românilor în istoria universală. În forma pe care autorii au adoptat-o „titlul poate părea mai puțin precis, dar ni se pare mai suplu și, deci, mai cuprinzător". Cercetarea istorică actuală neputînd duce la realizarea unei sinteze privind românii în istoria universală, care să nu fie lacunară „fie sub raportul informației, fie sub acela al interpretării", totuși, acumulările cantitative și calitative din ultimul timp oferă un cîmp larg de noi cercetări și investigații. Considerînd volumul ca o încercare de încadrare a istoriei românilor în istoria universală, autorii au avut în vedere că „aceasta nu se poate realiza decît privindu-se ambele domenii în evoluția lor. Dezvoltarea istoriei naționale a cunoscut faze deosebite, cu posibilități diverse de afirmare și de raportare la universal", după cum un element important în încadrarea istoriei românilor în istoria universală îl constituie surprinderea specificului celei dintîi în raport cu ultima, cunoscut fiind faptul că românii, în evoluția lor istorică, au străbătut aceleași trepte ca întreaga societate europeană, dar fiecare epocă are, în cazul nostru, și importante particularități.

Volumul examinează o varietate de probleme și aspecte ca : istoriografie, relații politice internaționale, contacte economico-sociale, influențe și interferențe culturale, imaginea românilor în izvoare străine etc., în diferite etape și momente ale istoriei noastre. Studiile se diferențiază nu numai prin întinderea lor, ci și prin maniera de abordare a tematicii : de la analiză la sinteză, de la semnalare la aprofundare, de la reluarea și confirmarea unor puncte de vedere cunoscute la formularea unor concluzii sau sugestii, menite să deschidă noi perspective. Pe lîngă autori cunoscuți pentru lucrările de referință cu care și-au înscris numele în istoriografia română contemporană, în volum semnează și autori mai tineri, promisiuni certe în cercetarea de specialitate. Structura volumului, care are la bază necesitatea valorificării, într-o primă etapă, a unor cercetări și investigații atente în arhive și biblioteci din țară și străinătate, confirmă constatarea că rolul și locul românilor în istoria universală se confundă, în bună măsură, cu procesul devenirii noastre ca popor și națiune, cu preocuparea de a ne realiza misiunea istorică, de a fi un factor de stabilitate, de progres și civilizație în această parte a lumii, factor afirmat cu putere în perioada modernă și contemporană. Poziția românilor este urmărită atît din interior spre exterior, cît și din afară spre înăuntru. Este suficient să facem o parcurgere a titlurilor din volum pentru a ne da seama de această idee. De la procesul de etnogeneză și pînă în zilele noastre, străin de orice izolare și dornic mereu să știe „ce se întîmplă în lume", poporul român s-a încadrat activ, într-o manieră, putem spune, caracteristică, în marile acțiuni și curente de idei menite să asigure dezvoltarea liberă a popoarelor, ridicarea lor pe noi trepte de civilizație. De asemenea, în volum se subliniază cu convingere ideea că : „refuzînd o poziție de neangajare ce i-ar fi puutt situa la periferia lumii, românii și-au afirmat dintru început aspirația de a prospecta orizonturile istorice cele mai largi. Această opțiune, afirmată de români încă de la origini, explică obîrșia, puterea și constanța vocației lor pentru universal". Foarte bine scot în relief autorii volumului încadrarea istoriei românilor în contextul universal în care s-a desfășurat, aceasta (istoria națională) fiind o parte componentă a istoriei universale. De fapt nici nu s-ar putea concepe ca în evoluția sa, fiecare popor sau stat să nu stabilească numeroase și complexe legături cu alte popoare sau state. Studiile pertinente ale unor recunoscuți specialiști tratează evoluția istoriei românilor în context internațional, cu dubla ei consecință. Pe de o parte, evoluția ei internă este influențată, într-o anumită măsură, de factori externi — situația politică internațională, conjunctura economică, climatul cultural. Pe de altă parte, fiecare popor își aduce contribuția la progresul economic și spiritual al omenirii, după cum acțiunea sa contribuie la conturarea contextului politic internațional. De asemenea, volumul scoate cu convingere în relief ideea că „în îndelungata sa istorie, poporul român și-a găsit temelia în el însuși", chiar dacă împrejurările au făcut ca dezvoltarea sa să se realizeze într-un complex context internațional. Apariția acestui volum vine să demonstreze o dată în plus realizările școlii istorice ieșene, seriozitatea cu care sînt tratate principalele evenimente ale istoriei naționale în context internațional, contribuția poporului român la promovarea nobilelor idei de pace și colaborare între națiunile lumii. Firește aceste cîteva rînduri sînt departe de a fi putut cuprinde bogăția de fapte și semnificații oferită de studiile reunite în volum. Toată această problematică este însă înfățișată pe larg, cu o argumentație istorică solidă, în considerațiile la volum (p. VII—XLVIII). Deosebit de binevenită socotim anexarea la finele volumului a unui indice general, util pentru cei ce doresc să urmărească numai anumite aspecte ale bogatei tematici tratate.

Recomandînd cu căldură acest volum sîntem convinși că toți acei ce iubesc istoria patriei vor găsi răspuns la multe din temele ce-i interesează.

C. I. GÂRNEAȚĂ

cronica

Sadoveanu om de teatru

D. Ivănescu a scos la Editura Junimea o carte despre Mihail Sadoveanu — om de teatru. Ediția, cuprinzînd încercările dramatice ale prozatorului, precum și textele teoretice risipite în programe de sală și interviuri, era așteptată de cîțiva ani buni. Autorul acestei antologii m-a și ajutat în 1980 într-o documentare asupra activității lui Sadoveanu în domeniul teatrului, avînd la dispoziție nu numai colecția programelor de sală și a revistei *Teatrul,* care a apărut sub direcția lui Sadoveanu (s-au tipărit, în total, 17 numere, cel dintîi datat 21 octombrie 1912, ultimul — 17 februarie 1913), dar și copii manuscrise ale textelor dramatice sadoveniene. În 1980, D. Ivănescu identificase prelucrarea *Zile(le) vesele după război,* localizată după piesa lui Labiche *Les vivacités du capitaine Tic.* Adaptarea a fost reprezentată la 19 ianuarie 1912 și conține suficiente elemente autohtone. Acțiunea se petrece, în spectacolul de la Iași, în România anului 1877. Copiile dactilografiate care s-au păstrat atestă mai multe versiuni de spectacol, adaptate la conjuncturile politice: într-una din ele, acțiunea este deplasată, în timp și spațiu, în perioada războiului balcanic.

Sadoveanu nu a fost, la drept vorbind, un autor dramatic. *Zile vesele după război* nici nu este semnată la premieră : în dreptul autorului se trece „anonim". În programul de sală piesa este atribuită „unui călugăr de la Mănăstirea Neamț". Un an mai tirziu, revista „Teatrul" (nr. 16 din 10 februarie 1913) anunță reluarea reprezentațiilor. Autorul nu este numit (trei asteriscuri marchează pe autorul anonim), dar piesa nu mai este atribuită călugărului de la Neamț, iar piesa e proclamată „comedie originală". In *Cuvintul înainte* la deschiderea stagiunii 1913/1914, Sadoveanu consideră, sub semnătură, *Zile vesele...* drept o prelucrare : „Citeva localizări se pot adăogi la acest ciclu de lucrări originale și traduceri în versuri : *Floarea de răsură,* comedie în două acte ; *Ziua Dochiei,* comedia într-un act de autorul altei prelucrări cunoscute, *Zilele vesele după război*". Ca să închei discuția asupra piesei, voi spune că adaptarea conține note lirice și realiste într-un amestec propriu prozei sadoveniene. Textul e cel mai bine orchestrat între toate adaptările, localizările, prelucrările lui Sadoveanu, dar comicul de situație îi aparține, în întregime, lui Labiche.

O adaptare trebuie să fie și *Ziua Dochiei,* de vreme ce Sadoveanu însuși o anunță ca atare în fragmentul citat (col. „Foi volante", programe de teatru, stag. 1913/1914, f. 3). Nici D. Ivănescu, nici subsemnatul, nu am izbutit să descoperim originalul. La un moment dat („România literară" nr. 45, 6 nov. 1980) am fost pe punctul să consider că piesa este una și aceeași cu o altă posibilă adaptare sadoveniană, menționată sub titlul *De ziua mamei* și reprodusă, acum, în antologia lui D. Ivănescu. In fapt, *Ziua Dochiei* s-a reprezentat la 12 octombrie 1913, în spectacol-coupé cu *Zorile* lui Șt. O. Iosif.

Ziua Dochiei e o farsă destul de naivă, cu acțiune lineară și caractere adaptate în grabă la împrejurări sociale românești. De vreme ce însuși autorul tratează textul drept prelucrare, ne putem îngădui să-l socotim o prescurtare a unei versiuni originale ceva mai complicate. In numai treizeci de pagini, un cuplu de tineri care abia se cunosc, se hotărăsc să se căsătorească, descoperind afinități inefabile. În versiunea tipărită, piesa nu se susține decît prin atmosferă. Sadoveanu, din cîte mi-am putut da seama din textele publicate în *Preocupări de teatru,* a intervenit cu o atmosferă moldovenească tipică peste materialul de viață venit de aiurea. Dragostea reciprocă, iscată împotriva evenimentelor între Mihai și Ecaterina, are un ce romanesc. Interesantă este metoda localizării. Caracterologic, personajele nu se disting de model, dar amănuntul de viață cotidiană joacă un rol cum nu se poate mai important. Felul în care părinții copilei hotărăsc măritișul și petrecerea pe care se pregătesc să o dea, dau piesei un aer autohton.

Se și poate medita pe marginea acestor localizări, cu care ne-a obișnuit și o parte din dramaturgia lui Alecsandri. Scriitorii veniți la conducerea Naționalului din Iași au continuat, fără șovăire, o politică de repertoriu național. Cînd nu au găsit-o, au recurs la tot soiul de subterfugii, prin care au impus o concepție proprie cu privire la raportul între dramaturgia națională și dramaturgia autohtonă. „Am multă admirație pentru clasici, notează și Sadoveanu, dar dacă aș da numai operele lui Sofocle, ale lui Euripide, ale lui Shakespeare sau Molière, firește că aș înălța sufletul cîtorva dar n-aș stabili nici o legătură sufletească puternică între acești clasici și marea majoritate a spectatorilor". Mai departe urmează o frază la care Lovinescu ar fi subscris oricînd : „Ca teatrul să fie o școală, trebuie să se adreseze direct și sufletului și inteligenței și concepției moderne de viață a publicului. Ceea ce interesa pe Sofocle nu mai interesează pe contemporani. Frămîntările și problemele sociale din vechea Atenă nu mai au decît un răsunet vag în epoca aburului și electricității". Este vorba aici de un raport între național și universal, între temporal și atemporal cu care nu pot să fiu de acord. Ceea ce interesa pe Sofocle nu poate să nu intereseze în epoca aburului și electricității.

De ziua mamei, piesă pe care Sadoveanu o anunță pentru stagiunea 1910/1911, e o melodramă într-un act, pe un subiect în linia teatrului lui G. M. Zamfirescu, de mai tîrziu. Desconsiderîndu-se ca autor dramatic, Sadoveanu a dat cîteva producte de serie, în care se aude, cu toate acestea, un glas original. Melodrama e la vedere : Maria Hasnaș, femeie încercată de viață, primește, de ziua ei, vizita bărbatului cu care a făcut un copil ilegitim. Fiul, pus la curent cu trecutul familiei, îl alungă pe tată, solidarizîndu-se cu mama.

In textele dramatice atribuite lui Sadoveanu se remarcă dezinteresul pentru motivația epică. Acțiunea este rezumată la maximum, iar punctul culminant, de obicei convențional, rezolvat în cîteva secvențe, „deznoadă" fără a împăca toate contradicțiile. Textele dramatice semnate de Sadoveanu se prelungesc, în mod epic, în interiorități neexplorate.

Din antologie lipsește prelucrarea după *Irozii (Vicleimul),* pe care Sadoveanu a „refăcut-o în haina sufletului popular" dimpreună cu Sandu Teleajen, lucrînd amîndoi pe versiunea lui G. I. Teodorescu. Textul de regie păstrat în arhiva indică și cîțiva interpreți ai spectacolului (Doroșcanu, Codrescu — St. —, Dăncinescu, N. Botez, C. Sava, Silvia Ionașcu, M. Davidoglu). Text ritualic, *Irozii* are o puternică amprentă folclorică. Intervențiile lui Sadoveanu și Sandu Teleajen sînt greu de detectat, „arhaizarea" limbajului făcîndu-se în context lingvistic vechi. E probabil că autorii au îndepărtat imixtiunile lexicale moderne, curățind, în același timp, „poezia" textului.

Sadoveanu a lucrat, cel puțin parțial, la traducerea după *Hamlet* (în tălmăcirea lui Gr. Manolescu). Manuscrisele păstrate atestă intervenția lui Sadoveanu. O altă piesă, în traducere, la care Sadoveanu a lucrat este *Corbii* de Henri Beque, predată comitetului de lectură al teatrului la 22 august 1915. Textul traducerii după *Hamlet* s-a păstrat în original. In caietul, aflat în prezent la Arhivele statului din Iași, traducerea este semnată de M. Sadoveanu și Gr. Manolescu. Textul comediei *Corbii* e reprodus integral în nr. 3/1980 al revistei *Manuscriptum,* dimpreună cu o prezentare de D. Ivănescu. Spectacolul nu s-a mai pus în scenă.

Dramatizarea după romanul *Șoimii — Neamul Șoimăreștilor* — este făcută în colaborare cu Mihail Sorbul. Acțiunea se axează pe romanțul sentimental. În speranța concentrării dramatice, Sadoveanu se adresează unui om de teatru. Excelent constructor de piese, M. Sorbul și-a dat seama că materialul nu se pretează la o compoziție de tip dramatic. Eposul este copleșitor. Autorii sînt constrînși la o construcție de tip baladesc. Chiar și în această formă, ei se văd puși în situația de a monta în decor realist (sînt opt spații de joc !) o acțiune romantică. Piesa s-a reprezentat în stagiunea 1934/1935. Succesiunea rapidă a tablourilor a ridicat, probabil, importante dificultăți de montare. Cadrul realist este indispensabil, în cîteva tablouri, atmosferei.

Pentru cursivitatea epică și conflictuală, autorii concentrează materia în secvențe de realism liric, alternate cu secvențe dramatice dense, rezolvate în manieră romantică. Figurile centrale (Tudor Șoimaru, Magda Orheianu, Stroe) sînt și ele concepute în manieră romantică. Acționate de pasiuni devastatoare, locuite de demoni ai afectelor ori ai voinței, personajele sînt previzibile, deși susținute cu patetism înalt. Aparițiile secundare au mai mult relief, dar aparțin unei alte convenții teatrale, de unde și nota artificială a întregului.

Dramatizarea ar merita mai multă atenție decît i se acordă. Ea e superioară, în multe privințe, pieselor istorice ale lui Iorga. Luptele intestine din Moldova lui Tomșa se pot rezuma la problema înstrăinării pămînturilor răzășești.

Alte două texte, atribuite lui Sadoveanu, *Domnu Popoviciu* și *Un mic incident,* stau sub... incidența unui teatru de tip pirandellian. *Domnu Popoviciu* este de-a dreptul o scenetă comică, un exercițiu de dialog caracterizant, cu elevi corigenți, care dau, din greșeală peste profesorul examinator, luîndu-l drept altul, iar *Un mic incident* prefigurează pe Ion Sava din *Lada :* sufleurul unui teatru își uită îndatoririle din pricină că îl înșeală nevasta. Sadoveanu dezvoltă un „teatru în teatru" cu tristețe de „dureri înăbușite".

Mai însemnat ca om de teatru, Sadoveanu a fost în calitatea lui de director al Teatrului Național din Iași. Textele programatice nu sînt toate revelatorii, multe din ele fiind reluate, cu foarte mici modificări. Sadoveanu s-a lovit de greutăți administrative ca și insurmontabile, dovedindu-se un organizator, un gospodar fără cusur. Cîteva dintre scrisorile pe care le adresează Autorității ar merita să fie citate în întregime, în folosul genului epistolar. *Preocupări de teatru* încearcă să-l cuprindă pe Sadoveanu în calitatea lui, pasageră, de om de teatru. Legăturile lui Sadoveanu cu teatrul n-au încetat o dată cu plecarea lui din directorat. Ele au continuat să existe mult după aceea, Sadoveanu rămînînd în Comitetul de lectură al teatrului. Ediția lui D. Ivănescu, după știința mea, cea mai completă din cîte s-ar fi putut tipări la ora aceasta asupra activității lui M. Sadoveanu în domeniul teatrului, vine să ne lămurească asupra cîtorva aspecte perene.

Val CONDURACHE

Mihail Sadoveanu, **Preocupări de teatru,** Ed. Junimea, 1986.

Omul Maiorescu

Biografia n-a fost niciodată răsfățata criticii noastre. Mai că s-ar putea vorbi de un complex al biograficului, manifestat prin refuzul a tot ceea ce nu aparține formal operei literare propriu-zise. Deviza separării artisticului de persoana autorului, a absolutului de relativ, a eternului de trecător, lansată de Maiorescu, a făcut o strălucită carieră, de pe urma căreia biografia n-a avut decît de pierdut. Spre a nu fi bănuiți măcar de „personalități", criticii și-au reprimat în scrierile publice firească înclinare spre cunoașterea semenilor și definirea substanței lor umane, eliberînd-o doar în textele private, ce trădează o enormă sete de lumesc. O bună vreme, biografia a rămas în seama istoricilor, care i-au conferit ariditate, și a beletriștilor de ocazie, care au despuiat-o de adevăr în numele ficțiunii duioase și, uneori, dubioase, critica rezervîndu-și domeniul esteticului, în care caz a fost judecătorească, și al ideologicului, fiind atunci sociologică, politică, etică, uneori și psihologică. Nici măcar un critic de factura lui Ibrăileanu, el însuși suflet complicat și fragil, n-a cutezat să iasă dintre hotarele literaturii și să vadă în autor un personaj mai instructiv în destule privințe decît eroul de ficțiune. *Viața lui M. Eminescu,* prima noastră biografie veritabilă, făcea o breșă în tradiția pe cît de solidă pe atît de ostilă, acordînd persoanei artistului locul meritat. Însă ea a fost departe de a instaura, la rîndu-i, o tradiție. Prețuirea cu care a fost înconjurată s-a datorat, între altele, subiectului, intrat în mitologia națională, și evidentelor însușiri literare. Tratată ca excepție, *Viața lui M. Eminescu* nu avea cum determina o schimbare de mentalitate, astfel că statutul biografiei a continuat să rămînă incert:. E, de altfel, semnificativ că, pînă să apară alte biografii demne de atenție, se vor scurge destui ani. Nici azi, după o jumătate de veac, ele nu impresionează prin număr, răstimpul înregistrîndu-le pe cele datorate lui Șerban Cioculescu (Caragiale), Al. Piru (Ibrăileanu), Adrian Marino (Macedonski), G. Munteanu (Eminescu), I. Bălu (Călinescu), Z. Ornea(Gherea, Maiorescu), Mircea Anghelescu (Heliade). Și așa însă, ele au contribuit decisiv la, pe de o parte, apropierea publicului larg de literatură și la, pe de altă parte, mai dreapta înțelegere a operelor înseși.

Devotat recent acestui gen de cercetare, anunțînd și alte proiecte ispititoare, Z. Ornea promite să devină Maurois-ul nostru. Îi lipsesc, e drept, darul formulărilor memorabile al aceluia și fibra de moralist, tipic franțuzească, compensate în oarecare măsură de perfecta stăpînire a subiectelor. Descins în biografie din cercetarea curentelor ideologice, unde întinderea e la ea acasă, și-a ales personajele dintre critici, Gherea și Maiorescu, urmăriți pas cu pas pe cărările vieții. Amîndouă cărțile pun în valoare posibilități greu de bănuit din anterioarele studii, intuiție psihologică și dispoziție pentru analiza fenomenelor sufletești, încît avem tot dreptul să regretăm că Z. Ornea nu și-a fructificat vocația cu un ceas mai devreme. Sprijinit pe o documentație întinsă, din care nu se îndură să lase nimic deoparte, avansînd din aproape în aproape, dar călăuzit de o justă idee a întregului, nespectaculos, însă consistent, preocupat în mai mare măsură de adevărul observațiilor decît de plasticitatea lor, repetîndu-se chiar supărător adeseori, probabil pentru a ne reaminti sensul interpretării, atent la dedesubturile informației, cîntărite cu spirit critic, deși operația verificării izvoarelor putea fi lăsată, fără substanțiale pierderi, deoparte, reținîndu-se doar rezultatele ei, Z. Ornea se dovedește un biograf de nădejde. *Viața lui Titu Maiorescu,* al cărei prim volum se încheie prin consemnarea divorțului de prima soție, marchează și un vizibil progres al biografului, care a cîștigat în adîncime și în franchețe. Viața lui Gherea se resimțea de pe urma simpatiei autorului pentru personaj, tratat cu un plus de îngăduință și, de aceea, lăsînd păgubitoarea impresie de simplificare și părtinire. Prin comparație, lui Maiorescu nu i se face nici o concesie, ceea ce, judecînd la rece, e un beneficiu, mulțimea luminilor și umbrelor sporindu-i complexitatea. E mai plin de viață Maiorescu scrutat cu necruțare decît Gherea pictat cu evlavie. Și a mai cîștigat ceva estimp Z. Ornea, anume fluență epică. Drept e că și subiectul l-a favorizat. Viața lui Maiorescu este prin ea însăși suficient de epică, palpitantă aproape, momentele de tensiune succedîndu-se în ritm alert din copilărie pînă la moarte. Cine i-a citit jurnalul și corespondența nu se poate să nu fi remarcat linia narativă a potențialului Bildungsroman. Asta nu scade, firește, cu nimic meritele lui Z. Ornea, care a știut să fructifice copioasa materie brută. Nu e cu totul un alt Maiorescu. Portretul conturat de Lovinescu la centenarul nașterii junimistului nu e contrazis în datele fundamentale, ci numai adîncit și nuanțat. Nouă e la Z. Ornea dispunerea accentelor, grație accesului la Epistolarium, necunoscut lui Lovinescu. Deloc neglijabil, ascendentul documentar permite nu doar completarea porțiunilor pentru care jurnalul tace, dar și clarificarea numeroaselor însemnări de o enigmatică lapidaritate de acolo, pe nedrept invocate ca semne ale olimpianismului, cînd erau fie urmarea discreției, fie a grabei. Nici scrisorile nu fac exces de sinceritate. Orgoliosul Maiorescu nu se mărturisește pînă la capăt nici rudelor, nici prietenilor. Nici chiar lui însuși. Dar coroborînd datele jurnalului și ale corespondenței, ceva din lăuntrica alcătuire a Maiorescului tot se înfiripă și acest ceva îl discerne și îl pune în prim plan Z. Ornea. E o lectură aproape detectivistică, pîndind clipele cînd severul autocontrol slăbește. Oare slăbește el într-adevăr ? Nu e cumva o capcană destinată urmașilor ? Putem admite fără să clipim că vigilentul Maiorescu, care a găsit mijloace să înșele o epocă asupra adevăratei sale firi, a lăsat să-i scape mărturisiri decisive ? Și încă în pagini pe care le-a revăzut de cîteva ori cu creionul în mînă ? O minimă rezervă e indispensabilă nu doar în privința informațiilor interesat augmentate (a se vedea, bunăoară, epistolele expediate tatălui în perioada studiilor pariziene), dar și a acelora frapant de sincere. Maiorescu nu minte nicăieri cu bună știință, însă — la fel ca în disputele cu adversarii de idei — rostește numai jumătate de adevăr, jumătatea favorabilă.

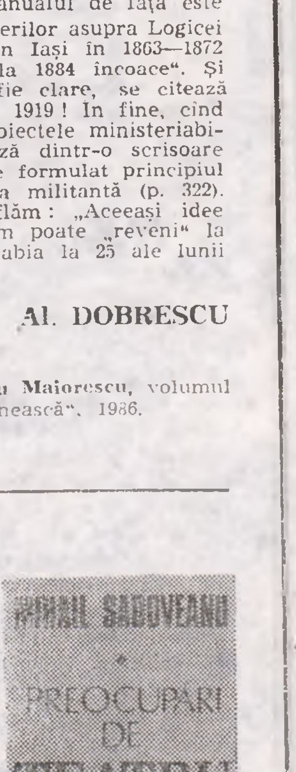
Probabil că nici o altă personalitate a culturii românești n-a fost animată într-un asemenea grad de năzuința de a deveni cineva, elaborîndu-și pentru aceasta un plan de acțiune și o conduită, urmate în pofida tuturor obstacolelor. Pentru Maiorescu nu există piedici de netrecut. Și în viața publică, și în aceea particulară, el are soluții pentru toate împrejurările. Și nu de orice fel, ci radicale. „In lături !" nu e doar lozinca de circumstanță a criticului decis să-și ridiculizeze adversarul, ci un *modus vivendi.* Omul Maiorescu își rezolvă problemele tăind noduri gordiene, desființîndu-le. Intîmplarea nu prea încape în viața lui Maiorescu, care-și proiectează ascensiunea și și-o înlesnește cu o răceală și o abilitate puțin obișnuite. De la juvenila amenințare : „O să le arăt eu măgarilor de vienezi ce e un român !", datînd din 1856, energiile ființei și-au descoperit ținta și nimic nu le mai poate abate din drum. Pare scandalos să rostești, în ce-l privește, cuvîntul *arivist,* dar adevărul e undeva pe aproape. Mai trebuie adăugat că victoriile repurtate, datorită cărora a urcat pe treptele ierarhiei sociale pînă aproape de vîrful scării, au fost obținute cu o extraordinară economie de mijloace. El nu se aruncă orbește, purtat de entuziasm, ci își calculează șansele, alegînd în deplină cunoștință de cauză soluția optimă. E un jucător, nu de noroc, ci de inteligență, decis a-și valorifica la maximum posibilitățile. Spiritul fundamental practic al lui Maiorescu de aici se vede, din știința adecvării mijloacelor la scop. Schimbătoarei șanse îi preferă socoteala cu sînge rece. Un hiperdezvoltat simț al realității și o bună cunoaștere de sine își dau mîna pentru a-l împiedica să greșească. Tînărul captivat de speculația filozofică, părînd destinat unei existențe de ascet, străine de omeneștile patimi, se devotează în cele din urmă efemerului și conjucturii, făcînd carieră politică. Posteritatea s-a întrebat adesea de ce n-a sacrificat Maiorescu totul pentru filozofie, de ce n-a fost mai productiv în calitate de critic literar, activitate care îl consacrase în ochii opiniei publice. S-a vorbit chiar de „jertfa" creatorului pe altarul binelui culturii române, de înțelegerea necesităților momentului, care avea trebuință de un ins în stare a despărți apele de uscat. Este un punct de vedere retrospectiv, emoționant pe cît și sacrificarea Anei de către preaiubitul ei Manole, dar străin de realitate. De fapt, Maiorescu n-a sacrificat nimic ; mai precis a jertfit totul pentru sine. Dacă din potențialul filozof care s-a crezut n-a ieșit decît un bun dascăl de filozofie, dacă fapta culturală s-a retras dinaintea celei politice, e pentru că așa a vrut Maiorescu. Nu l-a împiedicat nici lipsa de tradiții filozofice, nici precaritatea literaturii, ci propriile ambiții, infinit mai mari. Studiile filozofice și, pe urmă, instanța criticii au fost trambulinele menite a-l propulsa în „tăriile" politicii. Nimeni nu face decît ceea ce voința și alcătuirea proprie îi îngăduie. Fapta maioresciană este expresia nedeformată a configurației sale lănutrice și este meritul biografului de a fi precizat resursele personalității junimistului. Tenta ușor psihanalitică a cărții nu e nepotrivită, dimpotrivă — limpezește liniile de forță ale omului interior, furnizînd o explicație plauzibilă a actelor lui publice. Imperturbabilul Maiorescu a plătit, în secret, un sever tribut temperamentului deloc senin, răspunzător la o adică de toate excesele. Chiar judecățile lui critice, îndeobște chemate a ilustra capacitatea de abstragere din contingent, se resimt de pasiunile omului comun. Umoarea maioresciană, constant schimbătoare, a lăsat urme pînă și în supravegheatele fraze din volumele de *Critice,* ce ar merita citite din acest unghi. Polemicele cu ardelenii, bine analizate de biograf, evidențiază, alături de rațiunile evidente și, în absolut, juste, motivații ascunse, nu întotdeauna de o fără cusur principialitate.

Fără a menține de la un cap la celălalt o tensiune constantă (paradoxal, cele mai neatractive pagini sînt acelea consacrate disocierilor ideologice), biografia lui Z. Ornea se citește cu plăcere, iar cîteva secvențe (a amorului din junețe, a procesului de calomnie, și, peste toate, capitolul ultim, *„Mașina de trăit")* bat cu hotărîre la porțile bunei literaturi critice. La sfîrșitul acestui prim volum, Maiorescu are 47 de ani. Masca publică s-a închegat, profilul interior s-a precizat pînă la infinitezimala nuanță. Lipsește doar aureola cu care a intrat în posteritate. Ea va face, cu siguranță, obiectul următorului tom.

Cîteva observații, de amănunt, se impun în încheiere. In legătură cu tribulațiile doctoratului de la Paris, Z. Ornea scrie că Maiorescu se pregătea să traducă și să dea o altă organizare tezei sale nemțești, spre a o pune de acord cu exigențele filozofice oficiale din învățămîntul superior francez. Ideea e preluată de la S. Ghiță, contrazis cu argumente serioase de regretatul Liviu Rusu (vezi *Scrieri despre Titu Maiorescu,* 1979), care a atras atenția și asupra faptului că nu opiniile sociale exprimate au condus la respingerea lucrării, ci calitatea ei. La pagina 260, biograful notează că Maiorescu a demisionat din Societatea Academică „în octombrie 1869, pentru a reveni tocmai în martie 1879". Insă peste 38 de pagini, cînd comentează întîiul discurs al deputatului, care cerea diminuarea subvenției de stat pentru Academie și alte asociații culturale, citim că Maiorescu, „deși revenit în activul ei (al Societății Academice — n.n.), nutrea un mare și mărturisit dispreț". Neclară e și o altă formulare de la pagina 283 : „Cînd va publica, în 1876, Logica (numai partea I), va preciza în prefață : manualul de față este un rezumat scurt al prelegerilor asupra Logicei ținute la Universitatea din Iași în 1863—1872 și la cea din București de la 1884 încoace". Și pentru ca lucrurile să fie clare, se citează după ediția a VI-a, din.... 1919 ! În fine, cînd sînt trecute în revistă proiectele ministeriabilului Maiorescu, se citează dintr-o scrisoare datată „25/5 1874", unde e formulat principiul separării școlii de politica militantă (p. 322). Din pagina următoare aflăm : „Aceeași idee revenea la 6/5 1874". Cum poate „reveni" la 6 mai o idee exprimată abia la 25 ale lunii e cam greu de priceput.

Al. DOBRESCU

Z. Ornea, **Viața lui Titu Maiorescu,** volumul I, Editura „Cartea Românească", 1986.



Cultură și literatura

Mi se pare cît se poate de potrivit titlul recentului volum al lui Pavel Florea ; **Cultură și literatură** desemnează precis preocupările autorului : articole și studii despre realitățile culturale românești, avînd ca punct de plecare literatura. Considerații culturale, așadar, cu argumente extrase în primul rînd din domeniul artei cuvîntului. Nu e mai puțin adevărat, pe de altă parte, că în domeniul considerațiilor culturale de acest gen avem mereu impresia că lucrurile au fost spuse de mult, că trebuie să ne mulțumim să repetăm ceea ce se știe. În ce îl privește pe autor el își face cunoscut, chiar din primul capitol al cărții, atît domeniul analizelor cît și mijloacele și tonul care le caracterizează. Din perspectivă culturală literatura e o componentă, alături de altele, și contribuie, substanțial, la precizarea specificului național : „Dezvoltarea culturii este indisolubil legată de cunoașterea limbii și literaturii, a istoriei patriei, elemente esențiale ale ideii de naționalitate, ale structurii spirituale a poporului. (...). Limba, literatura, istoria, arta, fondul psihic, mișcarea de idei, tradițiile, obiceiurile sînt adevărate coloane ale timpului culturii noastre." (p. 8). În acest context, deși ocupă prim-planul cercetărilor, ca în oricare alte studii de critică și istorie literară, literatura e văzută în semnificațiile ei cele mai largi, ca o „coloană a timpului culturii noastre".

Studierea specificului național, una din constantele preocupări ale autorului, promitea să fie cît se poate de incitantă ; încercarea de definire a fost reluată, cum bine se știe, nu o singură dată, din perspective diferite, a fost susținută cu argumente mai mult sau mai puțin consistente, a devenit un fel de piatră de încercare pentru numeroși filosofi, critici și alți oameni de cultură. Cît se poate de atent la nuanțe, selectînd cu pricepere diagnosticele înaintașilor, Pavel Florea alege din opera lor opiniile cele mai pregnante. Sînt citate nume reprezentative pentru destinul culturii și literaturii noastre : Maiorescu, Eminescu, Athanasie Joja, Al. Dima, Lucian Blaga ș.a. Autorul își precizează propria poziție prin părerile competente luate în considerație și nu iese din litera acestora. Desigur că nepropunîndu-și un studiu exhaustiv nu i se poate reproșa lui Pavel Florea lipsa unui nume sau a altuia ; dacă ar fi totuși să mă gîndesc la cîteva texte din bibliografia românească a problemei (de fapt a problemelor : relația literatură-cultură se împletește în spațiul spiritualității românești cu problema spicificului național) n-aș trece cu vederea studii ca acelea ale lui Rădulescu-Motru, Mircea Vulcănescu, Mihai Ralea.

„Cultura — spune Pavel Florea în primele rînduri ale cărții — este unul din factorii ce individualizează un popor în lume." Dar cultura nu poate deveni un obiect de studiu izolat de realitatea înconjurătoare, scos din contextul în care se transmite și se dezvoltă ; „Cultura nu se formează numai o dată sau dintr-o dată, ci este rezultatul unei continue și adînci cugetări, e sîmburele mereu viu al unui neam." Nimic mai adevărat ; cultura se alimentează și din reflecțiile pe marginea culturii, se dezvoltă sau stagnează în funcție de calitatea acestora. Tratată de la altitudinea perspectivei culturale, literatura oferă argumente utile, în primul rînd opera autorilor reprezentativi. Studiile din **Cultură și literatură** ating aspecte ale operei și, uneori, ale vieții lui Titu Maiorescu, Eminescu, Sadoveanu, George Panu. (**O nouă interpretare a operei lui M. Dragomirescu** este o prezentare de carte). „Junimea", într-un cuvînt, prin ceea ce are ea reprezentativ, stă neîncetat în atenția lui Pavel Florea, care este, de altfel, autorul unor volume apărute acum cîțiva ani dedicate revistei „Convorbiri literare". Și pentru că tot am amintit titlul unei publicații literare să observăm că din perspectiva culturala a autorului revistelor li se acordă un rol de seamă. Istoriile literare sînt organizate, de regulă, în jurul marilor personalități. Tratatele de specialitate scot în evidență meritele acestora, este precizată contribuția lor la fixarea profilului literar al epocii etc. O altă concepție pune la îndoială meritele exclusive ale personalităților artistice și leagă destinul lor de contextul în care apar și în care se dezvoltă. Pavel Florea nu ia parte la această dispută, dar tratează problema revistelor ca pe aceea a unor factori capabili să creeze un climat, să impună idei, să direcționeze, într-un cuvînt, dezvoltarea literaturii. Subtitlul capitolului **De la „Dacia literară" la „Viața românească" — Coordonate ale specificului național** — precizează unghiul din care sînt văzute importante publicații literare și culturale ca „Dacia literară", „Propășirea", „România literară", „Convorbiri literare", „Contemporanul", „Viața românească". Și în acest caz, evident, autorul extrage în primul rînd datele cu semnificație generală. Analiza nu trece însă peste „amănunte" semnificative. Mihail Kogălniceanu, de pildă, amintea în programul „Daciei literare" un deziderat la fel de actual și în zilele noastre : „Critica noastră va fi nepărtinitoare ; vom critica cartea, iar nu persoana".

Adevăratul moment al impunerii criticii în viața literară de la noi e legat de activitatea lui Titu Maiorescu. „Meritul lui Maiorescu este acela de a fi demonstrat că dezvoltarea literaturii, a culturii în general se realizează în strînsă legătură cu afirmarea criticii «care, în limitele obiectului ei, cuprinde adevărul»". (p. 22). Activitatea lui Maiorescu e investigată în multe pagini ale cărții. Uneori sînt citate alte personalități numai pentru că ceea ce spun e în spiritul lui Maiorescu. Xenopol, de pildă, e amintit cu un fragment pilduitor pentru gîndirea epocii privitoare la destinul culturii : „Istoria întreagă ne dovedește (...) că numai popoarele care au ajuns la o viață națională, la o conștiință clară a existenței lor au produs ceva pentru binele omenirii."

Opera lui Eminescu, ca și aceea a lui Maiorescu, e analizată cu acribie. Cred că nu greșesc dacă spun că, urmărind cu prea mare admirație părerile altora (cercetători însemnați sau mai puțin însemnați) autorul nu-și pune suficient în lumină propriile puncte de vedere. Ies în evidență analiza **Luceafărului** din **Eminescu sau triumful conștiinței creatoare** și studiul **Specific și valoare.**

Articolele lui Pavel Florea sînt în general afirmative. Observațiile, delimitările (care de obicei reliefează impunerea propriei opinii) sînt rare (discutînd ediția de **Opere** de Titu Maiorescu e amendată afirmația potrivit căreia Al. Odobescu și V. Conta ar face parte din „pleiada care se ridică" susținută de revista „Convorbiri literare" ; în legătură cu activitatea lui Panu rezervele sînt mai numeroase : „Deși, în unele chestiuni de amănunt, Panu l-a surprins pe Hasdeu, contribuția sa rămîne fără prea mare viitor" etc.). Cercetările privesc aproape în exclusivitate opera, dar nu sînt cu totul lăsate deoparte incursiunile în biografiile marilor creatori. Uneori un amănunt scoate la iveală semnificații care depășesc anecdoticul. Sadoveanu își povestește prima întîlnire cu Maiorescu și îl aflăm pe critic nu numai ca pe un olimpian judecător al operelor, dar și în calitate de observator pătrunzător al vieții literare : „Intelectualii din prima generație — spune criticul după ce se interesase de situația părinților lui Sadoveanu — obosesc curînd și se istovesc. Mă uit la cheresteaua dumitale. Se armonizează și ea cu pronosticul meu."

Cînd se ocupă de viața scriitorilor Pavel Florea e mai expresiv în expuneri, găsește parcă mai ușor particularitățile interesante. Se citește cu plăcere **George Panu în perspectiva timpului,** portret amănunțit și în unele locuri plastic al unui vechi junimist și totodată dușman al „Junimii". Astăzi aproape uitat, menționat doar ca autor al amintirilor de la „Junimea" George Panu a fost, totuși, o figură interesantă. Cu reacții complexe de atracție și de respingere față de societatea ieșeană, el a dat verdicte literare superficiale (inclusiv asupra lui Eminescu și Caragiale), n-a fost niciodată recunoscut ca un scriitor însemnat, în schimb a însemnat ceva ca publicist, ca ferment în atmosfera spirituală a epocii. George Panu a fost înainte de toate un om care ținea mai mult decît la orice altceva la independența sa. Temperament puternic (memoriile sale o dovedesc) nu s-a împăcat cu spiritul de grup al junimiștilor, a înființat propriul partid și propriul ziar. Poate că această încăpățînare în păstrarea independenței, care l-a dus la ruptura cu „Junimea", să fi fost chiar urmarea lecției junimiștilor, o lecție care s-a întors împotriva celor care o susținuseră...

Exact în reconstituirea ideilor culturale, admirator fervent al marilor scriitori (și chiar al exegeților recunoscuți ai acestora) Pavel Florea dobîndește un plus de plasticitate a expunerii și de fermitate în susținerea punctelor de vedere proprii atunci cînd analizează viața și opera unor astfel de scriitori, mai puțin importanți, care nu copleșesc prin gloria lor, dar, în același timp, nu lipsiți de semnificație în ansamblul istoriei culturale.

Constantin PRICOP

Pavel Florea, **Cultură și literatură**, ed. Junimea, 1986.

Arta conversației

Nu știu în ce măsură este și va fi imensa antologie alcătuită de Aurel Sasu și Mariana Vartic „o istorie autobiografică" a romanului românesc, dar sigur e că avem de-a face cu o remarcabilă panoramă a interviului românesc. Dubiul privind posibilitatea de a ordona **în mod alfabetic** o istorie a romanului mi l-am exprimat mai demult, tot în aceste coloane. Dincolo însă de nefericita subtitrare și, poate, de unele superfluități sau omisiuni, seriozitatea întreprinderii este în afară de orice îndoială. Numai pînă la litera P (inclusiv), cei doi editori au antologat peste 2000 de pagini de interviuri — dominînd cele interbelice și cele din ultimii 20 de ani ,adică tocmai perioadele cele mai bogate, atît ca diversitate, cît și axiologic.

Sunt în cele două noi volume (G—P) lucruri admirabile, a căror adunare laolaltă nu poate fi decît utilă celui ce are a medita asupra conștiinței literare — și nu doar — a scriitorului român. Ce e interviul, în fond ? O supapă pentru surplusul de gînd sau atitudine neîncorporat în operă. O, cu un termen popular, zgîndărire, o ațîțare la confesiune, o provocare la dialog, la mărturisire, la dezvăluire. O verificare publică a conștiinței de sine și a capacității de adaptare — speculativă, confesivă, lirică, polemică etc. — la stimuli spirituali străini. O butadă, pusă de un autor englez (de nu mă înșel) în gura unui copil, susține că interviul e atunci cînd tu întrebi ce vrei tu, iar celălalt răspunde ce vrea el. E tocmai cazul limită, cel al non-capacității (sau non-voinței) de adaptare ; dialog de surzi. De altfel, înainte de a spicui dn profuziunea de exemple (**à propos** de conștiința literară), aș vrea să încerc o categorisire a interviurilor. Cel mai rudimentar e cel gen „anchetă". Scriitorului i se oferă o întrebare (două, trei) de felul „Ce părere aveți despre... ?", iar el redactează tihnit cîteva pagini care sunt ceva ambiguu, între dizertație, tabletă, eseu, confesiune, articol. Existența unui număr mai mare de întrebări scrise nu schimbă situația. Nu are loc nici o întrepătrundere (inter-view), nici un dialog. Ceea ce iese nu e un interviu, ci o **chestionare**, ceva aproape similar cu completarea unui formular. La acest nivel se poate rămîne chiar atunci cînd textul este rezultatul unei întrevederi reale, „pe viu". Dacă întrebările intervievatorului sunt strict preconcepute, dacă nu sunt determinate de răspunsurile celui iscodit, rămînem tot în perimetrul simplei chestionări gazetărești („Cînd ați scris cutare ? La ce lucrați ?" ș.a.m.d.). Interviul începe abia de la stadiul în care ambii parteneri sunt implicați în dirijarea cursului — neprevăzut și, idealmente, imprevizibil — al conversației. Cu alte cuvinte, cînd intervievatorul este demn de „luat în seamă", cînd intervențiile sale provoacă reacții, acestea alte intervenții ș.a.m.d., ca o partidă de șah. Interviul autentic și bun pretinde o anume dramaticitate, o doză de tensiune ideo-dinamică între cei doi, chiar dacă, din bun-simț, intervievatorul va adopta o poziție de respectuoasă (dar inconcesivă !) subordonare. Genul al cărui precursor este Eckermann nu e acesta. Eckermann, mut de admirație în fața geniului de la Weimar, e mai curînd precursorul magnetofonului. Nu contest că întrebările tip „Eckermann" pot prilejui răspunsuri folositoare cititorilor, „specialiștilor", istoriei literare. Dar ceea ce se obține nu e dialog, ci juxtapunere de monologuri ale unui ins. Rostul interviului/intervievatorului e să-l stîrnească pe interlocutor să spună ceea ce n-ar fi spus — pentru că nu s-ar fi gîndit s-o facă — din proprie inițiativă.

În fine, nivelul „academic" al acestui tip de veritabil interviu este **discuția** dintre două personalități marcate, determinîndu-și reciproc și interferîndu-și „partiturile" ; așa e, în antologia de față, cea dintre Marin Preda și Eugen Simion.

Nu-s neglijabile deosebirile structurale dintre interviul interbelic și cel al zilelor noastre. Intervievatorul de atunci se socotea în mai pronunțată măsură un reprezentant al opiniei publice, al curiozităților ei, în timp ce autorul de interviuri de azi („un interviu **de...**") tinde spre individualizare, vorbește în numele său. Fără să fi dispărut cu totul, e mult mai rară în interviul de azi introducerea de tip „reportaj", „Acasă la...", cu descrierea mediului în care viețuiește scriitorul, a tabieturilor sale a preambulurilor conversației, a gesturilor pe care le face gazda, ba chiar și a mimicii sale (un exemplu în interviul pe care i-l ia C. Panaitescu lui Petru Manoliu în 1936 : „d. P. Manoliu a vorbit agitat, cu ochii dilatați, sfredelitori și cu nările tremurînde **[!, gp"]** și, mai departe : „ochii lui Petru Manoliu ard cu străfulgerări adînci, aidoma focurilor de noapte de pe comorile tăinuite **[!, gp]")**. Desigur, în citatele de mai sus e kitsch curat, pentru că autorul interviului, lipsit de măsură/gust, prelungește pînă la grandilocvent o procedură altminteri curentă în epocă. În fine, interviul interbelic e net mai, ca să zic așa, factologic : accentul cade nu pe „gîndirea", „ideile", „concepțiile" scriitorului, ci pe cum, cînd, ce, unde, de ce a scris.

Interviurile acestei antologii au, pe alocuri, ceva de **mémoires d'outre tombe.** E oarecum straniu să „auzi" dialogînd scriitori care, demult trecuți în lumea umbrelor, beneficiază de o clasicitate consolidată. Cutezați să vă imaginați un interviu al lui Eminescu ? Sau al lui Maiorescu ? Ca niște vechi discuri „His Master's Voice", ele, interviurile, dau, parcă, glas statuilor. Într-un dialog din 1933, Gala Galaction definește talentul ca pe o „căpială tainică, ascunsă în firea celui binecuvîntat de muză" (p. 27). Invitat să dea „niște exemple de luptă a cuvîntului scris cu tembelismul și „mișelia", Romulus Guga răspunde (în 1972) : „Exemple ? Să ne gîndim că există încă țări pe glob unde poeziile lui Maiakovski sînt interzise, să nu uităm de Voltaire, de exilul lui Hugo, de procesul lui Flaubert, de masacrarea de către cenzura țaristă a operelor lui Dostoievski, de peregrinările lui Neruda, de închisorile lui Ritsos, de arderea cărților lui Sadoveanu și nu numai ale lui. Nu e suficient pentru a ne bucura cîte bătălii a cîștigat arta adevărată ?" (p. 96). Întrebat de Zaharia Stancu, în 1934, „ce scriitori români preferi ?", Anton Holban nu ezită : „Hortensia Papadat-Bengescu ne depășește pe toți", după care mai adaugă doar numele lui Camil Petrescu (p. 108). Un exemplu similar de „clarviziune" îl oferă Titus Popovici care, solicitat de Adriana Iliescu, în februarie 1961, să vorbească despre „tinerii scriitori", afirmă : „tinerii poeți Nichita Stănescu, Cezar Baltag au adus în poezia noastră realmente ceva nou" (p. 1075). Și asta în februarie 1961 ! Titus Popovici menționează în continuare și numele : N. Velea, P. Sălcudeanu, Ioan Grigorescu și C. Chiriță. O mică bijuterie de psihologie voalată a delicateței și a modestiei este interviul luat în 1932 de Tudor Teodorescu-Braniște lui Ibrăileanu.

Nu poți citi fără înfiorare autoportretul pe care, la invitația lui Florin Mugur (pe o idee din La Rochefoucauld), și-l face, în 1972, Al. Ivasiuc : „(...) Îmi plac femeile și prefer conversația unei femei inteligente. Consider că m-am căsătorit cu una. (...) Mi-ar place să mă port ca un englez. Nu mă port ca un englez, deși știu englezește. Iubesc poporul român în general, «poporul ardelenesc» în special și îndeosebi pe cel din Maramureș. Cel mai mare defect al meu, sub raportul relațiilor cu oamenii, este nota de snobism care există în mine. (...). Nu sînt un om fricos. Nu mă tem de moarte (...). Aș vrea să fiu iubit și nu temut (...) Mă consider marxist adică un om care crede într-o raționalitate a lumii (...). În consecință, nu cred în Dumnezeu, dar, din mare respect pentru mama mea, niciodată n-aș contrazice pe cineva care crede" (p. 224—6). Față cu această limpezime, însuși Camil Petrescu, ca hiper-lucid din aceeași familie spirituală, pare că iese din arealul exactității intrînd în cel al complexelor („**— Dar de ce vă credeți așa de desconsiderat ? — Fiindcă realmente sînt. Pentru opinia literară românească nu aș putea spune că exist" — din interviul luat în 1943, o mie nouă sute patru zeci și trei, de V. Netea ; p. 839). Franchețea lui Camil, plină adesea de o virilă, rigidă candoare** rămîne inegalabilă : **„Idiotul** lui Dostoievski mi s-a părut absolut ilizibil, convențional și îmbibat de poncife specific rusești, de la un capăt la altul" (interviu luat de Eugen Jebeleanu, 1933 ; p. 812).

Același Ivasiuc, într-un interviu acordat în 1975 lui Constantin Coroiu, produce un remarcabil exemplu de intransigență colegială : „Marin Preda e comparabil poate cu Rebreanu și este, fără îndoială, un scriitor foarte bun. Din nefericire, ultimele două cărți, **Marele singuratic** și **Delirul,** sînt mediocre" (p. 244). La polul opus acestei lucidități axiologice ar sta, ca să aleg tot un exemplu din antologie, afirmații precum cea a lui Virgiliu Monda, din 1935, după care „o pagină de Somerset Maugham reprezintă tot atît de mult o lecție de artă literară cît reprezintă și o pagină de Flaubert" (p. 515), ceea ce este cel puțin o exagerare gogonată.

Un leitmotiv al antologiei este acela al relațiilor autorilor cu critica și se poate observa ca aceștia, cu cît sunt mai apropiați de mediocritate, cu atît sunt mai sarcastici la adresa criticii. În vreme ce o cariatidă a romanului românesc cum e Hortensia Papadat-Bengescu mărturisește : „Am pentru Critică un respect care se integrează în respectul pentru libertatea și pentru dreptul altuia. Am și convingerea că rolul ei e însemnat și că, personal, îi datoresc mult" (lui Dan Petrașincu, 1935, p. 641).

Nu aș putea încheia fără a pomeni densul, deliciosul, aș spune aproape : exemplarul dialog dintre Radu Petrescu și Emil Brumaru. Citez cu voluptate răspunsul prozatorului la frumoasa întrebare a poetului „Ce este, în esență, lectura pentru dumneavoastră ?" : „(...) Un **memento vivere**, un memento pentru a trăi esențial, pentru a păstra posibilitatea cunoașterii adevăratei fețe a lucrurilor. Fericirea de a mă afla în centrul vieții, printre ființe nemuritoare. Sau ceva și în genul gamelor făcute, zilnic, de violoniști" (1978 ; p. 974).

Dacă ar mai exista insule pustii, antologia lui Aurel Sasu și a Marianei Vartic, deși nu e deloc istorie, deși e neplăcut restrînsă doar la tema romanului, deși omite multe interviuri substanțiale, i-ar da unui robinson hrană spirituală pe cel puțin un an.

George PRUTEANU

P. S., „pour la bonne bouche". Între „perlele" antologiei, nu se poate uita una purtînd plenar amprenta personalității tumultuoase a lui Fănuș Neagu. Întrebat de un Ion Papuc : „De obicei, scriitorul artist — și dv. sînteți și așa ceva **[sic, gp]** — exclude viața, nu are voluptatea faptelor epice. În schimb, dv. sînteți un pătimaș al epicului și un calofil în același timp. Cum explicați acest paradox ?", scriitorul răspunde prompt și frust : „Prima parte a întrebării e tîmpită. Orice scriitor iubește viața mai mult decît ideea de moarte" (1972 ; p. 558).

Romanul românesc în interviuri — o istorie autobiografică, Antologie, text îngrijit, sinteze bibliografice [nițel fastidioase, n. gp] și indici de **Aurel Sasu** și **Mariana Vartic,** Vol. II (G—P), ed. Minerva 1986.







panoramic

C. Gh. MARINESCU : Națiunea și conștiința națională în lumea contemporană

Cercetarea problemelor națiunii și ale conștiinței naționale a constituit în ultimii ani o preocupare constantă a profesorului univ. dr. C. Gh. Marinescu. În noua sa carte : **Națiunea și conștiința națională în lumea contemporană** („Junimea", 1936), se îndreaptă către o temă de maximă importanță teoretică și practică. Mai întîi, datorită vechimii și permanenței ei. N-a fost moment mai important în istoria unui popor, care să nu se fi sprijinit pe această idee cardinală înseși ființei sale. Actualitatea ei a rămas și astăzi neclintită, interesînd, deopotrivă, toate națiunile secolului al XX-lea indiferent de mărime, dezvoltare social-economică, orientare a politicii de stat etc. În consens cu aceste dimensiuni intrinseci ale temei, abordarea ei se face în termenii cei mai proprii de pe pozițiile materialist-dialectice și ale contribuției creatoare aduse în această direcție de teoria și practica revoluționară a P.C.R., a secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

C. Gh. Marinescu a avut nu numai de parcurs o vastă bibliografie a problemei, ci a trebuit s-o interpreteze critic, original, să deceleze buna intenție de tendențiozitatea unor opinii. De aici, rezultă și discursul alert, intelectual al scriiturii, fraza sigură cu ușoare accente de oralitate ceea ce fac lectura agreabilă. Totul e construit într-o structură sistematică modernă. După luarea în discuție a conceptului în sine, a fost urmărită apoi odiseea de implicații în contextul țărilor capitaliste dezvoltate, al țărilor lumii a treia, în civilizația socialistă, pentru a se opri (și finaliza) prin locul și rolul românilor în istoria și cultura europeană și universală.

Originalitatea românilor în contextul general al națiunilor e urmărită în profunzime avînd ca puncte de sprijin : **limba, arta și cultura, ca factori de specific, purtători eminamente de spiritualitate, de personalitate românească.** Demonstrația urmărește două idei-forță : cea a raportului dintre influență și specific și a **dialecticii** național-universal. Referitor la prima dimensiune, profesorul integrează cultura românească spațiului european și aduce argumente de susținere în acest sens, fără a uita însă și de coloratura balcanică generată de situarea țării noastre la confluența sud-est europeană dintre occident și orient. În cealaltă ordine a ideilor, naționalul se afirmă nu opunîndu-se universalului, ci ca fiind un constituient **sine qua non** al acestuia. Aici, se are în vedere fenomenul difuzării culturale, cale sigură și eficientă a universalizării, contribuția unor oameni de știință, intelectuali și artiști români la îmbogățirea zestrei spirituale a altor națiuni și, în sfîrșit, valoarea protocronică a unor idei și inteligențe românești.

Cartea semnată de C. Gh. Marinescu e un instrument util și competent pentru specialistul în științele social-politice interesat de studiul actual al chestiunilor controversate și ridicate de problema atît de incitantă, de larg interes, a națiunii și a conștiinței naționale în lumea contemporană.

Dumitru TIUTIUCA

Ana BLANDIANA : Întîmplări din grădina mea

În 1986 Ana Blandiana a reunit într-un singur volum cele două cărți de poezii pentru copii, scrise cu cîțiva ani în urmă, sub titlul **Întîmplări din grădina mea.** O fetiță explorează grădina și se joacă ; e însoțită de pisoiul Arpagic. Așa am putea rezuma într-o frază cartea Anei Blandiana, recent apărută la Editura Ion Creangă.

Intenția de joc este mărturisită în una din poezii : „De fapt, eu nu caut decît un loc / Unde-aș putea să mă joc / ...Și mă joc cu litere și cuvințele / Cum vă jucați voi cu „basme în bucățele". Și, cum în joc totul e posibil, întîmplările din grădină sînt de felul acestora : luna, vopsită cu acuarele se transformă pînă la prima ploaie într-un „fruct care nu există" : prunele se întrec la un concurs de zbor în „sus", un broscoi țestos e neîntrecut la istorie, dovleacul s-a făcut telegrafist, Arpagic are în fiecare ochi cîte un felinar și e „doldora de electricitate", fetița (nereușind să comunice altfel cu vișinul) s-a hotărît să învețe „vișinește". Paradisul acesta, raiul „liliputan", unde te poți juca de-a căpșunii, de-a morcovii și pătrunjeii, de-a pepenii și lubenițele, unde Arpagic era gata să se lase transformat în floare, unde, carnavalesc, fetița se îmbracă în haine de plantă, are regula lui de aur, pe care o cunoaștem și din dedicația **Micului Prinț** : ca să-l poți înțelege și cunoaște trebuie să fii copil („Căci paradisul meu să știi / E făcut pentru copii".).

Grădina înseamnă deci, ca și Dumbrava sau Țara Minunilor, copilăria, dar nu numai atît ; fiind vorba de grădina **mea**, intervine aici puterea unui anumit imaginar care transfigurează totul într-un sens nou : grădina este locul unor întîmplări nemaipomenite, dar și locul care iscă întrebări și răspunsuri, în care răzbate gravitatea dintotdeauna a poeziei Anei Blandiana ; la întrebarea de unde vine vara, răspunsul cel mai probabil e că vara vine din copilărie și merge la bunici, biografia ei o putem afla din funia de cepe, din dulceață sau compot, condiția jocului să-i spunem „de-a floarea" e să fii foarte fericit. Afirmația, parțial amendată, a lui Nicolae Manolescu („Pe Ana Blandiana gravitatea o prinde mai bine decît jocul... Și totuși...") ar putea fi răsturnată cînd vorbim de **Întîmplări,** unde jocul lasă, totuși, să transpară gravitatea.

Grădina mea fiind grădina unui poet, include și odaia de lucru și bineînțeles biblioteca. Grădina mea ascunde, adăpostește, primește, domesticește biblioteca ; grădina își asumă și își însușește biblioteca, deci cărțile. E o grădină cu flori, viețăți, cerneală, cărți, grădina totală — și atunci — „locul unde-aș putea să mă joc" este grădina — carte, cartea-grădină (unde se învață și se va vorbi, vegetal și ludic, „vișinește".).

Cartea Anei Blandiana probează încă o dată, de data aceasta într-un fel neașteptat, „zurliu", „întru copilărire", o facultate complexă a poetei, de joc și uimire, numită de Bachelard „conștiința mirării". Tot o față încă nevăzută ne arată aici și modelul vegetal, cunoscut în poezia autoarei sub o formă gravă și revelat acum în relația cu jocul și poanta.

Prin toate acestea **Întîmplări din grădina mea** trădează o necesară și imprevizibilă față a poeziei Anei Blandiana.

Muguraș CONSTANTINESCU

Nicolae ȚAȚOMIR : Stalactite din alabastru

Ține în mîini a nouăsprezecea carte semnată de Nicolae Țațomir, dacă răbojul, însemnat pe foaia de gardă, conține tot ce el a publicat mai înainte.

M-am apropiat, cu plăcere și cu sfială, de-a lungul anilor, atît de opera sa, cît și de poetul, și omul care i-a cunoscut pe Sadoveanu, pe Topîrceanu, pe frații Ionel și Păstorel Teodoreanu, cel căruia titanul Călinescu i-a încastrat efigia într-un monument de cultură nepieritor ca bronzul. Neîndoielnic, poetul Nicolae Țațomir, e cel mai abordabil om din lume, plin de bonomie moldovenească, fără să facă vreun caz de ceea ce scrie și cugetă, dar mi-e teamă de luciditatea prea mare a ochilor lui, care mă măsoară și mă cîntăresc ca pe un atom. Citindu-i cartea, îl simt însă în puterea mea. E rîndul meu să măsor ceea ce oferă stalactitele peisajului său interior. Ele oferă, pentru cei ca mine, o pătrundere inițiatică într-un labirint, în care se află un altar al vieții și artei, al prieteniei și poeziei. La intrare, te întîmpină poetul însoțit de un alter ego **Marele Melancolic.** Învîrstat de ani, poetul a devenit un înțelept al lumii și al vieții. Unda lină a basmului țîșnește din inimile lui Laforgue, Verlaine, Saint-John Perse, Mihai Codreanu, Otilia Cazimir și cîți alții, prieteni de lectură sau de viață, însoțitori, văzuți și nevăzuți ai poetului ieșean, pe care i-a cuprins în cămările tainice ale inimii sale. Îl însoțim, la o cotitură a labirintului memorial, în casa de lîngă Golia, a pictorului Boușcă, colegul de bancă și de visuri de peste o jumătate de veac, dintr-o adolescență de sub zidurile Liceului Național. E un labirint al Parnasului interior, cu peceți mozaicești, peste care cad, blînd, în ninsoare molcomă, zăpezile de altădată. E și un dialog ostenit cu lumea prezentă, Marele Melancolic continuînd, în modul său personal, gîlceava înțeleptului cu lumea, inițiată de Cantemir, în pragul veacului al XVIII-lea, reluată strălucit de G. Călinescu în cronicile optimistului. Turnirul ideilor e personal atît în pledoariile pro-domo (**Mozaic de amintiri, Lebede negre de Tasmania**), cît și în dizertații elegant estetice, brodînd în jurul poeziei cu poezia însăși (**Dialogul grec, Primele trei minute ale Universului**). Nicolae Țațomir este, înainte de orice, poet, purtînd în vîrful degetelor sale „blestematul" dar al regelui Midas și proza lui se încarcă de sonorități, metafore și rime. Ruini de poezii, poate nescrise, se prăbușesc în noroiul înnobilat al prozei. Există însă și o înfrigurare în acest scris simplu și solemn, poate ceva din teama că nu s-a comunicat total, că nu ne-a inițiat în arta și poezia lumii, în toate misterele labirintului său. Mai sînt drumuri de străbătut dincolo de colții de alabastru al stalactitelor ! Poate veneratul dascăl din **Marele adolescent mai trebuie evocat.** E dascălul care l-a inițiat în labirint, cel ce i-a umplut sufletul de ritmurile poeziei latine, din care a țîșnit acel frumos sonet care începe cu versul pe care oricînd îl țin minte : „Sub lunae luce floret fulva Venus...".

Poetul de aleasă puritate sufletească, iubitorul lucid al frumosului, care și-a cîștigat, de multă vreme, un loc în inimile și mințile cititorilor, Marele Melancolic și Marele optimist al vieții și artei, ne-a lăsat, într-o carte mică, o inimă mare, o nouă mărturie și măsură a sensibilității și forței artistice.

N. I. PINTILIE

Alexandru JEBELEANU : Linia azură a lucrurilor

În antologia retrospectivă **Linia azură a lucrurilor** (Ed. Facla, 1986) lectorul versurilor mai noi semnate de Alexandru Jebeleanu va întîlni o surpriză demnă de luat în seamă : poeziile extrase din **Oglinzi sonore,** volum apărut în 1945. Va putea constata atunci că limpezimea care l-a consacrat pe poet este rezultatul unei evoluții descinsă dintr-o zonă afectată și de mister : „Omizile, să-i strîngă podoabele ușoare, / Au ros atîtea fructe și frunze foșnitoare. / Și uite-l țin în palmă. Să-mi spui ce pot ascunde / Desenele-acestea din linii mici, rotunde ?" (**Fluturele**). Asemenea miniaturi, care denotă o eleganță manieristică, sunt îndatorate unei experiențe din vecinătatea simbolismului (v. și **Sonata lui Chopin, Portocala, Muzică de cameră, Inima, Neliniști**). Claritatea de mai tîrziu e deci un filon descoperit în etape. Nu știu dacă Alexandru Jebeleanu a ajuns la el programatic, sau mai degrabă lăsîndu-se în voia unor disponibilități perceptibile și în acest moment matinal al creației. Căci într-un poem ca **Nuptiae** știința detașării e apreciabilă și facilitează o viziune globală asupra unui sentiment altfel complicat în trăirea lui subiectivă. Strunirea patimilor la nivelul expresiei conferă discursului un echilibru a cărui dezvoltare în forme regulate și fixe Alexandru Jebeleanu o cultivă cu obstinație.

Că poetul se consideră adeptul acelui cunoscut principiu după care poezia este în primul rînd un produs al meșteșugului pe baza unui singur dat inițial, nu încape îndoială, pentru că el își mărturisește deschis opțiunea : „Cînd nu-mi ajută nici un meșteșug / Eu truda mi-o consider în zadar. / Ci-aripile atuncea îți răsar / Și umbra îndoielii mi-o alung". (**Poezia**). Încît înclinația ulterioară către frecventarea asiduă a sonetului, de pildă, e justificată. Și dacă, rareori, exuberanța mai tinde să întreacă în zvîcnet tăria formelor, claritatea dominantă ocrotește proporția (v. **Cîntec în pustă,** în tonalitate ușor eseniană), iar accentul reflexiv dezamorsează tentațiile de-o clipă (v. **Horațiană I** și **II**). Tot luciditatea organizează versul liber — în puținele situații cînd e abordat — în „sentințe" concise („Florilor, / Nu oftați că treceți prea repede, / Zăpezile sînt mai trecătoare ca voi !", sau : „Numai o dată frunzele pădurii zboară, / Numai o dată seamănă cu penele sticleților, / Cu elicele, / Cu nepăsarea pereților, / Numai o dată frunzelor le răsar pete lunare. / Toamna frunzele pădurilor seamănă / Cu nostalgiile zbîrcite ale bătrîneții". — **Divagații nocturne**) și în improvizații cu sens ironic-moralizator („Între inel și sentiment / Alege inelul ! / Între inimă și balcon / Alege balconul ! / ... / Obiectele concrete sînt întotdeauna sigure : / Poți să le vinzi, / Poți să le ciocnești, / Visele și sentimentele sînt nerentabile..." — **Epigrame pentru pian**). De aici decurge și abilitatea substituirii, puterea de a-și asuma o mască (v. **Francois Villon**). De altfel, simpla aliniere a cîtorva din titlurile alese de Alexandru Jebeleanu pentru cărțile sale (**Certitudini, Frumuseți simple, Nostalgii solare, Divagații și simetrii, Transparențe, Forma clară a inimii**), rezumă un ideal cumpănit, o concepție oarecum tradițională asupra creației (revenirile la miticul Narcis trimit direct la problema artei ca reflectare). Poetul nu are ambiția ezotericului și nu simulează misterul, persistînd într-o atitudine cinstită față de propria-i vocație.

Pretutindeni imaginația lui Alexandru Jebeleanu se sprijină în peisaj, și, mai rar, în mitologie. Dar în pofida coloritului viu, discursul nu se adresează simțurilor, ci se folosește de ele în profitul poeziei : „Tot albă precum flacăra din crinițti / Și fină consolare de zăpadă. / Din munte, de oriunde vreau să-mi cadă / Aripi de fericire și de liniști. / / Fervoarea din păduri și din cuvinte / Acordă poate semnele dintîi. / În dimineți cu-arome de lămîi / Adulmec vești, ninsori necontenite". (**Hibernală**). Sentimentul cel mai des încercat e iubirea, acompaniat îndeaproape de nostalgii temporale, de tristețe, de infinitul cosmic. Se observă așadar o decantare tematică vizînd cîteva puncte de sprijin esențiale. Ceea ce se întîmplă — revin — și în cîmpul expresiei, unde sonetul se impune ca mijloc de verificare și performanță.

Emil NICOLAE

Mircea ȘERBĂNESCU : Fîntîna cu apă vie

Un roman scris în stil realist tradițional este **Fîntînă cu apă vie** (Ed. „Facla", 1985) al lui Mircea Șerbănescu. Prozatorul timișorean își construiește cartea pe două planuri distincte și se preocupă mai puțin de modurile interferenței lor, cît de individualizarea fiecăruia în încercarea de a le epuiza problematica. Primul nivel este cel al unor **dispute profesionale** între inginerul-șef Sabin Groșanu care urmărește modernizarea unei Întreprinderi Metalurgice de Stat și directorul acesteia, care cere subalternului său „să se bată pentru mașinile noi" ; spirit neliniștit, preocupat de găsirea unei soluții pentru înlocuirea utilajelor învechite, depășite de evoluția tehnicii, Sabin Groșanu este un „om al zilelor noastre", personaj aproape exemplar (în orice caz, cu prea puține umbre), opunîndu-se devizei cu iz caragialian a directorului care este pentru schimbare dar să nu se modifice nimic în dotarea tehnică a fabricii pe care o conduce : „Să fim competitivi cu ce avem : mașini vechi și oameni noi", zice aprins directorul fabricii, ilustrînd o etapă anterioară a industrializării ale cărei noi cerințe sînt reprezentate de inginerul-șef. Celălalt plan epic al romanului se dezvoltă pe temeiul unor **conflicte umane** tot între oameni „vechi" și „noi" ; aici, lucrurile sînt dacă nu mai complicate, cel puțin mai diverse : un tată interzice fiului să urmeze Politehnica pentru a deveni inginer, considerînd că e destul să fie și un bun meseriaș, o tînără parazitează pe lîngă un frate care trebuie să plătească niște datorii tatălui său, iar un alt tînăr încearcă să-și croiască un destin pe măsura ambițiilor și aspirațiilor sale. Și aici prozatorul folosește registrul „alb-negru", atent însă la nuanțe și la capriciile psihologiei personajelor sale prea puțin dispuse să urmeze modele. Problematica romanului este una de actualitate ; stilul în care e redactată însă cartea suferă, atunci cînd autorul căutînd mereu metafore și diverse comparații compromise din prea îndelungată folosință : viața lui Toma Ususan este un rîu ajuns la o cascadă sau la un simplu prag, atitudinea lui Ilie Ignea este asemenea unui mal stîncos, cutare eveniment din existența lui Ionuț Ususan este o rătăcire în ceață, Melania rămîne în pragul casei dimineața, după plecarea celor dragi la lucru, asemeni femeii de pescar etc. ; la acestea se adaugă neglijențele de construcție (mai ales cu sintagma „era cu ochi și cu sprîncene") și numeroase greșeli de tipar. Romanul, deși interesant prin problematica sa, nu se ridică, valoric, la nivelul volumului anterior : **Stăpînul soarelui** (1982).

Ioan HOLBAN

Silvia Obreja CERNICHEVICI : Efemeride II

Interesantă această carte a Silviei Obreja Cernichevici („Efemeride" II, Editura Junimea, 1986), în care lumea începutului de secol este reconstituită cu o apreciabilă autenticitate, proza situîndu-se în acest caz, în zona creației, dar dînd puternic senzația memorialisticii. Contribuie la aceasta specifica structură epică a romanului, în centrul căruia se situează figura ambițioasei și răzbătătoarei Vara. În raport cu ea se definesc celelalte personaje, nu lipsite de pregnanță în peisajul astfel constituit.

Tentativele acesteia de a-și reface viața, implicînd felurite avataruri sentimentale, tenacitatea lui Xenofon, de a-și continua studiile și a ajunge învățător, drama și moartea Elizei, declanșarea războiului, precipită evenimente care păreau inițial a se rîndui într-o perspectivă molcomă, inscrisă pe linia împămîntenitelor datini și obiceiuri. În felul acesta, narațiunea își amplifică posibilitățile de cuprindere a mediilor înfățișate, epoca făcîndu-se simțită atît în detaliile, cît și în trăsăturile ei definitorii. Remarcabilă este capacitatea Silviei Obreja Cernichevici de a zugrăvi tipologii diverse, surprinse în aspecte de o frustă coloratură. Limbajul este de o notabilă bogăție lexicală, doar neologismul fiind uneori mai indecis plasat, fie că e vorba de filipică, de perorație sau de tiradă etc. Esențial este însă faptul că, dincolo de formulele stilistice sau lingvistice utilizate, răzbate spontaneitatea demersului, sinceritatea acestuia, caracterul antrenant al narațiunii. Dialogurile sînt expresive, notațiile — pregnante, descrierile — sumare, dar de o certă funcționalitate epică de pildă, moartea lui Xenofon plecat voluntar pe front, care, uitînd că are un focos în buzunar, îl detonează, involuntar). Peregrinările lui Vintilă, frate vitreg al lui Xenofon, tot învățător ca și acesta (ca și tatăl lor !) lărgesc spațiul investigat, viața satului prilejuind veritabile crochiuri, în care sînt redate întîmplări aparent marginale, în fapt de o binevenită rezonanță în semnificațiile de ansamblu ale cărții. Rezultînd un fel de nemărturisită răzbunare a epicului împotriva analiticului, foarte la modă, dar cam unilateral cultivat în proza contemporană.

Sigur, o judecată globală de valoare va fi posibilă după încheierea întregului ciclu, dar construcția romanului vădește, încă de pe acum, o anume coerență vizibilă fiind, în același timp, apetența autoarei de a povesti. Nu estetizant, ci cu o particulară prospețime a expresiei, preferînd, rigorilor excesive — vigoarea demersului, fie el și mai puțin supravegheat.

Într-un cuvînt, o proză care-și cucerește din mers propriile-i întemeieri, cu rezultate care ne dau speranța reușitei depline. Indiscutabil posibile.

Al. COMAN

Passionaria STOICESCU : Pană de gaiță și poveștile ei

Incîntătoare această carte a Passionariei Stoicescu în care universul domestic este prospectat din perspectiva quasi-mitică a splendidei vîrste a copilăriei. Drept urmare, realitatea pătrunde, pe furiș, în lumea poveștilor, iar poveștile — în realitatea de fiecare zi, întîmplările căpătînd un aparte relief tocmai prin această plasare a lor în zona tuturor transfigurărilor posibile. Să mai adăugăm faptul că și textul, ca atare, este situat la zona de intersecție a prozei cu poezia, incantația acționînd astfel de pe ambele versante ale demersului întreprins, cel al fabulației propriu-zise, precum și cel al mijloacelor prozodice utilizate, efectul imediat constituindu-l o anume rafinare a expresiei, cu rezultate notabile în planul comunicării estetice cu cititorul. Subtil semnificative miniaturi existențiale, iată ce-și propun să fie aceste povestiri în care o pană de gaiță pare să capete subit miraculoase puteri docimologice, iar vîntul îi dă o lecție copilului mofturos, purtîndu-l în depărtări cosmice, de unde dorul de părinți și de prieteni îl face să-și reconsidere substanțial atitudinea ; în care melcul îi scrie lui Andrei cel bolnăvior o scrisoare, mulțumindu-i că l-a lăsat să-i conspecteze abecedarul, același abecedar, pierdut, prilejuind o nostimă confruntare între viețuitoarele ilustrate în carte și cele autentice din pădure : „Și uite așa se găsiră în abecedar, la literele de mînă și de tipar, la M — Mistrețul, la O — o Omidă, la P — o Privighetoare, la R — Rădașca tăind cu un foarfece mare, la S — Sticletele pictat în multe culori, la Ș — Șarpele șuierînd printre ierburi și flori, la T — Turturica turuitoare, la Ț — Țînțarul țiuind foarte tare, la U — un Ursuleț umblînd după miere, la V — Vulpea vorbind despre găini cu plăcere, la Z — ultima literă de mînă și de tipar — Zmeura sub care Mihai pierduse acest abecedar".

Ceea ce-i reușește, în mod deosebit, Passionariei Stoicescu este animarea universului de viață imaginat, obiecte inerte participînd alături de gîze și păsări, de animale și plante la un fel de dialog universal, în care totul intră într-o mirifică relație, pe firul căreia imaginația atotputernică își desfășoară imperiul. A-l descoperi aici, în perimetrul celei mai obișnuite existențe diurne, aceasta este surpriza cărții, vădind o cu totul aparte afinitate a autoarei pentru savuros — mitice-duios-hazlii născociri. Adăugați la toate acestea o ilustrație plăcută (Anamaria Smigelschi), care redă cu vivacitate în poznaș expresive culori și contururi lumea înfățișată în povestiri și veți avea măsura exactă a unei semnificative reușite în domeniul literaturii pentru (dar și despre) copii. „Pană de gaiță și poveștile ei" cuprinde pagini de-a dreptul admirabile în care farmecul copilăriei și cel al dialogului cu micul cititor se regăsesc în aliajul trăirilor irizate ale eroilor unor neobișnuite întîmplări, culese din viața de zi cu zi a celor mai obișnuiți copii din cea mai imediată contemporaneitae. Viață surprinzăor de bogată în sensuri și semnificații, inclusiv pedagogice.

Toate, demne de o aparte apreciere.

Al. I. FRIDUȘ

pro juventute

„convorbiri literare“ prin corespondență

● *Abbliesu — Iași*, Neconcludent, Reveniti cu mai multe texte. ● *Gabi AVRAM — Iași*. Schimbați derutant registrele. În *Fum de toamnă* sînteți un versificator romanțios și mediocru. Gravitatea (marea sau mica gravitate) nu vă prinde. Dovadă, prin contrast, sînt două bune poezii. *Evanescență, Sicrie* (poate schimbați titlul) unde stilul sec și „precis“ vă ridică la înălțimea unui poet adevărat. Vreau noutăți, poate adunăm ceva pentru un grupaj. Scrieți-mi despre dv. sau, mai bine, treceți pe la redacție. ● *V. ANGHELESCU, ELLA ZORAN — Constanța*. Neconvingător. ● *Petru BARBU — Galați*. În *Adio, să-mi scrii* motivația rupturii e incertă ; poate reveniți. *Un înger zgiriat cu sîrmă ghimpată* merge fără ajustări. V-aș reproșa un anumit sentimentalism pe care stilul ironic (în dialoguri, pe alocuri, scînteietor) nu-l poate camufla. Pe total general, cum se spune, e bine. *Manechinul* mi-a apărut din nou confuză, greu de urmărit. ● *Romeo-Liviu BALANICI*. Din păcate, sînteți inapt. ● *Mariana BODOLICA — Iași*. Ce înseamnă „Iubitule, ai început să te dezbraci / de suflet cu o concentrare / interioară absolut absentă“ ? Asemenea „prăpăstii“ (scuzați-mă, vă rog) mă descurajează profund ori de cîte ori, urmărind cu atenție evoluția cuiva, sper ca miracolul să se producă. Sunteți mult prea neglijentă și cheltuitoare de cuvinte, pentru ca realmente să se întîmple așa ceva. Vă recomand încă o dată exigență drastică. Reveniți cu ochi limpede și neiertător asupra a ceea ce ați scris. Vi le spun pe toate îndemnat de cele mai bune intenții. ● *Mihail-Gabriel CIZMARIȚA*. Sînteți în stadiul în care rimați „iubirea“ cu „fericirea“. Mai toate textele nu trec de nivelul romanței, inclusiv versificația care adoptă soluții facile. ● *Constantin DASCALU — Slatina*. În afara *Cîntecului pentru Unire*, mai puțin convențional decît alte poezii pe teme istorice, nu se poate reține nimic. ● *Ioana DASCALU — Botoșani*. Micile parabole versificate nu m-au entuziasmat *(Noiembrie, Odă)*. În ultima apar turnuri greoaie : „Pîlpîirea tăcută a / Frunzei / A lovit-o în cioc“. Remarcabilă e *Instantaneu* : „Tăcere. Doar respirație. / În noi. / Cineva și-a pus aripe / De ceară — Ca să zboare — / Precum vietățile / Orizontului. / Cît de fidelă sînt / Ideii de zbor / Atunci cînd e vorba / De păsări / Sau de strigătul / Cocoșului / Spintecînd diminețile, / Precum mărul / Paradisului / Cu semințele sale. ●*Benone DAVIDESCU — Turnu Ruinei (Caraș-Severin)*. Încercați să vă lămuriți asupra a ceea ce este în fapt poezia. E singura recomandare pe caree v-o pot face. ● *Paul-Liviu DOREANU — Brașov*. Singurele semne (de fapt, accesorii) ale poeziei sînt ritmul, rima și versul, bineînțeles. În rest, proză în toată regula. ● *Daniela DORIN — Iași*. Indiferent de manieră, rostirea poetică nu trebuie să resimtă nici o sincopă. Fiecare cuvînt trebuie să fie *necesar* și în același timp singurul posibil. La dv., firescul rostirii și lipsa de firesc, alternează, se amestecă, se ciocnesc : „sufletul meu e lumina altui trup / înfiată mi-e ziua“ surprinde bine înstrăinarea („alt timp“, „înfiată“) să-i spunem luminoasă („lumina“, „ziua“), pentru ca următoarele versuri să apară factice și inutil criptice : „acolo unde plîngem desculți / vom ajunge o linie dreaptă“. ● *Gheorghe IONIȚA — București*. Am reținut *Cuvîntul tău*, mai puțin a doua strofă care nu are cursivitate. ● *Benian JENARU — Bacău*. Aveți umor. V-o spun pentru că s-ar putea să n-o știți : „Mi-am prins un zîmbet de butonieră — / De baletist tălîmb, demodat / Și nu mai știu cărei cirezi de vise / Trebuia cioban să-i cad“. ● *Irina MACSIM — Bacău*. O „adolescentă romantică“ nu poate da consistență (și nici nu trebuie) poeziei de reflecție : „Fascicol ingrat ! / Chem indefinitul ! / Ființa înceată prin neguri gonește ! / Trimite-o în clepsidra pasivă / Cu amintiri uitate !“. Vîrsta îți oferă atu-ul unei prospețimi pe care poezia n-ar trebui s-o piardă în „folosul“ vorbelor mari, radicale. ● *Lazăr NASUI — Vișeu de Jos (Maramureș)*. Sînteți, mi-o confirmați, un prozator format. Trimiteți-mi ceva pînă în 6 pagini (dactilografiate la două rînduri). ● *Iulian NUȚA — București*. În continuare — nimic important. ● *Lucia OLOERIU — Botoșani*. De o parte se disting unele imagini spontane, nervoase ; la extrema cealaltă apar crispări de genul : „azi îmi înmulțesc decorul / cu încă o defrișare în eu“. La mijloc, lucruri amestecate, onorabile. Să mai vedem ● *Ioan Dan PINTILIE — Galați*. Am reținut ceva pentru publicare. Ceea ce mă intrigă e faptul că sînteți atît de insolit în unele texte, pe cînd în altele *(Anotimp)* banalitatea și gustul îndoielnic sînt absolute. ● *Cătălin SEREDIUC — Suceava*. În general, cuvintele nu au forță, tatonează în loc să meargă la țintă. ● *Dan STARCU — București*. Datoria (?) de care vorbiți nu poate fi, deocamdată onorată. Numai din cauza dv. ● *Dan TEODORU — Iași*. Există, indiscutabil, o „calificare“, mult prea vizibilă, din păcate, și în dauna spontaneității. De aici o anume uscăciune și potrivire sterilă a cuvintelor : „Fug pe un piedestal îndoit / de grijile ființei crescute / la marginea grilajului osos / ce limitează sublimul“. ● *Constantin VLADU — D. T. Severin*. Unele semne bune ar fi. Nu sînt încă edificat. ● *Max VLADESCU — Bîrlad*. Într-o poezie de zece versuri n-aveți dreptul să bateți pasul pe loc stabilind legături cauză-efect : „Cînd ploaia e musafirul orașului / burlanul în hohote plînge“. Asemenea „pete albe“ apar mai în fiecare poezie. ● *RALU VOICULESCU — București*. Am înțeles că sînteți o mare iubitoare de literatură. Încercați să vedeți unde se termină realitatea și de unde începe ficțiunea.

Daniel DIMITRIU

poșta argonaut

● *Claudiu ALISAVETEI — Suceava*. *Mutație primordială* este o povestire cu adevărat interesantă și ar putea marca o „mutație“ în modul tău de a scrie dacă dialogul ar fi mai restrîns și mai puțin convențional. ● *Viorel ANGHELESCU — Constanța*. Pînă la literatură n-ar mai fi mult, dar oare e neapărată nevoie să vehiculăm într-un singur text mai toate clișeele genului S.F. ? Astfel de povestiri se scriau acum 20 de ani. ● *Nicolae C. ARITON — Tulcea*. Toate supozițiile tale se confirmă. Reținem anecdotele. Realizarea atmosferei e punctul forte al povestirii și, dacă aș considera-o fantastică. n-ar mai fi nevoie de altceva ; dar existența unei păduri de fier este o ipoteză tehnologică fără prea mare acoperire în context. ● *Marius BERTEL — Bistrița*. În textul tău vorbești de un drum, dar cînd „spațiul se scurge mort, lipsit de distanțe“, drumul tău spre literatură rămîne lung, în ciuda dimensiunilor povestirii. ● *Victor COCIȘ — Sibiu*. Puteți trimite traducerile și în manuscris. Mulțumim pentru propunere. ● *Ovidiu COMEȘ — Constanța*. La ultima Convenție desfășurată la Iași, I. Hobana spunea : „literatura S.F. ori e literatură, ori nu e nimic“. Nu știu dacă jargonul științific poate salva un text de acțiune fără prea serioase motivații umane. Trimite altceva. ● *Robert COTONA — Vaslui*. Aveți dreptate : nu a apărut. Număr cu ghinion, desigur. ● *Radu GARBACEA — Sibiu*. Reținem ambele traduceri. ● *Marin HANȚIU — Arad*. Textul dumneavoastră este o antologie de erori — din acest punct de vedere are o valoare didactică. Substanța lui tragică provine nu numai din conținutul propriu-zis, ci și din pleonasmele monumentale („stomacu-i se zbătea în spasmodice convulsii“), motivele de umor involuntar („imediat, sau mai bine spus consecutiv cu exploziile...“), improprietățile de lexic („reluă șirul invocațiilor sale cretinești“ — poate „cretine“ ?) etc. ● *Bogdan Octavian HRIB — București*. Micul tău „volum“, alcătuit din nouă sau zece proze, mi-a dovedit că ești în progres cantitativ ; sclipirile calității se văd însă mai rar. Dialogul telegrafic și narațiunea *economica*, prea *economică* sînt mărci ale amatorismului. Verbele de mișcare, chiar îngrămădite în propoziții simplificate nu creează proză de acțiune. Rețin *Urmele pașilor mei*, datorită valorii metaforice, și *Mașina timpului*. ● *Mihai HURGOI — Sibiu*. În *Ultimii*, umorul e crispat, derulînd la tot pasul clișee ale mahalalei cenaclistice. Linia care vă „prinde“ mai bine este cea din *Poemul pentru trei inimi dezacordate*. ● *Sorin NOUR — Brăila*. Aveți idei, suficient de multă coerență în scenarii, dar mijloacele din care vă închegați discursul literar sînt încă destul de slabe. Apoi, prea mult război : trei sferturi dintre textele începătorilor descriu luptători cu arma-laser în mînă. Reveniți. ● *Gabriel STAMATE — Iași*. *Fragmentele din jurnalul naturii* alcătuiesc un întreg, în cele din urmă ; însă bucățile mai trebuie retușate. ● *Dan STARCU — București*. V-am trimis numărul 12, ultimul apărut. *Autobiografia unui geion* este prea tehnicistă ; lipsește fiorul uman — chiar dacă e vorba de un extraterestru. ● *Viorel ȚIȚEI — București*. Textul uimește prin dinamismul lui, dar și prin mulțimea greșelilor — fie de logică, fie gramaticale („trupuri din care viața încă nu se rupsese“, „costume de diamant“, „culese un filon din metalul căutat, de pe jos, și-i zdrobi creierul Marelui Preot cu el“ etc.).

George CEAUȘU

prezențe la „junimea“

★
★ ★

Amîndoi ne întîlnim
Sub rana drumului

Amăgiți în silabe
Visăm că n-avem trup

Gura mea îți va răspunde
Cu trupul alteia

Călcăm amîndoi
Pierduți în fructul acestei minuni

E ca și cum iubirea
S-ar fi jucat prea mult

★
★ ★

Nu mai exist noaptea
Desenez la marginile patului
O ilustrată
Reprezentînd vocea din cameră
Ridic un început peste secundele
triste
Omorînd între degete
O iluzie ce spînzură lumina

Cristina TILICĂ

viitor

văd legendele
copiilor noștri
probabil există dincolo
picioarele sfioase ale chemărilor —
văd șoaptele
astfel mai există nuferii
în pumnii apelor

nostalgia ochilor

Între nimic și palma mea
e numai apogeu.
Între palmă și ochii lui
bătălia din zilele trecute.
Ochii lui îmi povestesc
despre istoria cu sulițe

Am nevoie să mă joc
cu ochii ?

Cecilia Simona ROIU

★
★ ★

sînt deportat pe o insulă
în care strămoșii mei
sînt îngropați frumos
în ordine cronologică.
doar tu
îmi arunci zilnic
trandafiri pe piept
fiindcă aici
stă intersecția
dreptelor ce unesc
punctele cardinale.

clasică

azi ești departe
doar părul tău mai șterge
din oglinzi sparte
un chip

ape s-au aprins.
în goană spre amurg
izbucnind în plîns
ca un veșnic rug.

Romeo PĂVĂLOAIA

arpegii

somnul țăranului

ce simplu e somnul țăranului
dormind pe sacul de cartofi
și vin către el iepurii
de îi rod mustățile
vîntul scutură de țărînă pantalonii
ploaia îl spală de sudoare
aripi de fluturi înfrunzind peste tot.

Ion MACHIDON

catrene

Zîmbind dau veștile-n floare
Și ochii și-ndreaptă-n Ardeal,
Pămînt cu chip de sărbătoare
Ce poartă un vis voievodal.

✦

Aici, sînt zorii ca o mare
Purtînd pe valul ei de dor,
Dorința-acelor fii de soare,
Veniți sub bravul tricolor.

✦

Și Iancu-și strînge moții-n rînd,
Pe culmi de rugă și lumină,
Să vadă-n veacuri strălucind
Nestinsa nație română !

Constantin DASCĂLU

cuvîntul tău

Vor fi trăind în mine un olar,
Un zugrav prins în gînduri și cuvinte
Sau dălți misterioase-mi ies din jar ?
Modelu-i nou și mîna mi-e fierbinte.

Aștept cuvîntul tău și un îndemn
Și brațul alb spre mine să se-ntindă,
Pe inimă să-mi facă-un semn
Ca gura ta pe luciul din oglindă.

Gheorghe IONIȚĂ

fuga din toamnă

nufărul lasă loc florii de zăpadă
dumnezeu umblă cu picior umed și uscat
orizontul strănută
elefanții calcă în urmă de pelican
frumosul —
ca un pahar transparent luminează

(chiar dacă în portul de-aproape
niște chelnerițe te-nșeală la rest)

vacanță de iarnă

splendid arăta nucul din fundul grădinii
zăpada acoperise bocancii
și porcii plîngeau din gîtleje sîngerînde.
așteptam nerăbdător sfîriit de clopoței
și covrigul înghețat de la mătușa paraschiva
sărutarea foștilor colegi de tortură primară
blagoslovenie de la foștii Crengi
cărora le uram multe cataloage.

frumoasă-i vacanța de iarnă
chiar dacă atunci cînd trebuie să pleci
nu mai merg autobuzele

Ioan Dan PINTILIE

nașterea mea în coaja copacului bătrîn

Țin în palmă o frunză de toamnă
de atîta intimitate o pierd sub porii deschiși
mă învăluie vîntul
și mă poartă prin păsări mari de viscol
în somnul iernii aprins

oglinda se întoarce-n odaia de argint
mi se condundă părul cu ramuri de plop nins
grumazul se îndoaie,
din ochi ies ochi de frig
iar sîngele se încheagă în mii de rădăcini
se zvîrcolește-n mine un luciu gălbeniu
miroase a lemn de carne
și aud cum zorii plîng
nașterea mea
în coaja copacului bătrîn

Rodica Berariu DRAGHINCESCU

indecizie

Nedumerită se rotește
umbra în jurul meu

vrea să știe
pe ce umăr
îmi port soarele

efigie

Fluturi de noapte
roiesc sub grinda
frunții
rătăcind în labirintul
visului

fereastra
e zăvorită

mă tem că fără ei
n-am să mă mai pot
întîlni cu mine

țărani

lui Rose Tall

Brăzdarul sufletului lor
scrijelește în stînca
statorniciei noastre

numele tău Patrie

I. D. SICORE

poem cu dunăre

Fie binecuvîntat vîntul care aduce o furtună de pescăruși peste Fluviu
si o ninsoare de pelinuri în bărăganul din sufletul meu,
fie binecuvîntat vîntul care încurcă seara bărbile lipovenilor
la ceasul cînd semințele nisipului încolțesc
pe țărmul bîntuit de stafia lunii.

Fii binecuvîntat, vîntule ; pe buzele tale
cuvintele par niște statui ale tăcerii,
iar pădurea de plopi o doică îngînînd un cîntec de leagăn pentru Fluviul meu,
să te binecuvînteze în veci mările lumii și mările de dincolo de lume

pentru Dunărea care-mi bate în piept
cum bate versul în pieptul lirei lui Orfeu.

Constantin GHEORGHIU



ROMÂNIA, CEAUȘESCU, PACE!

Una din contribuțiile remarcabile ale politicii externe a României, la baza căreia se află ideile, orientările și activitatea neobosită a președintelui Nicolae Ceaușescu — personalitate proeminentă a lumii contemporane, unul din marii strategi ai salvgardării păcii mondiale, o reprezintă analiza lucidă și profund științifică a realităților societății contemporane, a marilor probleme cu care se confruntă omenirea, îndeosebi a pericolului izbucnirii unui război nuclear, care ar putea să ducă nu numai la distrugerea civilizației de veacuri clădită cu eforturile atîtor generații, dar chiar și la dispariția vieții pe planeta noastră.

În concepția partidului nostru, a secretarului său general, omenirea străbate una din cele mai contorsionate și paradoxale epoci istorice în care geniul creator al omului a pus bazele unei civilizații de înalt nivel științific în toate sferele și compartimentele societății. În perioada postbelică s-au acumulat progrese spectaculare ale științei și tehnicii, în mod paradoxal însă, în condițiile aceleiași epoci, de strălucite cuceriri ale spiritului creator, asupra destinelor omului apasă cel mai grav, incomensurabil și inimaginabil pericol din cîte au planat vreodată și anume, cursa aberantă și furibundă a înarmărilor, cu cele mai sofisticate arme de distrugere în masă, și îndeosebi rachetele nucleare de cele mai diverse tipuri, capabile să nimicească în cîteva minute civilizația multimilenară a terrei. Astfel, incalculabilele șanse de progres multidimensional pe care le-a dobîndit omenirea în condițiile marilor cuceriri ale revoluției științifice și tehnice contemporane se pot transforma în tot atîtea mijloace ale autodistrugerii, care pun în pericol nu numai tezaurul de valori materiale și spirituale ci și viața omului, demiurgul acestor valori inestimabile. „S-a ajuns la un asemenea stadiu al înarmărilor — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — încît orice nouă acumulare de arme, îndeosebi nucleare, poate declanșa o catastrofă nucleară mondială". Pentru depășirea acestei situații dramatice, președintele României propunea: „Să fie lăsat atomul să producă milioane și miliarde de kilowați ore energie! Să lăsăm atomul să aducă lumină în orașe și sate, în fabrici și uzine, în casele oamenilor, să le ușureze munca, să le facă viața mai bogată, mai frumoasă!... Să spunem deci cu toată hotărîrea Nu cursei înarmărilor. Nu oricăror rachete, oricărui armament nuclear în Europa, în întreaga lume. Să acționăm cu toată hotărîrea acum, cît sîntem în viață, pînă nu este prea tîrziu pentru a asigura dreptul fundamental al oamenilor, al popoarelor la libertate, la viață". Sînt concentrate în aceste fraze-idei de o excepțională vibrație și semnificație umanistă, care exprimă persuasiv filosofia poporului român, preocuparea sa perenă pentru destinele naționale ca și pentru cele ale umanității, grija pentru viitorul omenirii și al civilizației sale materiale și spirituale. Acestea sînt rațiunile pe care se fundamentează numeroasele inițiative de pace ale României socialiste, ale președintelui Nicolae Ceaușescu, mesajele și apelurile sale adresate opiniei publice internaționale, conducătorilor de state și de guverne pentru a-și uni eforturile, în acest moment crucial, pentru a stăvili aberanta cursă a înarmărilor, a găsi „un modus vivendi", rezonabil, echitabil și echilibrat pentru toate națiunile indiferent de mărimea, potențialul și sistemul lor social — economic și politic.

Un sentiment bivalent, al patriotismului și internaționalismului se degajă cu pregnanță din demersurile cu valoare istorică ale României socialiste în direcția salvgardării păcii mondiale. Un popor ca al nostru, care și-a conservat cu grele jertfe ființa proprie, care și-a împlinit cu prețul unor eforturi impresionante idealurile sale de independență și unitate politică statală, nu putea să rămînă indiferent în fața actualei situații politice internaționale cînd asistăm la proliferarea unor doctrine funeste care motivează și încurajează escaladarea cursei înarmărilor nucleare, promovează competitivitatea nucleară între superputeri, ca de pildă doctrina „echilibrului terorii", doctrina „descurajării adversarului", a „războiului stelelor", a războiului cu așa zisa „armă curată" respectiv arma cu neutroni etc. Toate aceste manifestări doctrinare reprezintă, în concepția ideologiei și politologiei românești, o sfidare a oricărei morale, a noțiunii de pace, de umanitate, de respect pentru valorile civilizației trecute și contemporane. Poporul român, care este ferm angajat în materializarea Programului de edificare a civilizației socialiste, vede în acest spectru războinic un atentat la adresa umanității și a continuității procesului istoric de creativitate pașnică, în înțelesul generos și nobil al termenului. Pacea a fost și rămîne vocația definitorie, trăsătura esențială a psihologiei poporului român. Desigur, poporul nostru a acționat în toată istoria sa pentru o pace demnă, bazată pe dreptate și justiție.

Este un adevăr unanim admis de istorici și umaniști de talie universală faptul că poporul român n-a rîvnit niciodată la bunurile altor popoare, că el nu s-a situat nici pe poziția de cuceritor dar nici n-a putut fi cucerit în decursul istoriei, în pofida atîtor vicisitudini. Poporul nostru n-a manifestat tendințe acaparatoare, expansioniste sau anexioniste, refuzînd aceasta apriori, chiar atunci cînd marile puteri au încercat să-l atragă în asemenea direcții. El și-a rostuit de sine stătător vatra strămoșească, și-a clădit civilizația materială și spirituală prin încordarea și concentrarea propriilor sale energii creatoare, ceea ce i-a conturat personalitatea, identitatea sa inconfundabilă. Pornind de la propria sa experiență istorică privind necesitatea apărării și promovării păcii, de la postulatul pe deplin validat după care istoria reprezintă „magistra vitae", poporul nostru acționează în prezent cu toate forțele pentru consolidarea păcii în Europa și în lume prin demersuri și inițiative de larg răsunet internațional. Ca stat european și pornind de la realitatea că Europa a fost terenul de unde au izbucnit cele două războaie mondiale, că în zilele noastre ea reprezintă zona cu cea mai mare densitate de arme și trupe, zona în care cele două mari blocuri opuse se găsesc în contact direct, România acordă o deosebită atenție și acționează cu fermitate pentru înfăptuirea securității și păcii pe continentul european. Inițiativele și propunerile formulate de România socialistă în decursul ultimelor două decenii, în direcția înfăptuirii acestui obiectiv, se înscriu într-o concepție unitară, dinamică și de largă perspectivă, al cărei promotor este secretarul general al partidului, președintele Republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu. La baza acestei concepții stau următoarele idei forță: 1) statornicirea unui sistem de raporturi de natură să asigure fiecărui stat garanția că se află la adăpost de orice imixtiuni sau presiuni străine, de orice încercare de a se recurge împotriva sa la forța sau la amenințarea cu forța; 2) adîncirea conlucrării multilaterale între toate statele Europei, fără deosebire de orînduire socială, intensificarea și dezvoltarea susținută, fără nici un fel de discriminări și obstacole, a schimburilor internaționale, a colaborării economice, tehnico-științifice și culturale; 3) adoptarea de măsuri ferme în direcția opririi cursei înarmărilor, reducerii cheltuielilor militare și armamentelor, înfăptuirea dezarmării și în primul rînd a dezarmării nucleare; 4) crearea de zone ale păcii, lipsite de arme nucleare în Balcani, în Centrul Europei și alte zone ale planetei; 5) asigurarea continuității destinderii europene și mondiale pe baza prevederilor Actului final de la Helsinki, în vederea creării unei Europe a păcii și securității colective și în perspectivă a unei lumi fără arme nucleare, unită pe baza principiilor cooperării internaționale fundamentate de Carta O.N.U.

În concepția României, a tovarășului Nicolae Ceaușescu, oricît de îndelungate și dificile ar fi tratativele, negocierile pașnice reprezintă singura alternativă rațională, lucidă de soluționare a conflictelor interstatale, zonale și interzonale. O măsură de o inestimabilă valoare în aria acțiunilor de politică externă inițiate de țara noastră în direcția reducerii pericolului de război și a promovării unui climat de destindere pe arena mondială o reprezintă recentul *Referendum național*, desfășurat la propunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu, care a prilejuit votul unanim al poporului român pentru reducerea cu 5 la sută a armamentelor, cheltuielilor și efectivelor militare. Acest nou demers românesc, profund umanist se înscrie în suita amplă de propuneri și măsuri anterioare ale României socialiste, exprimînd deplina aprobare față de politica externă a partidului și statului nostru, de activitatea neobosită și plină de responsabilitate a președintelui Nicolae Ceaușescu. Poporul român s-a pronunțat într-o impresionantă unitate de cuget și simțire în cadrul *Referendumului* de la 23 noiembrie 1986 pentru dezarmare și pace, pentru un climat de cooperare și deplină înțelegere, încredere reciprocă între statele comunității internaționale, pentru respectarea strictă a independenței și suveranității naționale. În numele poporului român, tovarășul Nicolae Ceaușescu a adresat de la Tribuna Marii Adunări Naționale tuturor statelor și popoarelor, șefilor de state și guverne, parlamentelor, oamenilor politici de pretutindeni, încă o dată chemarea „de a-și uni eforturile și de a acționa pentru oprirea cursei iraționale a înarmărilor, pentru trecerea la înțelegeri și măsuri concrete de dezarmare nucleară și convențională, pentru apărarea dreptului suprem la viață și la pace al tuturor oamenilor și națiunilor". Este demn de subliniat puternicul ecou internațional pe care l-au determinat măsurile adoptate de România în rîndul cercurilor politice, al opiniei publice mondiale, al șefilor de stat și de guverne care au dat o înaltă apreciere inițiativei țării noastre de a trece la reducerea armamentelor, trupelor și cheltuielilor militare.

Astăzi este un fapt de notorietate că un număr impresionant de personalități de primă mărime au exprimat și exprimă opinii dintre cele mai favorabile la adresa politicii externe a României, precum și a rolului tovarășului Nicolae Ceaușescu în fundamentarea acesteia, din care vom releva următoarele: „Avem, în Marea Britanie, o mare admirație față de politica românească ce se pronunță statornic pentru independența statelor și neamestecul în treburile interne ale altor țări. Aș dori să adaug că m-a impresionat personalitatea președintelui României"... (Margaret Thatcher, Primul ministru al Marii Britanii); „Doresc, domnule președinte, să vă salut pentru contribuția teoretică și practică pe care politica externă românească o oferă Europei și lumii în direcția păcii și securității..." (Ramalho Eanes, fost președinte al Portugaliei); „Importanta Dumneavoastră contribuție la lupta pentru destindere, pentru pace, pentru reducerea înarmărilor și în primul rînd a înarmărilor nucleare, lupta Dumneavoastră pe toate meridianele lumii pentru o nouă ordine economică și politică... v-a consacrat drept una din cele mai importante personalități ale epocii noastre" (Andreas Papandreu, Primul ministru al Greciei). Aceste aprecieri dimensionează elocvent modul în care se reflectă virtuțiile gîndirii și acțiunii politice românești în conștiința opiniei publice internaționale.

C. Gh. MARINESCU

cîntecele speranței

andrei voznesenski

butonul

Printre spirele planetelor pustii
una singură palpită,
rîde, cugetă de milioane de ani,
îl fredonează pe Mozart, verbul forează,
Pămîntul — imensul cap verde.

Doar... un buton! Final infraroșu.

robert rojdestvenski

*
* *

Zic unii „În toate-i natura"
Spun alții „În totul e domnul"
Dar oare chiar domnul
inventă cuvinte:
„bombița cu hi-
dro..., neutro, cealaltă cu troni!"

Ne-am dedat
zi de zi
cu termeni
la modă
izbindu-i în carne și oase
pre oameni!

Ea nu atacă oricum
ci de-a dreptul
în creștet.

Ființa fără istov
ostenește,
erudiția planetei
subsidii reclamă.
Grăsană, lăliie,
opera-nvățăturii
sporește,
iar pălmașul
pune mîna la ochi
și vede:
niște mîini prin ostrețe.

Ce dulce-i
în pîrgă lucind
ah! fructul oprit al științei.

constantin saveliev

*
* *

Băiețandrilor ce se joacă de-a războiul
le pun la dispoziție-n palmele-mi mari,
la-ntîmplare, 20 de soldați de plumb.

Pătrunză-se cu atenție, prietene:
— unul e fără mîini, fără picioare celălalt,
al treilea e negru: numai dinții sînt albi
ca de cretă,
ars de viu în turelă, în tanc.
În flanc, următorul cu medalii — un scut —
pieri într-un mai înflorit la Berlin;
în stînga-i fantoma acelui ce-noată
din zorii lui pas'trei în Nipru-n aval;
la rînd, este orbul: de patru decenii
ochiul rodește suspine ovale.

Zornăie-n palme soldații de plumb:
— nu vă jucați, flăcăiași, de-a războiul!

În românește de
Horațiu DUMITRESCU

șase poeme fără titlu din „modern haiku"

magnus mack homestead

soldați nemișcați
zac în zăpadă —
bîntuind întunecata memorie

nick virgilio

Monumentul Vietnamului
umbrind numele tatălui;
fiul postum

leatrice lifshitz

peste tot —
monumente de război
și mame

jeffrey winke

lipit de pagină
printre decupaje de război îngălbenite
bănuțul de oțel

virginia egermeier

În cartea aceasta veche
tinerele fețe ale războiului moarte...
coperta-n ruină

truett l. hilliard

ghiulea udă
sîngele fierului
pătează fulgii în roșu

În românește de
Rodica ALBU

fazil hüsnü daglarca

viețuire umedă

Urlă oare cerul neîncăpător
Sau stelele se-ntoarnă la nașterea lumii?
Nu-s oare fulgerele chipuri ale viitorului
Cînd întunericul se sfarmă sub un satîr auriu?

Iată ploaia, iată căderea nebună a apelor,
De parc-am fi-n pădurile primare:
Păsări flămînde ni-s mîinile
Picioarele ni-s frunze uriașe.

Sînt parcă văzînd pîntecul lumii verde,
Izvorul înnoirii din lumini.
În înotul peștelui, tîrîșul șarpelui, zborul păsării
Ascultă-te, inimă, ascultă cîntecul viu al ființei.

În românește de
Ion PENIȘOARA
și Emil SUCIU

Redacția: Iași, str. Gh. Dimitrov nr. 1, telefon (981) 16242 ● Administrația: București, Calea Victoriei nr. 115, tel. (90) 506618.

Colegiul de redacție:
Redactor șef: Corneliu Sturzu
Secretar responsabil de redacție: HORIA ZILIERU
Andi Andrieș, Daniel Dimitriu, Ioanid Romanescu

● Prețul unui exemplar: lei 5.
Abonamente: 6 luni, 30 lei; 1 an, 60 lei

Pentru străinătate abonamentele prin ILEXIM — departamentul export-import presă, București, str. 13 Decembrie nr. 3.
P. O. BOX 136—137, telex 23226.

54737

I. P. Iași cd. 1188